

Miloš Konáš

SPOLEK
POTRKO

SDÍLENÁ LITERATURA

www.romanyzdarma.cz

Tento pokus o **sdílenou literaturu** rozesílejte, prosím, dál.

Pokud usoudíte, že napsaný text byl pro vás natolik zajímavý a čtivý, že byste byli ochotni ho finančně ohodnotit, pošlete autorovi na číslo konta

166573554 / 0300 dvacet korun.

Jde o nový směr v přijímání literatury bez mezičlánků a nutných nákladů. Autorům i čtenářům by se tento způsob mohl stát časem přijatelný.

Miloš Konáš

Vzpomínkový román

SPOLEK POTRKO

V městečku nám tak od jisté doby říkali. Nejspíš šlo o označení hanlivé, ne-li posměšné, ale nebyl k tomu žádný důvod. Jmenovali jsme se samozřejmě každý jinak a byli jsme tři. Navíc jsme měli dostatečné vzdělání: Jiří Polák získal svého času červený diplom na fakultě žurnalistiky, těsně předtím, než ji uzavřeli, protože ten negativní posudek z rodného města zaslaný místním výborem KSČ naštěstí děkan fakulty vlastnoručně zlikvidoval ještě dřív, než zlikvidovali jeho, protože považoval vstup spřátelených armád do Československa v r. 1968 za invazi a agresi a ne za přátelskou pomoc, jak bylo později všude proklamováno a požadováno. Musel pak jezdit po Praze na stupátku popelářského vozu. Naštěstí už od časného rána, takže nepotkával své bývalé kolegy. Ti se bez skrupulí přizpůsobili normalizačnímu procesu a zůstávali na zbylých nezrušených fakultách a postech neochvějně dál, aniž by přišli o jedinou korunu na výplatní listině a změnili své vnitřní přesvědčení. I když navenek potvrdili vlastnoručním podpisem, eventuelně přiznali vhodným způsobem loajalitu k novému režimu a vstupu vojsk v čele se sovětskou armádou, která nás osvobodila už podruhé, tentokrát z možného pádu do náruče kapitalismu a imperialismu z druhé strany světa. Že to byla bratrská pomoc a ne okupace, svéhlavý decanus neuznal, a tak téměř dvacet let brázdil ulice Prahy v zimě, v létě a svážel odpad z popelnic. Při tom, aby nezahořkl, se zdravil s lidmi na ulicích a vtipně konverzoval, až si ho někteří zafixovali do paměti a po sametové revoluci, když ho slyšeli mluvit před prvními svobodnými volbami na veřejnosti si říkali:

>Vždyť to je náš profesor, popelář! Toho známe, toho zvolíme!<

A při prvních svobodných volbách ho zvolili za starostu Prahy 5. Když se stal i místopředsedou jedné z politických stran, které v republice i přes zřejmý nesouhlas Václava Havla vznikaly přímo na objednávku, potřebovali pro partaj i

oficiálního mluvčího a on si vzpomněl na svého bývalého nejlepšího žáka Jiřího Poláka a začal ho hledat.

Já měl dvě maturity, ale žádná mi nevyhovovala. Tak jsem se dal na řemeslo svého otce, což mne v mládí vůbec nenapadlo a navíc to matka zásadně nechtěla dopustit, ale předpovídal mi to soudruh Jambor, ředitel osmileté střední školy. Ten si svůj post vydobyl hned po Únoru 1948, kdy odstranil nebezpečného soka, učitele a národního socialistu Bohuslava Poláka, který tu jako důstojník prvorepublikové československé armády vedl odboj proti Němcům a dal se zajmout coby rukojmí, za propuštění ostatních uvězněných. Ty pochytila patrola německé posádky, umístěné ve škole ku konci války. Byla sebraná z pomocných oddílů, Slováků a Rakušáků a cvičená na katastru města v obraných bojích proti tankům pomocí pancéřfaustů.

Četník Tůma chodil v těch prvních májových dnech roku 1945 a varoval každého, koho potkal:

„Nijak je neprovokujte, nechte je pokojně odejít, nepokoušejte se je odzbrojit, sic nám to tu těma pancéřovkama srovnají se zemí!“

Přesto někteří nedočkavci a partyzánští odvážlivci začali likvidovat na domech německé nápisy a emblémy spojené s tisíciletou Velkoněmeckou říší, která už byla v totálním rozpadu. Zřejmě o malou chvíli dřív. To neměli. Vrhly se na ně německé patroly chodící po ulicích s nabitými samopaly a připravenými pancéřfausty, nutili ty blázny německé nápisy obnovit a pak je zahnali do zámeckého sklepa, kde bylo jen jedno zamřížované okénko. Tudy jim rodiny a známí pašovali jídlo, cigarety a taky domácí samohonku. Za ty se šel zaručit učitel Polák a bylo jich dvanáct, včetně poštmistra Říhy, který záměrně poničil telegrafní přístroj, což Němci považovali za sabotáž.

Učitel Polák mi o těch událostech vyprávěl dychtivě a podrobně, vždycky když jsem přišel pro Jiřího. Obyčejně v pátek vpoledvečer. To se Jiří vracel domů z Prahy a měli jsme hned po večeři namířeno do restaurace Vysočina, kde se říkalo „U Pampelišky“. Ten jeho táta nás svými vzpomínkami zdržoval. Neměl je po letech už komu vyprávět, ale nás v té době nezajímaly, protože jsme do putyky chvátali pro nové dojmy a drby z městečka.

Do hospody s námi Ludvík Trdla obyčejně nechodil, byl o osm let starší než já a nevěděl jsem o něm zhola nic do chvíle, kdy jsme s kluky postávali u kolotoče, který k nám přijel hned brzy po válce. To jsem si všiml vytáhlého kluka v pumpkách, jak s kytarou míří do jedné maringotky, což se mi najednou zdálo, v té mé dobrodružné době Vpředů a Rychlých šípů, krajně podezřelé.

Na pouť jsem tenkrát dostal doma deset korun a já nevěděl, jestli si mám dopřát jízdu na malém kolotoči, která stála jen pět, a mohl bych si ještě za pětikorunu zkusit tři rány vzduchovkou na papírové růže, nebo utratit celou desetikorunu za svezení na řetězáku, kde holky létaly do závratných výšek, jak si je hoši přitáhli k sobě a pak sedačku prudce odstrčili, a holky pískaly a ječely a držely si sukně, ale stejně v tom fofru nic vidět nebylo, i když jsem si popošel blíž pod kolotoč, aby můj pohled směřoval příměji a byl nasměrován přesně v ta místa, kde se sukně zdvihly. Maximálně bylo možné zahlédnout oblá dívčí stehna. U hubených holek, co měly nožky jak tyčky, mne jejich tajemství nezajímala. Raději jsem si nepozorovaně prohlížel lunety na průčelí střelnice, kde byly namalované úplně nahé ženy s krásnými oblými prsy, jak vystupují z vody, nebo je objímají svalnatí muži někde pod mohutnou skálou.

U té střelnice jsem stál dlouho a pozoroval pana Pokorného, jak si vybírá z pušek na pultu, která mu jde dobře zasadit do ramene, a pan kolotočář, který obsluhoval střelnici, mu dává stranou z hromady šipek ty nejlepší. A pak staví na pult jednu z těch krásných porcelánových panen, co měla blondaté vlasy sčesané do pyramidky na vrcholu hlavy a veliké modré oči a obnažená prsa.

Ta panna se mi moc líbila, ale mamka by mi ji asi z pokojíku vyhodila, protože takové kýče nesnášela, i když si jednou koupila podnos od nějakého cestáka, kteří k nám občas zašli, a stál ji několik tisícovek. Ty peníze zřejmě valnou cenu neměly a na tom podstavci podnosu byly děvy s velkými zakrytými ňadry, jak podpírají rukama i hlavou skleněnou mísu, na kterou se pokládalo ovoce, za dívkami s vypjatým poprsím se pnuly keře vinné révy s nalitými bobulemi. Mně to taky připadalo kýčovitě, jenže jsem tenkrát ještě dobře nechápal, co to kýč opravdu je, a nepoznám to vlastně do dneška.

Pan Pokorný střílel do terčů šipkami a mířil dobře, ale vždycky se mu nějaká ta šipka malinko uhnula a s panem kolotočářem pak zkoumali, zda je to desítka, nebo se mrška šipka odklonila víc. Pan Pokorný střílel dlouho a já trnul, co ho to bude stát a jestli má vůbec s sebou tolik peněz, a on pak vytáhl dvě stovky a pan kolotočář jakoby smutně krčil rameny a tu porcelánovou panenku zase vrátil na místo a pan Pokorný si odnášel hadrovou loutku, která sice panenku připomínala, ale nedala se postavit jako trofej na kredenc nebo na sekretář, kde měla naše máma ten uhozený podnos.

Ludvík bydlel v domě na kraji tržiště. Dříve se prý na té zatravněné ploše pořádaly jarmarky a prodával dobytek, ale po válce už se takové akce nekonaly. Proto bylo místo určeno pro poutě a různé lunaparky, které k nám do městečka občas zavítaly. Někdy se objevil i cirkus se zvířaty a ti, co měli průčelí domů směrem na tržiště, honem zavírali okna, aby si ty zvířecí pachy z pojízdných klecí nepouštěli do kuchyní a nedej bože do ložnic. Cirkus Berousek, který měl i slona, stejně všechny své vozy na malý plac neumístil, a tak stály maringotky i

v přilehlých ulicích a lidé se s některými cirkusáky kamarádili a k nám do druhé třídy přišel kluk, který ovládal perfektně stoj na rukou. Když jej o přestávce předváděl, holky byly u vytržení a všechny se do něj okamžitě zbláznily, včetně Zdeňky Domabylové, kterou jsem miloval od první třídy. Holky mu druhý den nabízely svačinu a domácí buchty a on si vzal jen jablečný koláč od Janouškové, která nebyla vůbec hezká, a tak ty ostatní zklamal. Dobře, že třetí den cirkus i s tím klukem, který si říkal Ikarus, protože létal i na visuté hrazdě, odjel, jinak by se snad holky mezi sebou popraly a já si zas klidně mohl myslet na Zdeňku Domabylovou, která nosila na hlavě velkou puntíkatou mašli, ale se mnou se moc bavit nechtěla, i když jsem se snažil občas dolejšat, ale tajně, aby kluci a holky nepoznali, jak ji miluju.

Že ten kluk se jmenuje Ludvík, jsem se dověděl vzápětí, a že bydlí těsně u tržiště, jsem poznal, když s tou kytarou vyšel z domu a zamířil do maringotky, na jejíž střeše byl veliký tlampač, ze kterého vyhrávala muzika známé písničky. Těm máma říkala odrhovačky, protože chodila zpívat na kůr do kostela, a já je vesměs znal.

„Dámy a pánové!“ ozval se hluboký jakoby ženský hlas a místo „Cikánky“, kterou přerušili v půli, nám oznamoval: „Místní umělec a zpěvák pan Ludvík Trdla vám zahraje a zazpívá několik písní ze svého repertoáru!“

Tak jsem poprvé zaregistroval jeho jméno, které mi později připadalo téměř normální, i když lidé v městečku při jeho vyslovení záměrně zaměňovali poslední hlásku a vytvářeli nekonkrétní znamení rukou před čelem, jako by odháněli mouchu, ale mě nikdy úplně „šáhlý“ nepřipadal.

Zpíval docela hezky, Niagaru a různé písničky, které jsem se pak naučil ve skautu, kam mě rodiče pustili od druhé třídy, když jsem předtím už byl zapsán v Sokole. Rivalita mezi sokoly a skauty mne nikdy nebrala, přestože si kluci na ulicích většinou nadávali a někdy se i zásadově prali:

> Sokolové, volové! <

> Skauti, serouti <

Pak se ale stalo něco nečekaného. Když Ludvík začal zpívat písničku „Měl dědeček kolotoč, sežral mu ho červotoč“, přerušil ho ten hluboký ženský hlas a v ampliónu to bouchlo, něco hlasitě zapraskalo a najednou se otevřely dveře a Ludvík vyletěl z maringotky i se svou kytarou tak, že mu schůdky nebyly k ničemu. Sbíral se z trávníku, na který kálely husy, když se sem cestou k potoku zatoulaly a odhazoval rukou jejich nazelenalý trus z pumpek, zatím co ve dveřích maringotky stála mohutná ženská a nevráživě ho sledovala. Ve vedlejším stanu každé dvě hodiny ohýbala železnou tyč a jmenovala se Ursus Eva, což se oznamovalo před každým vystoupením, kde vstupné stálo patnáct korun, na něž mi pětikoruna chyběla.

„Ty mého dědečka pomlouvat nebudeš, ty nedomrdlej sopláku,“ a její velká prsa ozdobená blýskavými korálky se nadýmala a obnažená ramena měla jako zápasník. Pan kolotočář hbitě přeskočil pult střelnice a běžel tu situaci uklidňovat. Ludvík, který ze svých pumpek odstranil poslední husince, už kráčil se svou kytarou domů, aniž na omluvná slova pana kolotočáře reagoval. Střelnice zůstala na poměrně dlouhou dobu prázdná a z maringotky se přes amplion na střeše vozu ozývala přerývavá hádka a různé mlaskavé zvuky, jak kdyby se tam lidé fackovali. Potom se z maringotky vypoťácel pan kolotočář, šel dost nejistě a pult střelnice už svižně nepřeskočil jako předtím. Zdálo se, že na něj těžce vylézá, měl zkřivenou tvář a jedno zmenšené oko, pod nímž mu viditelně modrala kůže. A jak jsem si všiml, Ursus Eva, alias Železná dáma, v určenou hodinu ve svém stanu nevystupovala, i když před ním postávali muži a docela hlasitě začínali reptat a vykřikovat, než se znechuceně rozešli.

Naše městečko není velké, obejdete ho dokola za necelou hodinu, a vesměs se tu lidé znají, bydlelo jich tu po válce víc, než se mnozí rozhodli odejít osidlovat pohraničí po odsunutých Němcích. Někteří už na zabraném místě zůstali, ale někdo se vrátil zpátky a pak vypravoval, jak už je všechno vypleněné, zničené a rozkradené, a nestojí zato se tam usazovat a všechno zase budovat znova. Ale každý si něco přivezl, aby netratil, a můj táta se také jel podívat do Bystřice u rakouských hranic a dovezl odtud rádio Telefunken a mně krásné album na poštovní známky značky Schaubek, se hřbetem vysokým skoro deset centimetrů, kde byly známky krásně předtištěné. Ale když jsem v něm horečně začal listovat, moc skutečných zámek jsem tam nenalezl, jen stopy po jejich vytrhání, což mne velice zarmoutilo, když už takové krásné známky tam jednou byly. Nezbylo než se snažit podobné získat mezi kluky, ale ti tak krásné známky, jak byly předtištěné na jednotlivých listech, neměli, ani je nikdy neviděli. A když náhodou takovou známku někdo vlastnil, nechtěl ji vyměnit, přestože jsem mu za jednu nabízel třeba pět jiných. I tak jsem se snažil po dlouhý čas známky jakkoli doplňovat a mnohdy i kupovat, a když jsem měl docela slušnou sbírku, začal ji na mně vyžebravat jeden bývalý spolužák, který trpěl rakovinou a už byl v hodně zdevastovaném stavu, a pořád mně prosil:

„Kodousku, prodej mi ty známky na splátky, ženská mi naráz tolik peněz nedá, já ti to budu splácet třeba až do smrti.“ Jenže ta jeho smrt už se blížila mílovými kroky, což všichni, kdo ho znali, museli pozorovat, a já pořád váhal, než se ve mně zvedlo svědomí a abych mu udělal před smrtí alespoň trochu radost, tak jsem mu celou sbírku nakonec za pět tisíc prodal. On mi pak pravidelně chodil do fotoateliéru, kde jsem v městečku působil jako obecní fotograf, nosil každý měsíc dohodnuté splátky a mne napadlo si ho vždycky vyfotografovat, i když se zdráhal, protože věděl, že ho ta nemoc poznamenává

nejen uvnitř ale i navenek. Kdovíproč mě ta zvrhlost stále víc iritovala, a tak mám po měsících zachycenou jeho tvář, jak se mění, zvrásňuje a hubne, až vypadal jako koncentračník, takže se mi zdálo, že budu mít jeho dokonalou posmrtnou masku. Ale najednou se ty jeho zdrchané rysy začaly zjemňovat a zprůsvitňovat, až skoro krásnět, a když jsem ho zachytil tři dny předtím, než skončil, měl tvář jak jeden z andělů z obrazů Rafaela Santiho, a přitom mi ještě tři poslední splátky dlužil. Ty fotky jsem nikdy nikomu neukázal.

Po čase jsem za tou jeho vdovou zašel. Zajímalo mne, jak to s těmi známkami dopadá. Vyjela na mě dost tvrdě, že jsem mu prodal jen prázdné album za tak nehorázné peníze, a hodila po mně tu knihu Schaubek, kde už žádné známky opravdu nebyly, ale později se ukázalo, že je všechny odlepil a přendal jinam. Do zásobníků, aby s nimi mohl lépe manipulovat. Ta jeho sbírka byla oceněna na dvacet tisíc a vdova se mi záměrně vyhábala, aby nemusela ten zbytek dluhu splatit. Album Schaubek se mi sice vrátilo, ale zase prázdné, a já už známky znovu sbírat nezačal. I když dodnes chodím na různé filatelistické výstavy a burzy a mnohé ty známky znám z předtištěných stránek Schaubeku a měl bych je rád i ve své sbírce, ale jsou to vesměs drahé exempláře, na které bych nikdy peníze nesehnal.

Musím se už konečně představit, ale dělám to nerad, mé jméno Koďousek mi velkou radost nepřináší. Dost se za něj stydím, i když táta ho měl hrdě napsané na své reklamní desce, když ještě v městečku vlastnil soukromý fotoateliér, než mu ho soudruzi zabavili a združstevnili. Musel vstoupit dobrovolně do jejich fotografického družstva a na náš barák, který nám naštěstí zůstal, i když se máma o něj trvale strachovala, pověsili velký štít s nápisem FOTOGRAFIA. Ale to se stalo až na začátku padesátých let.

Hned těsně po válce, kterou jsme prožili jen v mírném strachu, aby nás nebombardovali nebo tudy ku konci neprošla fronta a my nemuseli utíkat do lesů a stavět tam kryty a provizorní ubytování, na což jsem se v podstatě vskrytu těšil, se právě v těch blízkých lesích údajně skrývali bývalí němečtí vojáci a hlavně Vlasovci. Muži z městečka, kterým velel poručík Bohumil Polák, dostávali na strážnici pušky s náboji a hlídkovali v noci na okrajích města, aby se k nám žádný válečný zběh nemohl proplížit a někam se nevloupat, nebo někoho dokonce připravit o život. Jenže z těch dobrovolníků, kteří se ke strážení Bohuslavu Polákovi přihlásili, stejně jeden o život přišel. Jeho kamarád jak vyfasoval kver a sedl si proti němu ve strážnici na lavici, začal s tím kverem manipulovat, protože ho ještě nikdy neměl v ruce, a tak zmáčkl i kohoutek a ozvala se v místnosti ohlušující rána, a ten naproti němu se chytil za břicho. Byl to Zbyněk Soukup a vystrojili mu v městečku mimořádný pohřeb. Průvod se táhl od kostela přes celé náměstí až k Dolní ulici, což byl dvakrát delší zástup, než měly jiné funusy, a místní dechovka hrála zadarmo a pan farář měl na hřbitově

smuteční kázání. Ženský pěvecký sbor zpíval těsně u hrobu. Ale ještě než rakev spustili do vykopané jámy, vystoupil na hromadu hlíny komunist Hladký, který se s ním za všechny soudruhy městečka rozloučil jménem Komunistické strany Československa a všech místních soudruhů, což ale pan farář zřejmě nesl nelibě, protože ještě před spuštěním rakve odešel, a moje máma pak ve sboru zpívala „Blíž k tobě, Bože můj, blíží k tobě blíží“. Poručík učitel Polák chtěl, aby se nad hrobem vystřelila salva z pušek. Ale komunisté byli proti a vinili ho za smrt svého soudruha, protože Polák řádně nezkontroloval vrácené pušky od hlídek. Tak zůstal osudný náboj v komoře. Devatenáctiletý Zbyněk Soukup, jenž se před krátkou dobou vrátil bez úhony z totálního nasazení v Reichu a hned ho naverbovali do KSČ, byl nešťastně zastřelen. Stal se jedinou válečnou obětí v městečku, když nepočítám lidi, zejména židy, kteří se nevrátili z koncentračních táborů. Jejich jména jsou všechna na pomníku, který postavili u nového parku a vyryli tam i ty, co padli v první světové válce. Mnohým lidem se lomený sloup, hned od slavnostního vztyčení hrubě nelíbil, protože kamen přece nemůže představovat plamen, jak bylo vysvětlováno jeho tvůrcem, národním umělcem Vojtou P. Mně se zdá krásný. Má zvláště vytesané prohlubně opravdu znázorňující plameny a sluneční paprsky pak při svém denním putování po ekliptice vytváří na kameni neopakovatelně rozličné stíny. Kdykoli se na ten pomník podíváte, vypadá tvarově úplně jinak, než před chvílí, což mne jako pozdějšího fotografa často fascinovalo. Mám ho na mnoha fotografiích v mnoha proměnách a s rozličnými představiteli města, jak se postupem času měnili a mizeli z politického dění, protože se před ním každoročně konaly trzny za padlé v obou válkách. Jména všech jsou na sloupu vytesána, jen Zbyněk Soukup tam není. I když starostové, kteří byli po sametové revoluci do čela městečka zvoleni, opakovaně po každé volbě slibují, že tentokrát už tam jeho jméno dají dodatečně vytesat. Jenže nejspíš všichni zapomenou.

Po válce se v městečku konaly časté oslavy a průvody k rozličným příležitostem. Jeden průvod si uspořádali sami skauti brzy potom, co se vrátili z prvního letního tábora ve Starém Hobzí a potřebovali nějaké peníze na splacení vzniklých dluhů. Prošli městečkem v širokém trojstupu, aby se zdálo, že je jich hodně, a troubili na fanfárky a bubeníci vpředu neustále bubnovali, aby vzbudili pozornost, a lidé se k nim přidávali, protože byla neděle odpoledne, a to se obyčejně hromadně chodilo korzou do letní restaurace u nádraží. Já jsem v tom průvodu šel také, ale až vzadu, protože jsem ještě neměl skautský kroj jako Ludvík Trdla, který kráčel hned za čelem v druhé řadě a měl jako všichni žlutohnědou skautskou košili a hnědý šátek stažený turbanem. Ale někteří frajerští skauti místo turbanu spleteného z dlouhé kožené šňůrky použili jen

vnější část krabičky od zápalek a tudy oba konce šátku protáhli, ale to se náčelníkovi, kterému jsme říkali Kalif nelíbilo. Pokud u některého skauta ten sjednocovací uzel z krabičky od sirek objevil, hned mu jej sebral a rozšlapal, a ještě dotyčný musel za trest udělat příležitostně deset dřepů, pro zapamatování, že se krabička od sirek místo turbanu nenesí. Někteří hoši si vymysleli jiný spojovací prvek, aby nemuseli dělat na šátku uzel, což svědčilo o jisté nemohoucnosti, a tak použili barevný elektrický drát nebo bužírku, ale to jim Kalif nezakazoval. Ti velcí skauti vpředu průvodu měli vesměs na košilích našité domovenky a já se těšil, že takovou domovenku budu mít jednou také, ale vlčata ještě nemohla nosit kroj a místo něj měla takový tmavozelený úpletový dres, který mi naši koupili. Ale nikdy mne nenapadlo ho nosit do školy jako Mirek Svátků, který, jak se později ukázalo, když se mu proklubaly lokty a učitelka Vránová ho poslala domů se převléct, aby mezi žáky nedělal ostudu, nakonec přiznal, že nic jiného doma nemá a že mu koupí mamka nový svetr až na Vánoce.

Někteří hoši už měli po návratu z tábora na košili vedle skautské lilie našité v oválku tři orlí pera, a to svědčilo, že splnili tři nejtěžší úkoly, kterých jsem se jako nastávající skaut nejvíc obával. Dvacet čtyři hodin nemluvit, nejíst a nikoho nepotkat a přespat pod širákem. I Ludvík Trdla měl takový oválný odznak našitý na košili, což jsem mu záviděl.

Průvod zatáčel ulicemi a já si všiml, že mnozí skauti nesli na zádech zvláštní hranaté torny, které prý dříve patřily výsadkářům a u nás dostaly název „tele“, protože měly na povrchu vydělanou kůži se srstí. Hned po válce, když už se všechno uklidnilo, lidé z městečka vyjížděli vlakem nebo na kolech do jednoho bývalého velkého vojenského německého skladu poblíž Hradce, který hlídala Rudá armáda, ale vojáci byli vstřícní a za pár krabiček cigaret nebo lahev samohonky do toho skladu lidi pouštěli, nebo dělali, že je nevidí. Všichni si pak přivázeli plstěné válenky, opasky s hákovými kříži, modré vojenské lodičky, letecké kukly a brýle, někteří dokonce přitáhli i celou výstroj pro Afrika Korps, včetně tropické helmy a toho telete. I Ludvík Trdla, který držel v ruce kytaru, měl na zádech tele a na něm připevněnou tropickou přílbu. Moc mě v tu chvíli zajímalo, k čemu ji u skautské chaty použije a jestli se tam nebude hrát nějaká poutavá hra.

Lidí na konci průvodu neubývalo a jak jsme vyšli z městečka, táhli se za námi jako na funusu, ale když jsme zahnuli na polní cestu ke skautské chatě, většina šla pořád po silnici rovně a já pochopil, že jdou do té nádražní restaurace jako každou neděli.

Chata stála u lesa a místní skauti si ji postavili těsně před válkou, a když pak Němci skauting zrušili, skauti se tu tajně scházeli dál, dokud všechny rádce

a starší neposlali při totálním nasazení do Říše, nebo dva vedoucí dokonce do koncentráku.

U chaty nás seřadili a museli jsme všichni naráz pozdravit náčelníka Kalifa, který si pak sedl do velkého křesla z mohutného dřevěného pařezu, a vedle stály dva krásně vymalované totemy, které si oddíly vyřezaly na táboře ve Starém Hobzí. Hoši převezli domů i velký tamtam, což byl sud potažený vydělanou zvířecí kůží. Doma mi slíbili, že na ten skautský tábor příští rok pojedou také. Ale nejel jsem. Skauta a Sokol komunisté znenadání zrušili.

Skautky a světlušky vařily v chatě na kamnech čaj a byla mezi nimi i Zdeňka Domabylová, která tentokrát mašli ve vlasech neměla, a roznášely ten čaj ve skleničkách od hořčice lidem, co za námi došli až k chatě, a oni jim do připravených pokladniček vkládali drobné i papírové peníze. Pak se začaly hrát různé hry a velcí skauti závodili ve šplhání a skoku do dálky, nám malým připravili závody v pytlích, kde jsem nevyhrál, protože jsem po pár krocích upadl na tom nerovném terénu před chatou a odřel si koleno a ty první jsem už pak nedohonil.

Skauti také předváděli návštěvníkům různé scénky a skautky a světlušky zpívaly a Ludvík je doprovázel na kytaru a zazpíval sám i pár písniček ale ta „Měl dědeček kolotoč, sežral mu ho červotoč,“ mezi nimi nebyla. I když by žádné pohlavky ani žďouchance jako od kolotočářky Ursus Evy neskldil, nýbrž by mu lidé zatleskali.

Vrcholem odpoledne mělo být fotbalové utkání mezi družinou Vlků a družinou Sobů, ale nesmělo se utíkat, jen chodit, protože hřiště bylo malé a v brankách nikdo nechytal, byly jen metr dlouhé a nízké. Hlavní rozhodčí Sája, měl cylindr a místo píšťalky trumpetu a nemohly se dávat hlavičky, protože všichni si nasadili něco na hlavy. Ludvík měl tu tropickou helmu, kterou jsem mu tak záviděl.

Utkání dopadlo smírně 2:2, a jak si Ludvík prohlížel a třel nakopnutý kotník a tropická helma ležela vedle něj na zemi, přitočil jsem se k němu a poprvé jsem ho oslovil:

„Moh bych si tu tropickou helmu vyzkoušet?“

„Jo,“ řekl, aniž si mě všímal a zabýval se dál svým kotníkem. Pak se zvedl a odkulhal někam k chatě a já měl tu helmu pořád na hlavě a začal jsem si představovat, že jsem někde v pralese a stopuji tygra nebo slona. Tak jsem začal chodit okolo chatového prostranství a hledal nějaké opravdové stopy zvíře, jak nás to učil rádce Sosna, ale kromě lidských odpadků a řídkého výkalu za jedním stromem jsem na nic nenarazil. Tu tropickou přílbu jsem měl na hlavě až do konce programu, kdy už se všichni rozcházel, a já začal hledat Ludvíka, který seděl mezi holkami a hrál jim na kytaru:

„Tady vracím tu tropickou.“

Měl jsem ji ještě pořád na hlavě a holky, když se na mě podívaly, se začaly smát, a já nevěděl proč. Byla mezi nimi i Zdeňka a já zčervenal nebo co, a Ludvík se taky na mě podíval a řekl:

„Vypadáš v tom jak brambor pod lupenem!“ a holky se rozchechtaly včetně Zdeňky, a já tu helmu hned sundal z hlavy a podával ji Ludvíkovi!

„Taky bych poděkoval,“ řekla jedna z velkých holek, které přezdívali Anča-Jana a hned si tu helmu zkusila. Měla hezké dlouhé vlasy a moc jí slušela, i když se v ní pitvořila, a jiná se zase koketně začala usmívat a koulet očima a další se zdráhala vzít ten předmět na hlavu a řekla s odporem „fuj“ což mne trochu znechutilo. Čekal jsem, že si ji nasadí i Zdeňka Domabylová a já uvidím, jak sluší ji, ale na ni se nedostalo, a tropickou helmu vrátili Ludvíkovi. Ten, kdoví proč, se na mne podíval a řekl, snad aby holky naštvál:

„Tobě slušela nejvíc, tak si ji nech, mám doma ještě jednu!“

A holky najednou začaly protestovat, že je urazil a že to jen tak zadarmo nejde a že za tu helmu musím něco zaplatit, a nejhorší bylo to, když rozhodly, že si ji musím vyzpívat.

Moje máma zpívala na kůru v kostele a doma při vaření oběda, ale já se nikdy nechytíl i když mne často vyzývala, abych zpíval s ní. Slyšel jsem, že mi to neladí a že nasazují falešný tón, a věděl jsem, jak by to asi mělo znít, ale mé hlasivky tu správnou výšku tónu nevyhloudily, ať jsem se snažil jakkoli. Nejhorší bylo, že mne dali na housle k panu regenschorimu Skoumalovi, který mne učil za peníze. Jenže já nevykazoval žádné pokroky. I když jsem už přehrál tři sešity školy Jana Maláta, bylo to jenom vrzání. Jenže mámě se líbilo, když jsem jí zavrzal Skákal pes, přes oves a tak mne nechali učit dál.

Ted' jsem měl něco zaspívat před holkami a před Zdeňkou, kterou jsem od první třídy tajně miloval, a dostal bych tu tropickou přílbu úplně zadarmo, ale já věděl, že budu zpívat falešně, i když mne Ludvík doprovodí na kytaru. Nakonec jsem se rozhodl pro tu známou – „Měl dědeček kolotoč, sežral mu ho červotoč,“ ale Ludvík, jestli si vzpomněl na ten kopanec, co mu ušetřila v maringotce Ursus Eva, když tu písničku začal zpívat do mikrofonu na pouti pro celý lunapark, než ho zarazila a vykopla z maringotky, nebo si ještě představil, že má na pumpkách husince, do kterých tehdy padl, řekl rezolutně:

„Ne, zaspíváš něco jinýho!“

„Tak třeba Pec nám spadla!“ to se mi zdálo, že zvládnou.

Začal sám Ludvík a já stál jakoby v pozoru a neznělo to tak hrozně, jak jsem předpokládal, a holky do toho začaly radostně tleskat, takže můj zpěv docela přehlušily. Jenže jsem neznal další sloku, a tak jsem napojil, co mne zrovna napadlo, jak strejček Nimra koupil šimla, a ono to tam pasovalo a holky se přidaly a lidi, co seděli kolem chaty, si mysleli, že to ještě patří do programu, a začali zpívat s námi a potlesk pak znásobovala lesní ozvěna.

„Z tebe bude možná jednou i muzikant!“, řekl uznale Ludvík a jistě ho v tu chvíli nenapadlo, že se to někdy vyplní a budeme hrát spolu v kapele, a tu helmu mi obřadně předal. Holky zatleskaly znovu, když jsem si ji nasadil, a já celý dojatý z toho potlesku a jejich chichotu najednou zsalutoval přesně tak, jak jsem viděl v jednom filmu o válce v africké poušti salutovat anglického důstojníka, když přebral rozkaz k útoku na Pouštní lišku generála Rommela. Pak jsem sokolsky, na tři doby, udělal čelem vzad a hrdě odcházel, aniž jsem se stačil na Zdeňku Domabylovou podívat, jak se asi tváří, a Ludvíkovi za tu tropickou helmu konečně poděkovat. Šel jsem rovnou domů a v duchu jsem si představoval, jak útočím v té tropické helmě v horké poušti na německou obranu a dostávám se až do jejich zákopů, ale nemám nasazený bodák, takže toho Němce nemohu našťestí probodnout, protože bych si to do smrti musel vyčítat, a tak běžím dál a najednou slyším mámin hlas ze dveří našeho domu:

„Co tak letíš, ještě si něco uženeš, a co to máš na hlavě? Už jsem ti jednou řekla, že žádný další krámy mi do domu tahat nebudeš!“

Rok po válce se v republice konaly první, a jak se zdůrazňovalo: svobodné volby, a já nechápal, proč by neměly být svobodné, a táta jednou prohlásil, což jsem asi neměl slyšet: „Jakýpak svobodný volby, když je už předem vyhráli komunisti.“

Ale vzal mě do volební místnosti, protože tam chtěl udělat několik fotografických záběrů, aby to byl dokument pro časy příští, jak říkal, a přitom vhodil v obálce nějaké číslo do urny, ale neprozradil mi jaké, abych to někde nevyžvanil. Jednalo se jen o čtyři čísla a byla vylepená po celém městě na vývěsních tabulích, na vratech i na dřevěných sloupech a nejvíc jsem zaznamenal jedniček, což značilo komunisty, a táta volil dvojku lidovce, přesto, že mi to neukázal, a přišel i učitel Polák s manželkou, která nesla na rukou malé dítě, a táta mi pošeptal:

„Ten tě bude v měšťance učit. Je to pedant a volí číslo čtyři!“

Já jsem pak někde vyčetl, že jsou to národní socialisté a proti komunistům se vymezují nejvíc, a učitel Polák mne nikdy neučil, protože ho po Únoru 1948 ze školy vyhodili, jak jsem později z jeho vyprávění pochopil.

To dítě, co měla jeho žena v náručí, byl nedávno narozený syn Jiří, kterému u křtu dělala kmotru Milada Horáková a se kterým jsem se pak až do jeho smrti kamarádil. Milada Horáková do městečka jezdila na veřejná předvolební shromáždění, která svolával učitel Polák, a byla pak zvolená za Národně socialistickou stranu coby poslankyně, ale po Únoru komunisté všechny strany zrušili a s Miladou Horákovou uspořádali veřejný monstrproces jako se zrádkyní národa, nepřítelkyní republiky a rozvracečkou státu a agentkou kapitalistického imperialismu, a ten proces vysílali v rádiu a táta poslouchal a já

při tom na něj nesměl mluvit. Nakonec sám prohlásil úplně rezignovaně a nechtěl ani nic jíst, jen kouřil:

„Voni jí snad opravdu dají provaz!“

A učitel Polák už na naší škole neučil a pracoval někde na Kladně v hutích, kam se prý dobrovolně přihlásil v rámci hesla „Více práce republice“, jenže táta to jednou komentoval tak, že mu tu už začala hořet koudel u zadku.

U těch voleb jsme se znenadání a najednou sešli poprvé všichni tři, protože se dostavil jako volič i Ludvík Trdla. Měl ty své pumpky a sako s kravatou a důstojně vhazoval obálku do urny a zřejmě chtěl, aby ho všichni sledovali, že už je taky volič a že mu bylo osmnáct. Já byl o deset let mladší a Jiří Polák se právě před třemi měsíci narodil, ale už v té volební místnosti možná vzniklo to naše budoucí společenství, kterému usedlí občané začali daleko později říkat spolek POTRKO.

Ludvík tenkrát volil nejspíš sociální demokraty, protože pracoval u svého otce ve „veřatu,“ jako dělník na výrobě perleťové galanterie, a cítil se vykořisťovaný, pro ten bídný plat.

2

Ještě než se to všechno koncem února zvrtilo a podělalo, jak hodnotil táta události a situaci, o čemž jsme se ve škole později učili jako o Vítězném únoru, a soudružka učitelka Jamborová nám o matematice vykládala, že soudruh Gottwald zvítězil nad reakcionáři a zrádci národa a zajistil nám šťastný a bohatý zítřek, slíbil mi táta na příští rok k Ježíšku brusle, které se dají přišroubovat na boty a říká se jim šeksny. Na kanadách, které jsem si přál, bych si prý polámal nohy. Musel jsem to vydržet se šlajfkami, které měla i většina menších kluků a stejně jako já ztráceli klíčky, kterými se ty brusle přitahovaly na boty. Babička mi k Mikuláši koupila hokejku a mně nic nechybělo, abych vyrazil na první led a mohl si zahrát s kluky hokej na branky, i když někteří měli místo hokejek jen zahnuté klacky. Hned po Vánocích přituhlo a led byl krásně hladký po celém rybníku. Od zámku, jehož věž byla vidět odevšad, se dalo dojet až k Chobotu, kam ústil potok a kam se kluci na slabý led neodvažovali, a ti, co to zkusili, jako Čenda Dubů, tam zahučeli po kolena. A navíc mu v bahně zůstaly i šlajfky, které měl půjčené od Tondy Pelíška, což zjistil až na břehu. Pelíšek už na něj nasupeně čekal a chtěl ty potopené brusle zpátky. Byl to docela těžký řimbuch,

který se na led bál, aby nepropadl, a nutil Čendu se pro ty šlajfky vrátit a hledat je ve vodě, že domů bez bruslí nemůže, že by ho táta zřezal, protože je dostal letos k Ježíšku. K tomu nakonec nedošlo a Čenda si odnášel domů modřiny a podlité oko, protože Tonda Pelíšek byl neurvalec. Přesto zůstaly brusle někde v bahně Chobotu. Návrh kohosi, sledujícího ten nerovný nářez, aby se počkalo až rybník stáhnou při výlovu, který bude ale někdy na podzim, nikdo z přítomných neakceptoval.

Na rybník se dalo vstupovat jen v určitých místech, protože všechny břehy ještě pořádně nezamrzly, a já koukám, jak pod mlékárnou někdo táhne na zádech kolo, i když na něm po té cestičce klidně mohl jet. Byl to Ludvík Trdla a já se musel soustředit na hokej, abychom nedostali gól, a nepřišlo mi, že většina bruslařů se přestala po ledě pohybovat a někdo přestal hrát i hokej a jen koukali.

Nevím, čemu se tak podivovali, občas někdo si na led kolo vzal a pak se nemohl divit, že udělá držkopád, když se mu přední kolo smekne a zadní proklouzne, jenže tohle se nesmeklo. Pochopil jsem vzápětí proč, když Ludvík Trdla to vzal přes celý rybník. Nasedl pod zámek, který se tyčil na vyčnívající skále a kam jsme si mezi balvany a keře na strmé svahy chodili hrát těsně po válce na partyzány a němce. Zámek měl impozantní kruhovou věž, s lehce nesymetrickou špičatou kuželovou střechou, tyčící se nad celým rybníkem i městečkem. Vlastně to zámek nebyl, ale přestavěný středověký hrad, jehož hlavní nádvoří tvořil uzavřený trojúhelník. My jsme byli na ten náš zámek pyšní, protože tvořil hlavní dominantu města na všech pohlednicích a snímcích. Nikde v okolí podobnou mohutnou stavbu pocházející z tak dávné doby neměli. Ludvík přešel až k nám, odkud ta věž zámku byla také vidět, a měl místo předního kola namontovanou brusli.

Byl to další z jeho vynálezů, kterými oplýval, a já ho docela uznával, jenže jsem nemohl přijít na to, k čemu je tenhle vynález dobrý, když se s ním dá jezdit jen po rybníce, pokud je led čistý a nezapadaný, a najednou jsem viděl, jak se za ním rozběhlo a rozjelo na bruslích několik kluků a začali s ním závodit a vykřikovat:

<Ludvo, přidej!>

<Kde máš vtuli?>

<Trdlo vzlítni!>

Nevím proč jsem si vybavil kolo Jana Tleskače, které by možná s tou přední bruslí dosáhlo větší rychlosti a mohlo se tak snáz odlepit od země, a divil jsem se, že na to Jan Tleskač nepřišel, a chtěl jsem Ludvovi příležitostně navrhnout, aby to Tleskačovo kolo s bruslí sám postavil, a tak se světově proslavil.

Ludvík opravdu nabral nečekanou rychlost a vzdálil se všem doprovázejícím, ale jak se přibližoval k Chobotu, zdálo se mi, že to s tou rychlostí přehnal, a protože mu zadní kolo vypovídalo službu při brzdění a on se zřejmě bál prudce zatočit, ocitl se už nebezpečně blízko tomu slabému ledu, který avizoval nebezpečí. A všichni, kteří ho pozorovali, už bezpečně věděli, co se stane, a mohlo ho zachránit jen to, kdyby měl kolo Jana Tleskače, aby opravdu vzlétnul. Jenže on takové kolo neměl a kdoví zda vůbec někdy existovalo a tak se najednou propadl, jako dřív Čenda do té nehluboké zátoky, jenže tam zpočátku zmizel i s kolem celý, jak přepadl přes říditka. Vyhrabával se těžce a orientoval se ještě hůř, nevěděl honem na který břeh, až někdo zavolal, Ludvíku, sem! A on táhl za sebou ten svůj vynález, jenže brusle už tam místo předního kola nebyla, a tak se v ten den na jednom místě rybníka utopily tři brusle skoro najednou. Z Ludvíka crčela voda mnohem víc než z Čendy, ale když konečně vylezl na břeh, začali všichni okolní diváci tleskat, aby ho alespoň vnitřně zahřáli.

Po 28. únoru 1848 jsme o jedné přestávce slyšeli ze sborovny divný křik a já poznal hlasy pana učitele Poláka a učitele Jambora a taky učitelky Jamborové, ale nerozuměl jsem, o čem tak hlasitě diskutují, a spíš mi připadalo, že se hádají. Jen tam pořád prosazovali jakýsi akční výbor obecné a měšťanské školy a učitel Polák byl zásadně proti. Jenže zazvonilo a my utíkali do třídy, aby nás nenačapal školník na chodbě, protože byl zlý a za hodnou chvíli přišla paní učitelka Jamborová a řekla nám, že ji odted' budeme oslovovat soudružko učitelko, protože tak oslovují žáci své učitele v Sovětském svazu. A pak nás shromáždili do jedné třídy a vystoupil soudruh učitel Jambor a řekl, že právě probíhá obrovská dějinná událost, které jsme všichni svědky, a mění se celý společenský řád z kapitalismu na socialismus. A když jsem se pak táty doma zeptal, co to znamená, řekl mi rovnou, že jsme v čudu a že komunisti všechno znárodní a možná i jeho fotoateliér, a moje máma začala brečet, protože o tu svou chalupu, do které v poslední době vrazili při rekonstrukci tolik peněz, nechtěla přijít.

Jednou po létech nám učitel Polák, který už byl v předčasném invalidním důchodu, začal o té hádce ve sborovně vyprávět, když jsme se chystali s Jiřím do hospody a já pro něho jako obvykle zašel. To se prý vrátil do naší školy učitel Jambor, který po válce z městečka podezřele zmizel, a lidé si na rynku polohlasně povídali:

<Bodejt' by nezmizel, když tu kolaboroval s Němčoury.>

<Učil ve škole němčinu a našemu Ferovi dal čtyrku.>

<Ona vybírala na Národní souručenství a organizaci Vlajka a žádala od každého dobrovolné příspěvky.>

<Kdoví, jestli taky našince neudávali.>

<Co se jich, chudáků, z koncentráku nevrátilo.>

Učitel Jambor nebyl v městečku oblíbený, stejně jako učitel Polák, který zase iritoval mnohé jiné, zejména komunisty a místo učení žáků se věnoval politice. Ale Jambor si přivezl po válce odkudsi vyznamenání za vzornou odborovou činnost a dekret k pověření učít, a tak hned po komunistickém puči nastoupil do školy a snažil se vyšachovat především Poláka. Ten se bránil a vykřikoval, že kolaboranti by se neměli ve škole trpět, ale učitelka Jamborová ho překřičela, že Poláka zavřeli Němci pro šmelinu, což byla jen zdánlivá pravda, protože to bylo za protistátní letáky, které tiskli komunisti, a on se na gestapu v Táboře ocitl omylem s ostatními. Naštěstí uměl dobře německy, dokázal jim, že s komunisty nemá nic společného a s porážením prasat načerno už vůbec ne. Pustili ho, na rozdíl od ostatních, převážně komunistů, a ve sklepě na gestapu se jeden z nich oběsil na kravatě, kterou mu zapomněli při zatýkání sundat. Aby při mučení neudal své kamarády.

Když se učitel Polák po třech dnech na gestapu vrátil, bál se tuhle smutnou událost lidem v městečku oznámit, měl obavy, že se ten smutek a zášť obrátí proti němu, protože on se z toho pekla dostal bez nejmenšího šrámu.

Ostatní učitelé, včetně ředitele Nováka, se toho boje mezi Polákem a Jamborem nezúčastňovali, báli se podobně o svá korýtka, protože to byli většinou nestraníci a měli také máslo na hlavě z doby okupace, které bez odmluv sloužili. Jenže pak přišel z Okresní školní rady dekret s červeným razítkem uprostřed s pěticípou hvězdou, a Jambor byl oficiálně jmenován ředitelem školy a učitel Polák označen jako persona non grata.

Jak se v městečku v protektorátu načerno porážela prasata v lese Hájku, nám učitel Polák už nestačil dovyprávět, protože Jiří byl navečeřený a připravený se mnou vyrazit do hospody, ale ještě musel vyslechnout matčiny rady a prosby:

„Jen, hoši, moc nepíte, víte, jak to škodí zdraví. Ty máš ten žlučník a dvanácterník, Jiříčku, hlavně ne rum, pak jsou z toho jen nepříjemnosti!“

A byly. Jiříkovi alkohol chutnal náramně, po dvou lahvích vína, které jsme vypili společně, si vždycky poručil tuplák rumu, a to jsem už věděl, že ho budu muset odtáhnout domů, pokud jsme ale nenarazili na nějakou partu či bujarou společnost, které se chytil a já už byl bezmocný. Někdy jsem ho tam nechal a někdy jsem se připojil také. Obyčejně to dopadlo zle.

To už jsem chodil do jedenáctileté střední školy, které se nesmělo říkat gymnázium, protože by to byl buržoazní přežitek. Dostal jsem se tam proto, že táta byl zapojen do socialistického družstevnictví jako fotograf a nikdy nezaměstnával žádnou pracovní sílu, tudíž nikoho nevykořisťoval, a soudruh ředitel Jambor, který mne na osmiletce učil občanskou výchovu, jednou prohlásil, že fotograf je jako umělec, když s námi probíral zaměstnání našich otců. A Bártík z Nové Vsi byl syn kulaka, měli statek, koně a vlastnili 16 hektarů orné půdy a nechtěli vstoupit do JZD a pobuřovali ostatní sedláky ve vsi i chalupníky, co měli jen pár arů, a proto z ničeho nic s námi přestal Bártík do třídy chodit, protože je jednou v noci naložili na valník, kam si mohli dát jen nejnnutnější věci a peřiny, a odvezli je traktorem až někam do státního statku na Šumavu. Tam bydleli v jakési ratejně, což nám pak vyprávěl za mnoho let, když jsme ho pozvali na sjezd třídy. Vzápětí se ta jejich pole zorala do jednoho celku a já, když jsem po maturitě absolvoval v Brně dvouleté nástavbové studium a stal se geometrem, jsem do té Nové Vsi přišel dělat jednotnou evidenci půdy a ty bývalé Bártíkovy polnosti scelil i na nové mapě do jednoho osmihektarového honu, aby odpovídaly skutečnosti, když už byly obdělávány traktory a moderními zemědělskými stroji.

Jenže po převratu v osmdesátém devátém za mnou Bártík přišel, abych mu vyměřil ty jeho pozemky v Nové Vsi, že je chce zpátky. Ale to já už geometra nedělal a oni mu je nevrátili, ale vyplatili peníze a z Bártíka se stal rázem na stará kolena milionář, a tak si koupil jeden zdevastovaný statek na Vysočině a dře tam na něm možná dodneška.

Teď jsem měl na jedenáctiletce pololetní prázdniny a doma si zkoušel na klarinetu stupnice a tóniny a největší výšky, jaké se na ten nástroj dají docílit, jako v některých jazzových skladbách, co hrál Benny Goodman a které jsem slyšel v rádiu na stanici Muzic USA. Houslí jsem už dávno nechal. Pan regenschori Skoumal, když jednou při hodině cosi hledal v té velké skříni plné not, vytáhl takové menší pouzdro. Nechtělo se mi už šmátrat ve třetí poloze, kterou jsem nikdy nedovedl s jistotou nasadit, a ten futrál zřejmě s jakýmsi nástrojem, mne okamžitě začal zajímat.

Jen jsem dohrál cvíčo, kde mi vázl prstoklad a bylo slyšet, jak hraju falešně, jsem to zkusil:

„Mohu se zeptat, co je v tom pouzdro?“

„Otevři ho a uvidíš!“

„Klarinet!“ Rázem jsem si uvědomil, že každá klapka má svůj stálý a neměnný tón. Kterou zmáčknu, takový zvuk vyloudím a nedá se na něm tudíž hrát falešně.

„Je těžké na to hrát?“ Vyzvídal jsem, protože se mi už nechtělo vrzat a napadla mne geniální myšlenka.

„Tak ho slož dohromady a zkus si na něj písknout“

Pan Skoumal mi ukázal, jak se ten nástroj drží, jaký je prstoklad a jak se do něj fouká, jako když se vyslovuje th, a půjčil mi ten klarinet bez dlouhých řečí domů a já pak do něj začal usilovně dout, až se mi konečně ozval tón. A protože jsem miloval jazz, Bezubkův dixieland a poslouchal na „Mjuzik Juesej“ jak na takový klarinet válí Benny Goodman, bez dlouhého rozmýšlení jsem chtěl hrát jako on a na ten klarinet se dobrovolně, na rozdíl od houslí, začal učit.

A na jedenáctiletce mne vzali do školního orchestru. Hráli jsme Gaudeamus igitur a mně se to strašně líbilo, protože v tom orchestru byla i holka, která hrála druhé housle a se kterou jsem chtěl chodit, a jmenovala se Kamila Mádlová a já se snažil ji po zkoušce doprovodit domů a někdy to vyšlo a někdy ne.

Zrovna, když jsem si na klarinet improvizoval, což se mi líbilo nejvíc, a představoval si, že hraji sólo v jazzovém orchestru, někdo slabě zaťukal na okno.

Matka mi určila v přízemí malý pokojík po babičce, s oknem do ulice, v tom našem baráku, který měl víc jak 120 metrů čtverečních obytné plochy a když babička umřela, byl zralý na nájemníka, ale protože táta vstoupil dobrovolně do družstva FOTOGRAFIA, tak celý dům nějak přestal spadat do bytového fondu v městečku a soudruh Jandák, který měl na starosti přidělování bytů, s tím naším barákem jaksí nemohl operovat, i když se matka pořád děsila, že nám do domu nějakého nájemníka nappou, a proto z jedné obyvatelné místnosti udělala neobyvatelnou prádelnu.

Nesmělé ťukání se ozvalo znovu.

Přestal jsem improvizovat a poodhrnul záclonku v okně. Byly to záclonky ještě po babičce, natahovaly se do spodní půlky okna a navlečené na dřevěných špejlích byly zachyceny skobičkami, aby vypadaly vypnutě, nařaseně a co nejlépe. Takové záclonky bývaly v mnoha oknech v městečku a ženy si je samy háčkovaly a předháněly se, která ty záclonky bude mít napjatější a s originálním krásným vzorem.

Na chodníku stál kluk a byl mi povědomý, měl blondáté lehce zvlněné vlasy rozdělené pěšinkou, trochu větší, skoro orlí nos a na levém rukávu bundy nášivku s hlavou indiána. Byl v domácích teplákách a bačkorách, jako by právě

utekl z domova. Chtěl ještě jednou zaťukat. V tu chvíli jsem prudce otevřel okno a on se lekl.

„Co chceš?“ vyjel jsem na něj zbytečně ostře.

„Pane,“ zakoktal se, „půjčil byste mi ty Vpředy, já vám je za čtrnáct dní zase poctivě vrátím!“

„Jaký vpředy?“ nepochopil jsem honem jeho žádost, nebo nechtěl pochopit.

Je fakt, že jsem hned ve druhé třídě začal odebírat časopis Vpřed. Na zadní straně byl kreslený seriál o Rychlých šípech. Já běhal každou středu v půl osmé, a kvůli tomu jsem i dřív vstával, k paní Vaňkové, která prodávala na rohu náměstí noviny a cigarety a tajně, hlavně dědkům ze vsí, ale i místním kořalům, nalévala skleničky samohonky, kterou její táta páлил načerno, a někteří po třech čtyřech stopkách se už na chodníku lehce potáceli, protože to prý byl doslova utrejch.

Mně prodala za tři kačky nejnovější číslo Vpředu a já cestou domů už celý příběh Rychlých šípů stačil přečíst. Nejvíc mne zajímaly ty jejich výpravy, ale když měly pokračování příště, tak to mne štvalo, protože jsem chtěl vždycky vědět hned, jak to dopadne. Poctivě jsem si ukládal všechna čísla ročníku a později jsem je u pana Čecha, knihkupce a knihaře, co měl prodejnu naproti škole, nechal svázat.

Měl jsem celé tři ročníky Vpředů a ještě jeden ročník Junáka, který jsem nevrátil jedné starší skautce s přezdívkou Anča-Jana. Jednou mi ho půjčila a já už si ho nechal. Nebazírovala na něm, byla už velká a šla pokaždé s jiným klukem, když jsem ji náhodou potkal, takže se ani nezmiňovala a já taky ne. Ještě u mě byl poslední neúplný ročník Mladého hlasatele, než ho Němci zakázali. Ten jsem od jednoho kluka koupil za padesát korun, na což mi tenkrát dala babička.

Neměl jsem v úmyslu ty Vpředy dávat z ruky, aby se nestalo i mně, co té holce s Junákem. Kluka jsem navíc ani neznal.

„Kterej ty jsi?“

„Já jsem Jiří Polák a bydlím na rohu vaší ulice U Tržiště. Můj táta byl učitel, ale vyhodili ho ze školy a teď dělá na Kladně v železárnách skladníka. Já vám ty Vpředy za čtrnáct dní vrátím, přísahám, jen co si přečtu Rychlé šípy.“

„A umíš vůbec číst?“

„Bude mi osm a číst umím dobře, a mám samé jedničky, ale soudružka učitelka Jamborová mi tvrdí, že se na žádnou školu kvůli svému otci nedostanu, takže mi to k ničemu není, i když mi matematika jde ze třídy nejlíp! A taky umím kreslit, obkreslil bych si něco z těch Vpředů, kdybyste mi je půjčil.“

„Jak to víš, že je mám?“

„Pátral jsem...!“

Bylo mi jasné, že nemohu uhnout. Naštěstí jsem se nezeptal, který chce ročník, a vybral jsem mu ho sám, aniž jsem se zmínil o dalších. Možná trochu ze zlomyslnosti a překvapení, že mne odhalil a já se nemohl vzepřít, jsem mu dal ten poslední, který už se po „Únoru“ začal jmenovat Vpřed, pionýři a Rychlé šípy neměli texty v bublinách, ale jen pod obrázky, aby to nevypadalo americky a přihlásili se do ČSM spolu s Kočičí prackou.

Opravdu přišel po čtrnácti dnech a čekal na mne před domem, jak jsem se vracel od autobusu ze školy, a vypadal zklamaně.

„Co je?“ Zase jsem na něj vybafl.

„Víte, pane, to se nemohlo stát. Můj tatínek říká, že je to propaganda. Rychlé šípy by nikdy nevstoupili do ČSM a navíc s Bratrstvem kočičí pracky.

Udivilo mě, že mi vyká a mluví spisovně.

„Nepůjčil byste mi jiný ročník, kde jsou ještě bubliny?“

Vzal jsem ho, kdoví proč, ke mně do pokojíku po babičce, kde jsem měl spoustu knížek, a on si je začal prohlížet, aniž na některou sáhl, a čekal bez hlesu, až mu vyhledám ty pravé Vpředy, ještě nezatížené komunistickou propagandou.

„Můžeš si je nechat dýl a příště mi tykej!“ napadlo mne a on to dodržel a od té doby jsme si s Jiřím Polákem až do jeho smrti tykali. Samozřejmě, že vymámil i další Vpředy a Junáka a Mladého hlasatele a Záhadu hlavolamu a Hochy od bobří řeky i ten Srub U Zlatého klíče a hromadu rodokapsů, které jsem získával od kluků různým partykováním. Jenže to už jsem byl na škole v Brně a ty knihy a časopisy mu půjčovala matka, která se s paní učitelovou znala a různě se bavily na úrovni a předávaly si drby a svorně nadávaly na komunisty. Takže když jsem jednou něco hledal mezi knížkami a chtěl se do těch Vpředů z nostalgie podívat, zjistil jsem, že tam žádné nejsou. Později mi při nějaké příležitosti, když už jsme měli dost vypito, Jiří Polák přísahal, že mi všechny ty Vpředy, Junáky a Mladé hlasatele, Foglarovy knížky a nastřádané rodokapsy, které jsem nevracel já, poctivě vrátí.

Na vojně jsem si na klarinet dost obstojně zahrál, protože se v poddůstojnické škole vytvořila kapela a místo vycházek do Klatov, které byly osm kilometrů vzdáleny, jsme raději jezdili do zapadlých vsí Šumavy, kde místní s radostí zhlédli naši ubohou estrádu, protože tam, jak byl rok dlouhý, nikdo nezabloudil, a my muzikanti jim pak hráli k tanci. Vojáci, co jeli s námi, se tahali na parketu o maximálně čtyři holky, které pak oblbovali a přemlouvali, aby s nimi šly ven, ale protože jich v těch zapadlých vsích víc nebylo než tři, čtyři, maximálně pět, holky se bály, že se to hned pozná, když jedna bude v sále chybět. Někteří matadoři to ještě stihli mezitím, než jsme sbalili nástroje, a stávalo se, že přišli do kasáren až ráno po budíčku a museli celou cestu běžet, aby stihli nástup a ve vycházkových uniformách pak absolvovali celý výcvik, protože už se nestačili převléct.

Hned jak jsem se vrátil do civilu, přišli muzikanti z místní dechovky. Mysleli si, že budou mít mladého dobrého klarinetistu, kdoví co se o mě z vojny sem doneslo, nabídli mi part druhého klarinetu a já to vzal, ale hle z počátku jsem nebyl sto se chytit. Než jsem přečetl ty krkolomné příznávky a kudrlinky v notách, kapela byla dávno o takt dál a já raději nehrál, abych to nekazil, a jen jsem hraní předstíral, na což záhy přišli. Těm muzikantům se v městečku říkalo dechové sanatorium, protože už nástroje obstarávali jen samí dědové.

Ale mne pořád lákalo hrát někde pro lidi, tak jsem dostal nápad dát dohromady kapelu a soubor sám, a pořádat estrády jako na vojně, a ta naše kapela po programu měla hrát lidem k tanci. Bylo nutné zaregistrovat se jako soubor. To šlo snad jedině přes svaz mládeže. Musel jsem vstoupit do ČSM, což Ludvík, který měl hrát v souboru na kytaru, coby doživotní skaut, rezolutně odmítl. Tak jsem to vzal všechno na sebe a podal si přihlášku. Předsedkyni ČSM v městečku dělala v tu dobu docela pěkná učitelka z Morany, která měla vychovávat holky na internátu knoflíkářského učiliště. Těm holkám, které vesměs nezvládala, se všeobecně pro jejich uvolněné mravy a průšvihy, jakož i kvůli budoucímu zaměstnání, říkalo všeobecně „čamrdy“. Vychovatelka mne svým vzhledem okamžitě zaujala a umínil jsem si, že s ní začnu chodit, protože jsem po vojně ještě žádnou holku neměl. Hned na první schůzce mne ale ujistila, že je cudná a poctivá, a že se se mnou může milovat až po svatbě a ta svatba musí být u nich na vsi a v jejich kostele. Všechny děti budou řádně pokřtěny a nikdy nevstoupí do pionýra. Měla ještě jiné podmínky, jako že jí zůstanu do smrti věrný a přestanu hrát na ten odporný štěbenec, a nechám muziky, protože muzikanti, jak jen zná, jsou nevěrníci první třídy. Mohli by nám

pak její rodiče připsat podíl na vinohradu, na čemž jsem netrval. Po druhé schůzce už mi ani nedovolila, abych ji líbal a sahal na prsa. To byl vzápětí konec naší vznikající známosti.

Sehnal jsem jednoho kluka na trumpetu, který, byl taky blázen do jazzu a začali jsme zkoušet dvojhlasy. Ludvík jednou na zkoušky nepřišel a nebyl k mání ani později. Z městečka naráz zmizel. Dověděl jsem se, že utekl z domova kvůli holce, kterou jeho rodiče odmítali a on se s ní hodlal oženit. Odešli do pohraničí na Teplicko a Ludvíkovi nabídli post ředitele státního statku, protože v té době do pohraničí nemohli nikoho sehnat. Později mi vyprávěl, jak zbudoval z bývalé zámecké konírny kravín a zavedl automatické dojení a kravám pouštěl přes reproduktory k přežvykování vážnou muziku, hlavně Mozarta a Schumanna. Dozvěděli se o tom novináři. Jezdili to novátorství zkoumat i odborníci, protože jeho krávy opravdu dávaly více mléka než v jiných kravínech. Přijeli až z ministerstva a chtěli dát Ludvíkovi řád práce a poslat ho do Sovětského svazu, kde by tuhle metodu propagoval v ukrajinských kolchozech, jenže se objevila z ničeho nic slintavka a Ludvíkovi celé stádečko krav preventivně vybili a někdo ho nařkl, že to způsobil sám, aby nemusel svůj vynález nabídnout zdarma socialistické společnosti, a prý ho chtěli za tu slintavku zavřít, neboť nedodržel v kravíně požadovanou hygienu. Ludvíka ta ztráta krav tak zasáhla a zdeprimovala, že se musel uchýlit do psychiatrické léčebny. Ale jak jsem ho znal, asi se tímto postupem chtěl vysmeknout ze spárů SNB a ze šlamastyky, kterou si vlastně způsobil sám. Proto ho asi tenkrát ještě nezavřeli.

Když se vrátil do městečka, jednou mi řekl:

„S holkou jsem se rozešel, protože se jí roztrhaly ty krásný květovaný šaty, v kterých jsem ji potkal, ale stejně mi byla nevěrná s traktoristou. Chtěla pořád sedět někde v kavárně, což byl její sen, a tam na tom polozbořeným zámečku s rozbitými okny mohla chodit jen z jedné prázdné komnaty do druhé a žádný služebnictvo k dispozici neměla, takže mi vzápětí utekla. Dítě, co se později narodilo, už mi nemohla přiřknout. Do zemědělství mne nikdo nikdy zpátky nedostane.“

Zkoušel jsem to s tím trumpetákem u nás doma a hráli jsme Svátí pochodují, Tam dole u řeky a Kvíteček od Sidney Becheta, ale já jsem si spíš představoval, kdybych sehnal ještě jednoho saxofonistu, že bychom hráli dvojhlasně Stříbrný měsíc a podobné skladby jako Billy Vaughn, jenže to se mi do smrti nesplnilo, protože jsem žádný saxofon nikdy nevladl.

Jednou nám zabouchal někdo na okno, a když jsem otevřel, stál na chodníku Jiří Polák a kouřil cigaretu.

„Pod' dál,“ řekl jsem znechuceně, protože jsme si zrovna nacvičovali novou skladbu od Acker Bilka - Stranger on the Shore a ještě nám to dobře nešlo a Poláka jsme při tom mít nemuseli, jelikož máma nadávala, když jsem měl v pokojíku nakouřeno a zval si víc návštěv najednou. Polák si sedl a zapaloval jednu od druhé, až v tom malém kamrlíku bylo k zalknutí. Měl jsem ho vyhnat dřív, než nám navrhl:

„Mám doma bicí, co kdybych je přines?“

Přiřítíl se za chvíli a měl dětský bubínek a jednu paličku. Začal do něho okamžitě třískat jako ten mrňous v románu Plechový bubínek a dělat kravál, až okna řinčela, a vůbec nedržel rytmus a bubnovat neuměl. Máma nás vzápětí vyhodila. Šli jsme do hospody vymýšlet strategii pro naši kapelu, protože jeden kluk slíbil hrát s námi na harmoniku.

Polák do sebe začal klopit piva, zapaloval si jednu od druhé a sliboval, že se na ten bubínek naučí, že u nich doma je teď maminčin bratranec Viktor Kalabis, který v Praze v rozhlase nemá klid na skládání, tak využívá tvůrčí dovolenou, protože potřebuje dodělat tu Sinfonii pacis.

Taky nám vykládal, že je teď na učilišti v Sezimáku, kde se učí spřádát silonová vlákna, a popisoval nám celý postup, až jsem ho zarazil, protože to vypadalo jako vysokoškolská přednáška.

„Jak ses tam dostal?“

„No, soudružka Jamborová mne přesvědčovala na horníka, ale pak se přihlásil Orel Krátký, a ona mi vnutila přihlášku do Silonu, že prý pro mne nic lepšího není, i když jsem se hlásil na gymnázium. A já jsem teď ve druháku a mne to náramně baví a příští rok budu dělat v Praze gympl dálkově, a teď jezdím každou středu, když máme na učilišti vycházky, za jedním malířem do Tábora. Jmenuje se Reitinger maluje abstraktně a půjčil mi knížky o existencialistech a mohl bych ti jednu přinést k přečtení. U toho malíře se scházejí nejlepší lidi co znám.“

Fakt mi tu knížku od Jean Paula Sartrea vnutil, jmenovala se Cesty svobody, byla odřená a dost zašpiněná, jak se asi hodně četla, a já, abych nebyl za blbce, jsem z ní každý večer před spaním kus učil, ale moc jsem těm větám nerozuměl, a tak jsem se úpěnlivě koncentroval, abych tu myšlenku, která tam asi někde byla, konečně zachytil. To mne tak zmáhalo, že jsem většinou usnul ještě při čtení, a lampička svítila až do rána. Ale jedno jsem si zapamatoval z té přemíry slov a úvah, nebo jsem to snad vyčetl jinde, když jsem se o tu filozofii začal zajímat, že člověk má právo ukončit svůj život sám, až uzná za vhodné, a dodnes se toho držím a myslím si, že jednou, až bude třeba, to dokážu.

S Ludvíkem, který se vrátil domů a zase vrtal u táty v dílně knoflíky a pro družstvo ÚLUV zhotovoval perleťovou galanterii, jsme ten orchestr dali

dohromady, ale z harmonikáře, co znal jen lidovky a žádný moderní šlágr, jsem šílel. Doved pouze dvojhlasy v terciích a já chtěl, aby hrál někde sexy a tak jsem mu psal i noty, protože mne regenschori Skoumal leccos naučil. Stříbrný měsíc nám pořád nezněl tak, jak jsem ho slyšel v originále z rádia a já byl zoufalý.

Naštěstí nás pouštěli v sobotu odpoledne do závodního klubu, protože matka už nedovolila zkoušet u mne v pokojíku a Polák tam objevil bicí soupravu a mohl na ni třískat, jak chtěl. Viktor Kalabis ho opravdu naučil různé rytmy, rumbu, sambu i karioku, ale my potřebovali, aby udržel takt při valčíku, který venkovani vyžadovali, protože začali sami zpívat „Na Šumavě je dolina“, a harmonikář, který tyhle písničky všechny znal, se okamžitě přidal a tak jsme tu naší estrádu, si níž jsme začali jezdit do nových kulturních domů prosperujících JZD, která si nás ochotně zvala, končili obyčejně až k ránu. Ludvík se uvolil, že bude zpívat, a sám si pořídil mikrofon a místo reprobodny si uzpůsobil rádio třílampovku, protože byl vynálezce a ono to fungovalo a mohl ten zvuk i zesilovat jak uznal za vhodné.

Estráda se skládala z několika scének, vtipů, kouzelníka, žongléra a museli jsme také vytvořit nějakou úlitbu ČSM, tak Polák dobrovolně, protože byl synem učitele a dovedl recitovat, přednesl z paměti dlouhou báseň od Vítězslava Nezvala a byla to ta ze socialistického období a možná, že právě za ni byl autor jmenován národním umělcem. Když ji Polák recitoval, báby v šátcích, které seděly v prvních řadách, si utíraly oči a dědkové si pálili prsty od cigaret, protože zapoměli potahovat, a mladí, co postávali vzadu v sále a huronsky se smáli kouzelníkovi, když se mu jedno kouzlo nepovedlo, teď byli zticha a žádná holka nevypískla jako předtím, kdy jim někteří hoši sahalí na prsa a ti odvážnější mezi nohy. Polák je svým přednesem nějak všechny sblížil a jeho recitaci by ocenili i porotci na okresních soutěžích lidové umělecké tvořivosti. Všechno to perfektně říkal z paměti a ani jednou se nezadrhl a ten konec v napjatě sledujícím sále byl téměř patetický:

Aby byl člověk dlouho živ
aby měl pastýř hojnost mléka
a rybám nevytekla řeka
v mé vesničce a kdekoliv
zpívám zpěv míru...

Po napjaté pauze ticha se ozval bouřlivý potlesk a ještě později, když jsme se připravovali na hru k tanci, zvali dědkové a dokonce i kluci Poláka k výčepnímu pultu a on neodmítal žádnou kořalku, ať to byla kmínka, kontušovka, vodka či rum a my jsme mu museli připravit bicí a on po druhém kole písniček spadl ze stoličky a převrhl na sebe s notným rachotem činel.

Někdo zvolal: estráda pokračuje, a musel ho zaskočit u bubnů Rejža, který držel paličky poprvé v ruce, protože Polák ztuhl a nevzbudil se ani cestou domů na korbě nákladáku kde to foukalo, a museli jsme ho dotáhnout až k nim před barák, posadit na schody, zazvonit a utéct.

Hned po vojně jsem nastoupil do okresního střediska pro hospodářsko-technické úpravy pozemků a dělali jsme po okrese jezedákům nové mapy scelených honů. Vyjížděl jsem autobusem ráno v šest do nějaké vzdálené vsi, tam celý den chodil po polích a krokoval hony, vyškrtával čáry na mapě, kde už byly rozorané meze a některým vzpurným a zatvrzelým sedlákům, kteří nechtěli vstoupit do JZD, vnucoval náhradní neobdělané skrojky polí u lesů, za ta jejich role uprostřed scelených lánů, která jim jezedáci v rámci kolektivizace vyvlastnili. S teodolitem nebo s nivelační latí jsem se neviděl od školy a přijížděl jsem domů někdy až v sedm večer, protože autobusem nebylo vhodnější spojení, zatímco jiní mí vrstevníci, pracující v n.p. Buton v městečku, se už mohli od tří hodin v létě opalovat a koupat na plovárně.

Tak jsem využil příležitosti, když nabírali nové pracovní síly do Butonu, a praštil s tou prací, která vůbec nebyla geometřinou, na kterou mne dva roky v Brně připravovali, učili vypočítávat jižníky a excentrická stanoviska a tachymetricky určovat vzdálenosti. Místo toho jsem jen krokoval a s pásmem vytyčoval záhumenky jezedákům a nikdy to nebylo dobře. Jezedáci se vždycky přeli, že dostali málo, až jim pak moudří předsedové družstev pár arů přidali, aby si něco vypěstovali a nekradli to družstevní, což se dělo permanentně. Nejhorší byli ti zarputilí zemědělci, kteří notoricky odmítali vstoupit do JZD. Nebylo jich málo a nedali se přesvědčit. Kolektivizace už postupovala rychlým tempem a s jedním políčkem soukromníka si lehce poradila. Musel jsem mu přidělit výměnou něco na konci honů, obyčejně pole u lesa s nálety stromků a horší bonitou a často jsem se tomu zatvrzelci díval do očí, když tu směnu musel přijít na obecní úřad podepisovat. Někdy k tomu přivolali i členy SNB, aby nás dotyčný zoufalec nemohl inzultovat.

Stal jsem se v Butonu asistentem šéfa přípravy výroby a později mne přeřadili do zásobovacího oddělení a já jezdil a sháněl prostředky a materiál po celé republice, a to mne bavilo. Učil jsem se tak poznávat vlast, když už nešlo poznávat svět. A taky jsem z estrády vytvořil novou formu, kterou jsme nazvali Big Beat Revue.

V závodním klubu se s naší kapelou začali střídali kluci, co si přinesli kytary a zesilovač a chtěli na Ludvíkovi, aby jim půjčil tu třílampovku, jako zesilovací zařízení na zpěv, že budou hrát bigbít. Ale Ludvík se zdráhal, bigbít se mu moc nelíbil, to rádio jim tam ale přesto nechal. Oni pořád něco šroubovali, pájeli a propojovali šňůry, než se vůbec ozval nějaký zvuk, a byl to spíš rámus, který pak z jejich zkoušek vycházel, protože se neustále zesilovali, aby se navzájem slyšeli, a tak jim ti, co o nich věděli, nebo co chodili okolo klubu, když zkoušeli, začali říkat bigbít rámus nebo bigbít šroubek, protože se pořád v aparatuře vrtali, což se ujalo. V těch letech, i přes všemožné ideologické překážky, se u nás zabydloval bigbítový styl hudby přicházející ze Západu téměř všude.

Ti kluci co si začali říkat The Ravens, měli jedinou šanci, že je nerozpráší či nezakáží, pro ideologicky nevhodnou muziku. Jeden, co tloukl do bubnů, začal chodit s dcerou nejvyššího komunistického funkcionáře v městečku. Velkej Láda měřil sto osmdesát centimetrů a o všem nekompromisně rozhodoval. Svou dceru napřed určil jako předsedkyni Svazu mládeže, když se učitelka z učiliště, co se mi líbila, z ničeho nic vdala, a odešla na Moravu, protože ty hloupé a nezvladatelné „čamrady“ nebyla s to na interátě usměrňovat a uhlídat. Některé se musely vdávat, ještě před závěrečnými zkouškami, protože byly už viditelně v jiném stavu. Velkej Láda navíc posadil dceru do městské rady, aby měl o dění v městečku přehled. Poklonkoval mu i správce klubu, servilně půjčující klukům z bigbítu klíče od dveří i od nástrojů.

Jenže bigbítáci byli totální amatéři, ani jeden neznal noty, maximálně pár akordů a nebyli schopni vyprodukovat žádnou kloudnou muziku, i když úpěnlivě odposlouchávali nejnovější skladby stažené z radia Luxemburg na bateriový magnetáček Uran. Vždycky to znělo jen jako rámus. Rozhodl jsem se, že se jich ujmu, protože mezi nimi byl jeden, co dovedl zpívat. Znal jsem ho už jako malého rezavého spratka, kterého chodila poslouchat celá ulice. Zazpíval každému ochotně a rád. Sedl si do houpacího kohouta, rozkýval ho a obyčejně začal:

Lenko vstávej, nezahálej,
 děda kosu brousí,
 Lenka vstala
 z půdy chcala
 pochcala mu fousy

A pak se rozřehtal, protože se ti, co ho poslouchali a ponoukali, smáli ještě dřív. Uměl i mnoho jiných písniček. Jeho máma s mojí mámou zpívaly v kostele na kůru a na všech místních funusech i ve zpěváckém spolku.

Napřed mi ti kluci nevěřili. Měl jsem konkurenční kapelu, která ale už postrádala perspektivu. Mladí chtěli jinou muziku, šileli po bigbítu, a dospělí na zábavy nechodili. Estrády propadly i na vsích.

Začalo mne to napadat pozvolna. Jako všechno. Přišlo to v té době, kdy do Butonu nastoupily dvě chemičky a jedna se mi začala líbit, a když jsem se s ní seznámil, zjistil jsem, že dělala v Brně do baletu. Tak mne napadlo udělat nějakou novou estrádu, využít tu holku i kapelu a vznikla z toho nakonec Big Beat Revue.

Táta mi už ve dvanácti, když jsme se školou jeli na výlet do Tábora, půjčil tu svou Kodak Retinu. Byl to malý fotoaparát, který se dal složit a strčit do kapsy. Nafotil jsem tenkrát celý film s naší třídou a taky Zdeňku Mandlovou, kterou jsem pořád miloval, a táta řekl, tak si ho i vyvolej.

Naučil mne i celý postup. Ve tmě vyjmout film z fotoaparátu, natočit ho do cívky s drážkami, a tu vnořit do vývojky v nádobě, které se říkalo tank. Po deseti minutách za občasného míchání vypláchnout vodou a dát film do ustalovače. Pak ho ještě dvacet minut prát, jenže to já už nevydržel, rozsvítil jsem a musel se podívat, jestli na tom filmu něco je, a na všech šestatřiceti perforovaných políčkách opravdu něco bylo, jenže v negativním gardu. Fotky se pak vyhotovovaly na zvětšovačku. K němu mne táta nepustil, měl ho seštelovaný na své zvětšeniny a navíc bych mu prý v temné komoře dělal svinčik a překážel. Tu Retinu mi sem tam půjčoval a nakonec mi ji i dal. Jenže měl podmínku.

„V komoře mi zavazet nebudeš! Kup si film na barevné diapozitivy, ty ti vyvolají v laboratoři, můžeš si je pak promítat na stěnu. Diaprojektor bych ti koupil k Ježíšku.“

A taky to udělal.

Měl jsem už haldu diáků a teď jsem přišel na to, jak je využít.

Ta Big Beat Revue se měla odehrávat na jevišti místní sokolovny a rozdělil jsem ho na dvě části. Na jedné půlce hrála kapela, která už si byla tak jistá, že suveréne používala název The Ravens, pod kterým se stala známou v okolí. Zpěvák, všeobecně přezdívaný Měďo, měl s kluky nacvičeno dvacet písniček a zpíval je anglicky, i když anglicky znal jen tři slova jes, end a nou. Všechno perfektně odposlouchal a vyslovoval a celá kapela pak zpívala i tu, která byla posledním hitem tam na Západě a hrála ji skupina, která se nazývala The Beatles.

She loves you, yeah yeah yeah
She loves you, yeah yeah yeah
She loves you, yeah yeah yeah, yeah

Všem se nejvíc líbilo to yeah, yeah, yeah. A když ji při revui začali zpívat, přidala se i většina publika, co na to naše vystoupení do sokolovny přišlo. Byli to vesměs týnedžři, sotva vyšli školu, i ti co ještě do školy chodili a chtěli za každou cenu slyšet poprvé naživo bigbeat i přes výslovný zákaz ředitele školy, vysílaný do tříd rozhlasem. Dívky, které se bály, že dostanou dvojku z mravů za překročení zákazu, si s sebou alibisticky vzaly maminy či nic netušící babičky, některé naštěstí nahluclé. Ty, co ten kravál nemohly vydržet, utekly před sokolovnu, ale tam ony zvuky dosahovaly také a byly slyšet i po celé ulici. Stejně na své ratolesti musely čekat, dokud ta příšernost neskončila, aby se snad některá divočejší holčina náhodou nezaběhla.

Byla to docela dobrá revue, jenže měla dohru. Vlastně několik doher a následků.

Ten nejmenší zádrhel vznikl hned na jevišti. Po několika skladbách, které zahráli The Ravens a při nichž čtyři holky a dva kluci předváděli rádoby taneční kreace. Ty jsem s nimi dva měsíce nacvičoval a doslova jsem přitom šílel, jaká jsou to živá dřeva. Měli se pohybovat v rytmu hudby před napnutým bílým plátnem, na jehož celou plochu byly zezadu promítány mé barevné diapozitivy, což vypadalo docela efektně. Holka, co se mi líbila a tvrdila, že chodila v Brně do baletu a měla na to i baletní střevíce, se projevila jako nerytmická buchta. To Marýna, jedna z místních holek, mě naopak nadchla. Uměla všechno, i krásně líbat, jak jsem se stále víc přesvědčoval. A nebyla odmítavá. Právě ona nakonec nezaviněně vyvolala ten následný skandál.

V programu bylo určeno, že kytarový bigbít nechám trochu oddechnout a vystoupení hudebně zpestřím já. Chtěl jsem zahrát na klarinet Cizince na pobřeží. Zadní projekcí mne měl nasvěcovat diaprojektorem Jiří Polák, a před plátno vystoupil Ludvík Trdla se španělkou k zahrání krátké přede hry. Jakmile začal brnkat na struny, ozval se ze sálu nečekaně odmítavý pískot a křik a bylo i znát, jak dospělí ztuhli, nebo vyskočili zděšením, protože se s tím odmítavým pískotem nedalo nic dělat. Leda pochopit, že jsou vůči reakcím svých ratolestí bezmocní. Mladí nechtěli slyšet ani uznávat jinou muziku než bigbet. Ten se měl stát vbrzku jejich neodvolatelnou modlou a součástí života, čemuž nezabránili ani nejvyšší představitelé strany a vlády, a jak bylo vidno, ani rodiče.

Ludvík se nedal vyvést z rytmu a tak profesionálně pokračoval ve střídání akordů, kterých znal rozhodně víc než kluci z bigbítu, a protestní pískot se ztišil, až když jsem začal hrát na klarinet a Polák mne promítal na bílé plátno zadní

projekcí jako siluetu v kroužku, která se v rytmu melodie jen lehce pohybovala. A protože byl vynalézavý a kreativní, hned pochopil zákony světla a stínů, ač to dělal poprvé, a že velikost obrazu na plátně se může zvětšovat přibližováním či zmenšovat oddalováním zdroje, případně objektu, a tak začal předem neodzkoušený experiment, který neměl nikde žádné návody, ani předešlé zkoušky. Vznikla z toho nečekaná vizuální kreace, jak mne pozvolna zvětšoval v detailu na celá tři sešitá prostěradla. Když pak vložil do projektoru diák, který jsem nafotil v Mangalii se zpěněnými mořskými vlnami, byl to „Cizinec na pobřeží“ jak vyšitý. A Polák v těch experimentech s diaprojektorem pokračoval, až zapomněl, že napájecí šňůra má svou omezenou délku, a najednou se Cizinec a moře z plátna ztratili a na pódiu byla rázem úplná tma. Puntá, který měl na starosti světla a byl trochu duchem i tělem pomalý, honem nevěděl, který vypínač zmáčkne, a tak omylem rozsvítil světla v sále, a lidi si mysleli, že je přestávka, která plánovaná nebyla. Někteří mladí honem vyrazili před sokolovnu, aby si tam v zákoutí zapálil retko. Ti zbylí, co zůstali v sále, snaživě tleskali, souhlasně pískali, i někteří týnejdžři, kteří předtím Ludvíkovu španělku chtěli vyexpedovat z jeviště, a já jsem si uvědomil, že tahle naše jednoduchá muzika může hrát i bez elektrického proudu, na rozdíl od bigbitu.

Vzal jsem do revue jistého Frantu, který bezesporu vypadal frajerky. Sebevědomě se vrhal do všeho s přesvědčením, že je nejlepší. Byl to řezník z jatek, kde stahoval poražená prasata z kůže, a protože byl na práci levý a líný, řezníci mu často nadávali. Jednou na dvou místech prořízl krupon a vedoucí řezník už se na to nemehlo nemohl dívat. Ten znehodnocený krupon vzal a začal Frantu syrovou prasečí kůží mlátit přes hlavu, což zřejmě nebylo příjemné. Ten nečekal na další rány, začal utíkat a mistr ho honil po celých jatkách kvšeobecnému veselí všech řezníků. Taková událost se probírala dlouho v restauraci Vysočina, kam řezníci po práci chodili a kam jsme s Polákem každý pátek chodili i my. Později se o Frantovi Dvořákovi mluvilo po hospodách znovu, tentokrát jako o frajerovi, když po srpnových událostech utekl za hranice a přijal na celý život azyl ve vzdálené a pro mnohé exotické Austrálii.

Holka od Brna, která se jmenovala Božena, kvůli které jsem s revuí začal a měl snahu ji během nacvičování sbalit, dostala milostnou roli. Měla na jednu písničku baletit s oním Frantou, což spočívalo v tom, že začnou kolem sebe obcházet a dotýkat se jen prsty natažených rukou, ale pozvolna se přibližovat, až nakonec se mají za tím vypnutým prostěradlem políbit. Franta byl hned pro a holce se asi taky líbil, protože ta scéna byla nějak brzo nacvičená a vypadala docela schopně, až jsem pochopil, že ti dva se do sebe zabouchli a já ostrouhal. Takže jsem si to vlastně způsobil sám. Obecenstvo jim pak hodně tleskalo a oni se na podzim brali, protože museli.

Jednu skladbu, kterou zazpíval Měďo, jsem si mimořádně vychutnal. A byl jsem i sám se sebou tak nějak spokojen a zároveň udiven, že jsem tu revui dokázal zrealizovat v režimu, který ideologicky nevhodným akcím zásadě nepřál, a jedna se najednou jakoby za jejich zády povedla. Cítil jsem, jak jsou u vytržení i mladí, kteří sedí dole v sále na židlích v jakémisi tichém vzrušení z melodie, kterou Měďo začal zpívat. Byla to píseň Boba Dylana, což málokdo věděl, protože Dylan byl u nás známý zatím jen zasvěcencům, ale tu píseň Dům u vycházejícího slunce převzala skupina Animals, kterou už mnozí znali a obdivovali. Měďo začal anglicky svým znělým hlasem:

There is a House down in New Orleans
They call the Rising Sun

přejel mi po zádech mráz a jak jsem pozoroval z portálu zpěváka, stojícího těsně u mikrofonu s bradou trochu povystrčenou a snažícího se tou primitivní angličtinou s citem napodobit odposlouchaný text, bylo mi najednou tak lehce, že jsem se znenadání jakoby vznesl někam výš, nejen nad okolí, ale nad celý svět, možná až do hloubek vesmíru a na zlomek vteřiny jsem snad pochopil Boha, v okamžiku kdy přešel Měďo do požadovaných výšek, které zněly čistě a jistě a tak hlasitě, až se kruhy zavěšené u stropu sokolovny začaly chvět a léta neutíraný prach v koutech dřevěného zábradlí galerie nehlučně padal dolů. Ta melodie zněla radostně i když slova měla možná vyjadřovat opak, protože Měďo vlastně nevěděl, o čem zpívá, přesto se mi začaly hrnout slzy do očí a já musel z portálu, kde se tlačili ostatní aktéři show. Ve tmě zákulisí jsem si tajně oči otřel. Potlesk byl ohromující, protože tu písničku procítili asi všichni mladí podobně.

Především se v tom pořadu odehrál první striptýz v městečku, který vyvolal už následující den značné pobouření, proto se naše revue už nikdy nikde neopakovala, přestože příznivci nás vehementně vyzývali k repríze. Striptýz vidělo více než dvě stovky návštěvníků, včetně nezletilých, hojně zúčastněné mládeže. De facto žádný přímý striptýz to nebyl. Přivolila se jej provádět Marýna, nejschopnější holka v mém souboru, která byla od přírody éro. Štíhlá, pružná s krásným tělem a já se do ní při nácvicích totálně zabouchl. Často jsme zůstali na jevišti docela sami, všichni už odešli a my pilovali ty její sólové scénky, které jsem jí předurčil, když se neosvědčila chemička od Brna s baletními střevíci. Pak jsme v tom pilování ustali a začali se objímat a líbat a za horizontem jeviště byl uskladněn sokolský metací stůl a pod ním pár žíněnek, a na ty jsme se s Marýnou obyčejně vrhli a už k jinému nedošlo než k divé souloži, kde jsem si pozor nedával a Marýna, když jsme pak ještě chvíli leželi na

žíněnkách vedle sebe, na to nikdy nezavedla řeč a já si netroufal se ptát, a tak jsme ty soulože opakovali na většině následných zkoušek bez ochrany. Stejně to o nás všichni věděli, když nás jednou z recese v sokolovně zamkli a my museli lézt z budovy sklepním okýnkem, což Marýně nedělalo žádné potíže. Byl jsem poprvé v životě totálně zamilován a uvažoval jsem, že bych si tu holku mohl vzít. Už jsem na to měl i roky.

Striptýz byl nacvičen tajně a nikdo ani z ansámblu nevěděl, jak bude probíhat, proto se všichni, co byli v zákulisí, šli podívat. Jen muzikanti dostali pokyn. Před koncem písně, na kterou se ten úkon odehrával, přestanou hrát. Pro nesrovnalosti v provedení skladby, kvůli rytmu a falešným akordům. Prostě naráz ustanou, začnou se hádat a nakonec na sebe budou i křičet, což znají ze zkoušek, a lehce se mohou i strkat tak, aby odpoutali pozornost diváků od svlékací scény, která měla v tu chvíli za bílým plátnem vrcholit. Ale striptýz to byl od začátku falešný. I když se silueta Marýny za bílým plátnem začala na pomalý rytmus hudby svůdně vlnit, ladnými až graciézními pohyby evokovala spíš balet než barové divadlo. Ale načervenalé světlo bylo předzvěstí, i když publikum ještě nic netušilo. Dokud Marýna pozvolna nezačala rozepínat blůzu. Knoflíček po knoflíčku, následně si sundala vlnivým pohybem sukni a svlékla tričko, přitom s ním mávala a pohybovala se tanečně v malém kroužku na projekčním plátně, a když už mělo dojít k rozpínání podprsenky, začalo to v té kapele naplánovaně skřípat. Někdo opravdu zahrál falešně a vypadl z rytmu, marně mu Měďo naznačoval a přímo na něho i řval, jaký akord nasadit, kluci to sehráli stejně dobře jako Marýna. Nakonec si tu podprsenku sundala a ti za scénou okamžitě pochopili, když poznali, že má na sobě ještě přiléhavý černý trikot, což ale nemohl vysledovat nikdo v sále, a puritánské matky začaly zakrývat svým ratolestím oči vlastními dlaněmi a některé ortodoxnější popadly svá dítká za ruku a táhly je přes protesty a vzpírání domů. Muzikanti už definitivně přestali hrát a Marýna v přiléhavém trikotu mávala svou podprsenkou a Punťa tentokrát zmáčkl ten správný vypínač a v celé sokolovně byla naprostá tma. Do ní se ozval huronský souhlasný pískot všech týnejdžrů i školáků, kteří se ve tmě přidali, protože je vedle sedící konsternované matky v té tmě neviděly.

Najednou se zase scéna rozzářila a rozblíkala všemi dostupnými a fungujícími světly a reflektory, co byly k dispozici, a kapela začala hrát poslední rytmickou písničku. Na tu celý ansámbl začal na jevišti zpívat a tančit, vpopředí s Marýnou v přiléhavém černém trikotu. Dospělí i omladina museli pochopit, jak jsme je s tím striptýzem napálili, jenže to nechtěl pochopit nikdo. Všichni chtěli být neodvolatelně přesvědčeni, že tam za tím bílým plátnem byla úplně nahá holka.

Revue měla bouřlivé ovace, ale také nenávistný až paranoidní odpor některých zúčastněných matek i těch, co se o tom dozvěděly z drbů, které kolovaly už následující den a které pak vyvolaly skandál rozměrů přesahujících hranice městečka, a to naše vystoupení se řešilo až na OV KSČ. První tajemník si na to nechal napsat posudek, a když ho přečetl, dal okamžitý zákaz jakéhokoli opakování. Předsedkyně MV ČSM, dcera předsedy MV KSČ a ředitele podniku Buton, kde jsem pracoval, dostala důtku s výstrahou a její táta jí dal doma pár facek bez výstrahy, aby už nikdy do závodního klubu ty kluky z bigbitu nepouštěla. A skutečně, i když s basistou chodit nepřestala, kapela neměla po celý čas kde zkoušet, až si tu dceru ředitele nakonec basista musel vzít, protože byla těhotná a po svatbě se situace rapidně změnila. Zkoušky skupiny The Ravens se obnovily a kapela nakonec dosáhla i kýžených přehrávek jako jedna z mála podobných bigbeatových amatérských těles v širokém okolí, protože se přimluvil i Velký Láda u ideologického tajemníka okresu, kterému tajně daroval několik popelníků z vyleštěného burghusu. Skupina se pak zúčastnila se i prvního okresního beatového festivalu, u čehož já už nebyl.

Vzápětí po tom kolosálním úspěchu, hned po děkovačce a zatažení opony, vydyndali kluci na Ludvíkovi, který vybíral vstupné a měl plné kapsy peněz za prodané vstupenky, částku na sud piva. Ale ještě mu naštěstí hodně peněz zbylo. Těmi jsme museli zaplatit nájem sokolovny a jiné výdaje. Dovezení sudu piva z blízké restaurace Vysočina organizoval sám Jiří Polák.

Ten se hrnul i k narážení, ale k tomu ho zkušený kluci nepustili, jen ho kupodivu nechali čepovat, což neměli. Do Poláka to teklo jako do prázdné nádrže, každý pátý půllitr zkonzumoval sám a před půlnocí byl sud skoro prázdný. Polák ležel v louži vedle na podlaze a jenom cosi mumlal. Někteří hoši se uvolili naložit ho na káru, odvézt před jejich barák a nechat ho pod vchodovými schody. Když Rejža zazvonil, jako obvykle všichni utekli.

To naši oslavu částečně narušilo. Baletka od Brna s frajerem Frantou se brzo ztratili, holky postupně mizely a já jsem se s Marýnou dohodl, že ji vezmu k sobě domů, a už jsem se na ni téměř zoufale těšil. Jenže jsem domů musel přijít sám, protože matka měla ve zvyku mne tajně kontrolovat. Proto jsem hned tiše otevřel to mé okno do ulice a Marýna za chvíli neslyšně vlezla dovnitř!

Až v posteli mi začal vadit ten trikot, ve kterém dělala striptýz. Místo její hladoučké a teplé kůže jsem pořád hladil přiléhavou látku.

„Jak se to sundává?!“ naléhal jsem netrpělivě.

„Přijď si na to sám, když sis to vymyslel!“

„Jenom malinko mi napověz!“ a začal jsem ji netrpělivě líbat, až mne odstrčila.

„Jak ti to mám říct, když mne nenecháš mluvit!“

„A když tě nechám?“

„Nebudu ti napovídat, jen tě navigovat!“

Začal jsem hledat na ramenou, na zádech nějaké knoflíčky nebo skrytý zip.

„Samá voda!“

Dotkl jsem se jejích malých, ale pevných prsů, a začal je hladit.

„Pořád jsi vedle, ale líbí se mi to!“

„Tak už mne nemuč!“

„Dotkni se mě na tom nejsprávnějším místě!“

A já to udělal. Nahmatal jsem tam dva koflíčky a rozeplnul je. Pak jsem jí z toho trikotu vysvlékl jako hada z kůže. Byla nádherná.

Jenže jsme se v tom mém pokojíku nezamkli. Ráno nás probudila matka a já proti ní vyrazil úplně nahý. Tlačil jsem ji přes její hlasité protesty ven ze dveří a podařilo se mi otočit v zámku klíčem. Ale ona zřejmě poznala, kdo vedle mne ležel v posteli.

„Taková coura nečistá,“ začala za dveřmi svým hlasem, kterým zpívala v kostele, a nepřestala. Marýna se mezitím oblékla, sama si otevřela okno a vyskočila na chodník, aniž něco řekla nebo mi zamávala. Tak jsme si ani neřekli sbohem! Ani jsme se nepolíbili. Už nikdy.

Po Marýně mi zbyl v pokojíku ten její černý přiléhavý trikot, který matka naštěstí nenašla, a já ho chtěl té holce, do které jsem byl dočista zblázněný, vrátit, abych měl alespoň nějaký důvod se s ní zase sejít. Bydlela jen s matkou v bytovce, kde se říkalo Na Rafandě, v poválečné novostavbě stalinské architektury s nefungujícími zvonky vedle domovních dveří. Postával jsem často na rohu ulice a cítil se před kolemjdoucími trapně, jako by všichni věděli, proč tu čekám, a snažil jsem se Marýně i nějak nadběhnout, až půjde z práce. Než jsem poznal, že se mi vyhýbá. Nejspíš hned pochopila, jaké by to asi bylo mít věčně za zády takovou tchyni, jako je moje máma. Trvalo mi několik zoufale zamilovaných týdnů, než jsem našel příčinu, ale ještě dlouho jsem se z té zamilovanosti nemohl vymanit. Zabydlela se u jednoho traktoristy v sousední vsi. Znal jsem ho dobře ještě od školy. Přezdívali ho Lívanec. Takový malý, přitloustlý, s červenými tvářemi a nazrzlou kštící. V JZD jezdil s traktorem a v létě na kombajnu, měl už vlastní škodovku, na kterou já se do smrti nezmůžu, a právě začal stavět dům na nově zakoupené parcele na kraji městečka. Marýnu vozil do práce a z práce autem. Bůh ví, jak si ho nabrnkla. Za nějaký čas mi přišla dvě svatební oznámení. Franta s holkou od Brna se brali, což jsem předpokládal. Ale to druhé mne šokovalo. Marýna se vdávala za Lívance. Větší šok jsem snad v životě nezažil, ale Polák mi později v hospodě vysvětlil, proč to mohla nebo musela udělat.

„Sleduj, kdy začne vozit kočárek, a pak si zpětně vypočítáš, jestli jsi v tom neměl prsty nebo něco jiného. Ženský jsou nevyzpytatelný a nevypočitatelný potvory, mají jinou logiku než my, respektive žádnou, proto nás stále udivují.“

To mi říkal Polák, o pár let mladší než já, a tentokrát mne z hospody táhl on a odemkl i domovní dveře, než mne strčil dovnitř. Matka mne pak našla spícího na záchodě.

Studoval v Praze externě na gymnáziu, kam ho ze Silonu sami doporučili, takže prorokování soudružky učitelky Jamborové, že ho jako syna zaprodance a nepřitele socialistického zřízení nevezmou na žádnou školu, se nenaplnilo. Měl skládat maturitu s normálními studenty a zvládl ji bezproblémově, takže se rovnou přihlásil na fakultu žurnalistiky, kam ho kupodivu vzali, protože měl výtečně kladný kádrový profil. Otec, bývalý učitel, už léta pracoval v těžkém průmyslu v ocelárnách na Kladně. Že dělal účetního ve skladu kovových odpadů nikoho nezajímalo. Kdo by se pídil po minulosti, kdy se v osmačtyřicátém pral o místo ředitele školy v městečku s kolaborantem Jamborem. V oné době byl stále ještě extrémně činný národní socialista a předseda partaje v městečku, kam jezdila i Milada Horáková a u nich v kuchyni houpala tehdy batolícího se Jiříka na klíně. I když to ve škole prohrál s kolaborantem Jamborem, zajistil paradoxně Jiřímu skvělou budoucnost. Z učiliště Silonu z Plané nad Lužnicí dokonce přišel na fakultu dopis, kde posuzovaného označovali za genia. Opravdu převyšoval svým intelektem všechny ostatní, včetně některých vychovatelů či dokonce učitelů, což mělo místy i negativní vliv na soudržnost kolektivu, i jiné důsledky, proč se Jiřího Poláka z učiliště rádi zbavili, což v dopise neuvedli. Sám mi vyprávěl, jak kouřili pravidelně v posteli po večerce a jak se opíjeli s kluky v tělocvičně internátu, jak si tam tahali i holky z intru odnaproti, než na to přišli vychovatelé a jemu hrozilo, že bude pro naprostou ignoranci internátního řádu z učiliště vyloučen.

Polák, možná s vědomím mého bezútešně zamilovaného stavu, mi začal nosit knížky, které dle jeho názoru jsem byl povinen přečíst. A byli to opravdu spisovatelé výjimeční a já je okamžitě začal hltat. Nejvíce mne v té době chytlo Hemingwayovo *Sbohem, armádo*, ale i *Příběh z Pamplony* a další romány, z nichž jsem padal na zadek. Starce a moře jsem přečetl za dvě noci. A to na mne ještě čekal Pohyblivý svátek.

„Nechvátej s tím,“ nabádal mne Polák, takových dobrých spisovatelů na světě moc není,“ a přinesl mi nakonec jeho povídky.

„Ty si vychutnej a přemýšlej o nich, jsou psány metodou ledovce. To, co tam není vysloveno, je skryto jakoby pod vodou, a ty na to musíš přijít sám, a pak se ti teprve všechno objeví v novém světle jako v té povídce *Dobře osvětlený podnik*. Nebo *Kopce jako bílí sloni*.“

Polák mne pomalu přiváděl k literatuře, když mi přinášel většinou moderní americké spisovatele, kteří tu pomalu a z ničeho nic začali vycházet. A mně se najednou zdálo, že bych se mohl také pokusit psát, že bych se měl pokusit napsat alespoň nějakou povídku. A taky jsem jich několik napsal. Jenže Polákovi se nezdály dost dobré. Ale nutil mne psát dál.

S Marýnou měl asi pravdu. Nehodila se ke mně. Byla jak vítr: nezvladatelná, nevypočitatelná, nestálá, u nás v domě by s mou matkou nevydržela ani půl roku. Lívanec jí postaví dům, kde si bude vládnout sama. Jeho bude komandovat a navíc podvádět, kéž by to bylo někdy zase se mnou, což on asi dobrovolně přijme a nevěru nejspíš nepozná. Za čas jsem se dověděl, že se jí narodil syn. Dali mu jméno Václav po tátovi, aby snad nebyly pochyby, komu patří. Dalo se spočítat, že by to mohl být za jistých předpokladů i můj kluk, ale nijak jsem si to nepřipouštěl. V podstatě mi došlo, že pořád mám ještě raději svou relativní svobodu.

V zemi se pozvolna a znenadání měnila celková atmosféra. Jako by se vzduch najednou a nepředvídatelně zdál svěžejší a dýchatelnější než dřív. Cítili jsme to s Polákem vzájemně a kupodivu na sobě nezávisle. Ale určitě na to přišel už mnohem dřív Ludvík. Vyráběl doma ve veřatu s tátou pro ÚLUV umělecké předměty z perleti. Nebyl vázán píchačkami, jako já v Butonu, a prakticky tak disponoval svobodným povoláním jako v té době málokdo. Čas od času vozil vyrobené předměty přímo do Prahy a předával je v prodejně Na Příkopěch jisté dámě Ester Grýnerové, které začal později říkat madam. Vždy vyhotovili seznamy s popisem výrobku a cenou a podepsali. Jednou se madam Ester zeptala:

„A víc už toho nemáte? Vzala bych něco za hotové přímo do prodeje, ani to do seznamu nemusíme zapisovat!“

Ludvík se dlouho nerozmýšlel, vytáhl z té své kožené brašny dvoje manžetačky, které měl připravené pro všechny případy, že by ho nechtěli vzít na přespání do hotelu. Tady za ně rovnou vyinkasoval peníze. To se mu i madam Ester zalíbilo a začali tyhle malé kšeftíky praktikovat pravidelně.

To dovolilo Ludvíkovi ubytovávat se i na několik dní v hotelu Axa, kde využíval hojně plavecký bazén, chodil do sauny a v zimě si platil solárko. Dal si ušít na doporučení madan Ester i nový společenský oděv na míru. Jednou jsem si všiml, že má na ruku po návratu i čerstvou manikúru. Do Prahy vozil vždy plný kufr vyrobených uměleckých předmětů a ještě příruční koženou kabelu, kde měl ty své doplňky. Nabízel je i v hotelu Axa náhodným zájemcům, se kterými se setkal a seznámil. Zhotovoval teď doma bokem daleko víc broží a náušnic a manžetových knoflíků, aniž na to jeho táta přišel. Knoflíčky do manžet, spony i dámské náušnice šly lehce na odbyt a neoficiálně zpeněžit.

Ludvíkovi se dařilo a o peníze nouzi neměl. Říkal, že nastává doba progresivního socialismu.

Polák ty nenadálé změny pozoroval přímo na fakultě žurnalistiky. Tvrdil, že všechno mají v rukou spisovatelé a projeví se to na jejich sjezdu, který se blížil. A dál líčil, jak se otevírají dveře, jak lidi, kteří se dostanou na Západ, hledí na to naše živoření s nadhledem a chápou, že tu musí dojít ke změnám, a někteří dokonce vědí k jakým, a mnozí se na ty opravdové změny těší a jiní se jich děsí a nejsou to jen komunisti, ale lidé uvážliví, protože předpokládají, kam až to může zajít, protože všechno je zpochybnitelný a nebude pak cesty zpátky.

„Nejspíš se tu navzájem pobijem, jestli nám do toho někdo nevstoupí. Sověti už potlačili podobné pokusy o změny v Německu, Maďarsku i Polsku a teď budeme asi na řadě my.“

Záviděl jsem Polákovi ten jeho nadhled a logičnost úvah. V hospodě ho začali brát i chlapi z jatek, protože věděl a oni věděli, že ví, a když něco potřebovali vysvětlit, chodili za ním.

Nejvíc uraňák Jirka Vacák, který se trochu vyznal v letopočtech. Před jedenáctou, když už byli všichni přiměřeně rozjaření, hulákal přes celý lokál:

„Hej, redaktore, potvrď mi, že Marii Antoinettu, popravili gilotinou roku 1792.“

Polák vstal, šel k jeho stolu, a tam začal řezníků a uraňákům vykládat o Velké francouzské revoluci jak byla zpočátku pokroková a revoluční, jak chtěla změnit řád světa. Ale pak se všechno zvrhlo a hromadně padaly hlavy pod tím nově vynalezeným popravčím nástrojem a nikdo si v té době v Paříži nebyl jist životem. Tak spadla i hlava Marie Antoinetty do koše pod gilotinu a jeden svobodný občan ji zvedl za vlasy a ukazoval burácejícímu davu. Posluchači na něho tiše zírali a někdo mu za to vysvětlování poručil rum!

Když se vrátil, řekl mi potichu. „Ten Vacák se o rok splet, ale nemoh jsem připustit, že se mýlil, ti chlapi by ho už nebrali vážně. Ostatně, pro dějiny to nemá žádný význam. Dějiny se stále překrucují a vykládají, komu jak se hodí.“

Cítil jsem se už dost opilý z těch dvou vypitých lahví vína, ale Jiří se teprve teď rozjížděl k vrcholení, do kterého vkládal celou svou inteligenci, i když to bylo jen v hospodě. „Víš, všechno je vždycky trochu jinak, Záleží na tom, z jakého úhlu se díváš. Třeba žádáme demokracii, a pleteme si ji s anarchií. Každý chce všechno hned, a to nejde. Taky nám ten pokus dopídit se alespoň něčeho, nejspíš nevyjde. Podstata je v lidech a ne v systémech, které se ve svém základě moc neliší. Jedni vládnou, druhí musí poslouchat. Jinak to nejde. Rozhovořil se o politice a kouřil jednu za druhou a odpovídal si sám na otázky, které si kladl, zatímco mně se už točila hlava a z toho vypitého vína se mi chtělo zracet. On si nakonec, když už se většina návštěvníků ukázněně zvedala, objednal u Pampelišky decák rumu, a ten na jediný zátah do sebe kopl, pak

teprve se uvolil platit, což činil vždycky nerad a s komplikacemi, a začal uvažovat, kam ještě zajít. Rozhlížel se po možných náhodných partácích, se kterými by strávil zbytek noci. Jeho mámě jsem nedovedl vysvětlit, že nebylo možné ho přivést z hospody rovnou domů, navíc střízlivého.

Ještě než nastala ta převratná doba, chodívali jsme v létě na terasu plovárenské restaurace s partou, která čítala více dívek a bývalo z čeho si vybírat, ale já se od té zamilovanosti do Marýny nechtěl na žádnou nějak intenzivněji vázat, a tak docházelo jen ke krátkodobému milkování na jednu noc, které muselo zůstat bez možných následků.

Taky jsme o prázdninách pořádali ohýnky. Naše parta měla obsazený bývalý lom, kde už se kámen netěžil. Naposled z něj odváželi vytesané kvádry rovnou na stavbu místní sokolovny. Sokolové si půjčili pár volů a bedňák a společnými silami tu sokolovnu postavili během roku hned po první světové válce, což znám jen z vyprávění.

Lom byl na ohýnky místo ideální a party o něj často sváděly pře a i menší bitky. Teď jsme tu byli my. Pár čtverečních metrů rovné udusané hlíny a nad nimi skoro kolmé skály do výšky patnácti metrů. Sem tam se na nich uchytila borovice nebo keře. Ten večer jsme pozvali i nějaké dívky z plovárny, které tu snad byly na prázdninách, vstupenkou byla lahev vína. Koupil ji tentokrát bez oklik a vymlouvání i Jiří Polák a hrdě si ji nesl, aby ji snad každý viděl. Na klestí nebylo daleko, lom se nacházel prakticky v lese. Všiml jsem si jedné cizí holky, která se mi docela zamlouvala. Při sbírání chrastí jakoby náhodou jsem na ni v lese narazil. Byla z Prahy, měla dlouhé černé vlasy a takový skoro úzkostlivý výraz. Začala tím, že ji bolí hlava. Vzpomněl jsem si, že Polák má vždy s sebou nějaký ten prášek. Polykal je ještě před tím, než začal pít. Dost nerad mi dal jednu tabletku fenmetráku.

Holka se ani nezeptala co to je. Prostě pilulku spolkla, jako by to měla nacvičené. Za chvíli se děly zázraky. Oživila v záři plamenů jako by z nich vstávala k novému žití, tiskla se ke mně a hladila mne všude, až jsem se zalekl, že to ostatní uvidí, ale většinou náhodně vzniklé dvojice si hleděly svého, Puntá jako obvykle přikládal, a Polák vykládal vtipy, kterým se všichni nesmáli, a když Měďo začal hrát na kytaru, zpívali i ti, co zpívat neuměli.

Holka mi najednou zmáčkla ruku a pošeptala:

„Pojď! Já už to nevydržím!“

Pochopil jsem, o co jde. Znal jsem nahoře nad lomem jedno místo, takovou plošinku, kde se dalo sedět i ležet. Často jsem se odtud díval dolů do údolíčka, kde tekli klikatý potok. Ještě za školních let, kdy jsem miloval Zdeňku Domabylovou, jsem měm na té plošince pozorovatelnou. J po té cestičce dole

chodily holky v neděli odpoledne na procházky, poznal jsem ji bezpečně podle bleděmodrého baretu.

„Miluj mě, miluj mě hned, já to potřebuju, nebo se mi ta hlava rozskočí!“ a začala si svlékat šortky, pod kterými už neměla nic. Byl jsem zmaten i vzrušen. Přitiskla se ke mně a začala mne divoce líbat, až v mém vědomí nezůstala žádná skulinka nabádající k odporu. Poddal jsem se, byl jsem její, mohla si se mnou dělat co chtěla, ale ona chtěla jen jedno. Dosíci nějakého svého vyvrcholení, aby se snad dostala z toho děsivého kruhu, který ji svíral a způsoboval bolest hlavy. Proto si žádala, abych do ní vnikl hned, bez příprav a milostných hrátek. Pevný a lačný po ní.

„Hned, hned teď!“, žádala si, „miluj mě, miluj mě co nejvíc!“

Konečně jsme se ocitli na zemi. Pod námi byla plochá skála porostlá hebkým mechem a vedle, na dosah ruky hloubka patnácti metrů, a my se po té plošině v jakémsi zapletenci převraceli až nebezpečně blízko propasti, a mně najednou blesklo, že nás snad chce ta bláznivá holka zničit oba v jediném okamžiku pádu, aby navždy vyřešila své problémy, které se ale vůbec netýkaly mne.

Zachytil jsem se rukou za vyčníhlý kořen smrku a nasměroval naše těla od propasti, navíc jsem se vzepřel, na což zareagovala chraptivým heknutím a výkřikem. „Dobí mě, dobí, dobí mě!“

A pak se údolím pod námi ozval neartikulovaný zvuk, který mi evokoval vše možné, jen ne lidský hlas, místy byl hluboký až do chrčícího tónu, pak se zvedal a vzpínal a sípal, najednou dosáhl fortissima v jakémsi zvířecím vytí, které ozvěna lomu a lesa nesla do dále.

Vydechla a celá se uvolnila, připadlo mi, že už svým tělem nevládne, najednou začala hluboce ale pomalu oddechovat a já pochopil, kam se v té tmě dívá. Nahoru na hvězdy, na celý ten úsek vesmíru, který byl svědkem našeho, téměř nelidského milování.

„Zachránils mě, děkuju ti. A jak ti mám říkat?“

Jméno teď nebylo důležité, jako by mé jméno mohlo něco změnit. Pomohl jsem té zoufalé holce k orgasmu a činilo mne to nesmírně hrdým. Ten její poslední výkřik ji vyvedl ze stresu či deprese.

Leží tu uvolněná s mírně roztaženými stehny a tmavým trojúhelníčkem mezi nimi, jak se v té tmě ještě dá rozpoznat na vyčnívající skále. Já se ji odtud budu snažit co nejdříve dostat, aby snad něco nevyvedla, nešlápla vedle a nezřítla se do hloubky buď nevědomě, nebo záměrně a nechtěla mne ve své zmatečnosti či touze po konci svých problémů a trablů stáhnout s sebou. Protože teď jsem byl její, doslova její součástí. Ale já nechtěl. Nechtěl jsem náhodně a zbytečně umřít, měl jsem právě za sebou nepředvídatelný zážitek, na který do smrti nezapomenu, který se mi navždy vryje do paměti a bude

působit, jako bod, od kterého mohu začít počítat dopředu nebo zpátky. Uspokojil jsem šílenou holku a možná, že za to budu muset i nějak zaplatit, ale teď nebyl čas na to myslet, vzal jsem ji za ruku a chtěl ji svést z toho kopce dolů k ohýnku, který už skomíral. Jenže ona se mě nechtěla jen tak vzdát, začala mne opět vášnivě líbat. Ale ve mně už se nic neprobouzelo.

Odzdola byly slyšet vzrušivé hlasy a vypadalo to na hádku.

Po těch výkřicích z temnoty, které všechny sedící kolem ohně vyděsily, protože se spíš podobaly skřekům raněné zvěře, zkušený Rejža prozaicky pronesl:

„Ten jí tam ale dává zabrat!“

Někteří se těmi orgastickými výkřiky vzrušili natolik, že začali sahat po svých protějšcích, jako by i oni zatoužili po divé erotice, a leckteré polibky byly vášnivější než ty předešlé, ale snad žádná z vytvořených dvojic se nepokoušela vzdálit od hranice a světla ohýnku. Až jeden z přítomných pronesl nahlas skoro znechuceně:

„To už není co pít?“, a tak vrátil všechny v realitu večera.

Lahví vína bylo přineseno dost, aby vydržely do pozdní noci. Dávaly se kolovat, a když se nevracely, načínaly se další, ale v té tmě jako by se někam ztrácely, mizely, a ti, co se nakonec vydali je hledat, narazili po obvodu kruhu na místo, které se nedalo bez problému obejít. Ležel tam Jiří Polák a vedle něho čtyři prázdné lahve a několik načatých, které si pro jistotu střídal. Jednu nedopitou držel ještě pevně v ruce, ale svým tělem už nevládl.

„Všechny má Cecil!“

Mezi mladými se mu říkalo všeobecně Cecil a neměl dobrou pověst ani u dívek, kterým se vnucoval svými nepřebornými fóry, protože si vyžadoval nekompromisně jejich pozornost, i když ony měly momentálně jiné zájmy a představy o mužích vesměs sexuálně přitažlivějších. Považovaly ho za vlezlého mermoleza, aniž si uvědomovaly, že je svým intelektem daleko nad nimi a svým způsobem geniální. Většinou brzo pochopili, že je to násoska. To poznali hoši dávno. Nebýt jeho námětů, nápadů a jistých velitelských schopností, zděděných nejspíš po otci učiteli a důstojníkovi prvorepublikové armády, nebyli by ho vůbec brali na zřetel. On měl naopak schopnost se kamkoli a do jakékoli party vnutit svou neodbytností. Všude se dovedl vetřít a všude do jisté chvíle i kraloval, než ho jiní odhadli a vzepřeli se mu. Naštěstí ho všude potkával alkohol, ten mocný démon, který nezná slitování, a sejmul ho natolik, že zkolaboval jako teď. Nebylo vyhnutí, někdo ho musel nakonec táhnout domů. Přes kořeny stromů, přes kamenitou prašnou cestu, ani na asfaltce to nezvládl a nevnímal, jen mumlal a močil do kalhot. Ti dva dobrovolníci ho dovedli všemi úskalími a s notnou námahou a bez úhony až před jejich dům. Rejža jako obvykle zazvonil na domovní zvonek a pustili ho s vědomím, že už se mu

nemůže nic stát. Jenže Jiří Polák se složil na schody u dveří a o jeden kamenný roh si ošklivě natloukl hlavu i nos. To se většina dověděla až po nějakém čase, kdy se v partě neukazoval a jeho rodiče tvrdili, že odjel do Prahy. Až když se mu rány jakž takž zahojily, ocitl se znovu v naší partě.

Navštívil jsem ho po dvou týdnech, kdy mne k němu jeho matka konečně pustila. Pořád měl nos a čelo zaflastrované náplastmi. Z nich čouhaly gázové polštářky, ale choval se nenuceně, jako by se vůbec nic nestalo. Pozval mne do svého pokojíku, kde stál u jedné stěny klavír, na němž Viktor Kalabis skládal Sinfonii pacis a kde měl teď Jiří rozevřené knihy a na stole dobře ořezanou tužku se čtvrtkou papíru, na níž psal:

Vysočina je chudá nevěsta. Ke stolu hojnosti přichází vždy poslední, ale nenechává nás na pochybách...

„To bude enterfilet o bramborách,“ vysvětloval mi. „Píšu teď kurzívy, glosy, sem tam i fejetony, možná jsi už něco četl v okresních nebo krajských novinách. Dělán si povinnou brigádu. Moc za to není, ale každý honorář je dobrý. Aspoň na flašku vína.“

Pochopil jsem, že jím ten nekontrolovatelný pád na schody vlastního domu neotřásl. Navíc mne vzápětí šokoval, když mi z ničeho nic navrhl:

„Poslyš, ty přece fotografuješ! Nešel bys se mnou pořídit rozhovor s Václavem Hudečkem a udělal s ním fotku? V novinách by se jim hodila.“

Houslista Václav Hudeček tu měl vystupovat v pátek v závodním klubu, ale nijak mne nenapadlo se té akce zúčastnit, a Polák teď navrhuje, abych tam pořídil fotky s umělcem pro noviny. Horečně jsem uvažoval, co bych musel mít za fotoaparát a jaký citlivý film zvolit, a nakonec jsem přikývl. Půjčil jsem si od táty jeho služební Praktisix a koupil film Ilford 27 Din. Má Kodak Retina by už asi ten úkol nezvládla. Vyslechl jsem všechny skladby, které houslista předvedl, a zároveň musel uznat, že housle jsou kouzelný nástroj, obzvlášť, když na ně umí někdo hrát jako Hudeček. A když jsem pak slyšel v rádiu Mozartův koncert D dur v jeho originálním podání, vyslechl jsem ho celý v úplném vytržení a honem začal shánět gramofonovou s jeho nahrávkou. Nechápal jsem, jak mne takhle úchvatná hudba do těchto chvil mójela, aniž jsem si jí povšiml, a já ignorant poznal, že se mi najednou rozšířil svět o jistou nenahraditelnou krásu. Propracovával jsem se k ní pak přes Beethovena, a mistry devatenáctého století, až k našemu Janáčkově a v poslední době poslouchám i Bohuslava Martinů, ale v těch nejmodernějších krkolomně neharmonických kompozicích pro mne neznámých autorů mi nějak uniká právě ta krása.

Snímek opravdu v novinách vyšel. Byl to můj první, ale ne poslední obrázek v tiskovinách, a Hudeček nehrál na housle, ale seděl proti Polákovi, který měl tmavé sako a motýlka a rány na čele a na nose zatřené dermacolem. Hudeček jakoby otevíral dlaň s roztaženými prsty a Polák o těch jeho prstech

napsal oslavnou tirádu: Tyhle prsty zanedlouho dobudou svět svou jemností a citlivostí ve vytváření krásy v podobě houslových tónů oblažujících duši. Atd. Rozhovor byl téměř na půl stránky a v týdeníku Nástup vyšel v rubrice kultura. Fotka tam byla uprostřed s mým jménem. Adresu si šéfredaktor vyžádal, aby mi mohl poslat honorář a domluvit se na další spolupráci. Stal jsem se díky Polákovi dopisovatelem okresních novin. A platili mi 19,50 za obrázek. Pochopil jsem, že ten starý fotoaparát Retina už na potřebné záběry stačit nebude a táta mi nechtěl věčně svůj služební foťák půjčovat, tak jsem si začal šetřit na nový.

Do Prahy jsem jezdil služebně každý měsíc. Většinou do Řempa, ale i jiných odbytových středisek, které byly vesměs v centru města. Šoféři při každé cestě zuřili, protože nebyvalo kde zaparkovat. Tak jsem vymyslel strategii. Dojeli jsme většinou na Petrské náměstí, tam se dalo bezplatně auto odstavit, a po třech hodinách jsme se měli na místě znovu sejít. Šoférům tahle varianta vyhovovala, měli tříhodinovou pauzu na místě, navíc si obstarali v Praze své. Já objednal karborundum brousky hned v kancelářích naproti a do Dlouhé třídy to bylo jen pár kroků. Tam se všechny objednávky daly předem vyřídit a pak jsem to bral přes Staromák, kde jsem stihl občas i nějakou výstavu obrazů v paláci Kinských nebo fotografií na radnici, a vzal jsem to Melantrichovou rovnou na Můstek a dal si v automatu Koruna rajskou nebo svičkovou se šesti knedlíky. V poslední době jsem se zastavoval u bazarové prodejny fotoaparátů kde byly za výlohou exkluzivní značky - Nikon, Canon, Minolta či Pentax, ale pro mne příliš drahé a vlastně nedostupné. I tak jsem před výlohami strávil dlouhou chvíli a někdy zašel i dovnitř. Pak jsem narazil na jedinou možnost. Vystavovali ten foťák všude. Byl to ruský Zenit. Na ten jsem se zaměřil. Měl všechno, co jsem potřeboval, a vypadal moderně. I když clona i čas se musely nastavovat ručně. Žádný vestavěný expozimetr jako u moderních japonských foťáků, zato byl poměrně levný. Usoudil jsem, že nic lepšího si momentálně pořídít nemohu. Jednou, při cestě do Prahy, jsem ho koupil a ukázal šoferovi, který už čekal v autě. Foťák ho vůbec nezajímal, navíc mi vynadal, že jdu pozdě.

O to dřív jsme naložili v Karborundu brousky a v Dlouhé třídě jsme nemuseli nikde parkovat, jen zajet k vratům výdejny a na objednávky, které jsem už předtím vyřídit, dostali požadované zboží. Někde nitě na našívání knoflíků, jinde peroxid vodíku, bůh ví na co, nacpali jsme do auta bílé holínky, i vatované vesty pro nádvorní četou. Vždycky bylo co kupovat.

Tohle zaměstnání se mi docela líbilo, až na to, že mne z dlouhého sezení v nepohodlném autě občas bolel konečník a v zimě se auto nedalo dost vytopit. Nebral jsem to nijak závažně, dával jsem si pod zadek polštářek a ono se to většinou vytrácelo. Spíš jsem si začal všimnout nepatrných vnějších změn, které

jako by ani změnami nebyly. Úřednice v kancelářích se chovaly nějak vstřícněji, zboží a výrobky jsem dostával bez dlouhého škemrání. V Praze jsem si kupoval noviny a četl je cestou domů. V těch novinách byly najednou zajímavé články, které se tam nikdy předtím neobjevovaly. Sem tam i něco o Západu, jenž byl předtím totálně tabu, o ekonomických možnostech naší země, o výrobcích, které bychom mohli vyvážet. V poslední době se nějak moc psalo o IV. sjezdu Svazu spisovatelů, který se právě konal. Začal o něm mluvit i Polák, když jsme se v pátek sešli v hospodě U Pampelišky.

„Něco se hýbe, je to pořád ještě skryté za těmi jejich omílanými a nacvičenými frázemi. Ale na sjezdu se prý mluvilo mnohem otevřeněji, jak nikdy předtím. Až se Jiří Hendrych zvedl, sebral sako ze židle a aniž si je nasadil, ze sjezdu demonstrativně odcházel. A víš, co údajně řekl?“

<Vypověděli jste válku straně a všechno prohrajete!>

„Obávám se, že bude mít pravdu. I když se leccos rozjede, utnou to v zárodku. Komunisti si přece nenechají vzít moc nějakými spisovateli, proto si nedělejme iluze. Jsme pevně svázáni s naším osvoboditelem Sovětským svazem a to na věčné časy, i když teď koluje v doplňovací větě – a někdy jinak. Vše, k čemu by tu mohlo dojít, by směřovalo k porušení světové rovnováhy. A to nedopustí ani jedna ze současných velmocí. Vzpomeň si, jak to dopadlo v Polsku a Maďarsku!“

Samozřejmě, že lidé byli pro změny. Už dlouhou dobu, možná hned od „Února“, zaujali své postoje. Buď stáli za komunisty, nebo se tajně stavěli proti nim. Komunisté byli jediná privilegovaná kasta, oddělující se od mas i od národa. Zřejmě si teď i někteří z nich uvědomovali, že většina s nimi nejde. I ti nestraníci, které poháněli k aktivitě, se spíš začínali schovávat a všemožně vymlouvat. Už nepřesvědčili ani posery, ani ty co nevyhledávali spory nebo hádky. Komunisté byli najednou ve viditelné menšině a ti nejodvážnější z nich se začínali vzpouzet a organizovat cosi, co tu ještě nebylo. Změny! Někteří už nechtěli ani privilegia, která si kdysi vybojovala, jako nosit hesla, transparenty a vlajky v průvodech na prvního máje i na oslavě Velké říjnové revoluce. Cpali je nám, nekomunistům.

Jednou jsem to řekl dobré známé přímo v kanceláři, když přišla s lejtrem, že mám nést v průvodu vlajku Bulharska.

„Ať si ty prápory nosí komunisti!“ vyblebl jsem mezi čtyřma očima v prázdné kanceláři a ten befel jsem nepodepsal.

Byla to naneštěstí drbna k pohledání. Před polednem už to věděl celý podnik, včetně ředitele. Poprvé jsem byl zapsán na černé listině a stalo se mi to ještě jednou, a to už bylo zlé. V komunistickém podniku, kde vládla rozvětvená rodina, hlídající si úzkostlivě všechny dosažené posty, nebylo místo pro rebely.

Takové se snažili eliminovat vzápětí, a proto mne taky později radostně propustili, aby pořád nemusel někdo hlídat, co zase provedu.

Ted' jsme s Polákem seděli „U Pampelišky“ v restauraci Vysočina, byl už pokročilý páteční večer, kolem nás u stolů řezníci v károvaných vestách a Pampeliška stále roznášela půllitry napěněného piva a nám přinesla už druhou lahev Müller Thurgau, kteroužto značku Jiří opěvoval. Dříve než se napil, přičichl a tvrdil, že jsou z toho vína cítit bezinky. U stolu v rohu hráli chlapi karty a zatím se jen tiše dohadovali.

Po lokále se jako obvykle klátit od stolu ke stolu pan Melichárek, jakýmsi preventivním krokem opilce, připomínajícím chůzí námořníka, a měl na hlavě svou obvyklou rádiovku, protože byl holohlavý. Když přišel k našemu stolu, baretku z hlavy obřadně sundal a uklonil se. Přezdívali nám tu „dva písaři“ po onom úspěšném Dietlově seriálu v televizi. Nejspíš aby se od nás odlišili, protože to byla jejich hospoda, kterou si nechtěli nechat zaneřadit nějakým intelektuálním póvlem, chodícím sem dokonce se ženskými. Ale nás tu trpěli, měli za maskoty či exoty, se kterými se všichni znali, a občas se mohli Jiřího otázat na cokoli, neboť on znal a oni věděli, že zná a že jim ochotně všechno kdykoli vysvětlí, aniž by se nad ně nějak vyvyšoval.

Pan Melichárek „Starej lev“ měl už své roky. Žena se v manželství přizpůsobila jeho pravidelným alkoholickým výletům a záletům. Když nepil, hrál ochotnický divadlo, takže doma se po večerech zdržoval zřídka, občas už to žena s nervy nevydržela, počkala na něj do půlnoci, kdy se obyčejně vracel, a v chodbě, v noční košili, mu nalískala pantoflem, který zula z bosé nohy, aby ho to moc nebolelo a hlavně aby neměl modřiny a monokly pod očima, protože by se mu v hospodách vysmívali a on by musel s pravdou ven, že jeho milovaná ženuška, kočička běloskvoucí, ho zase zmlátila.

Pan Melichárek, jak uviděl na našem stole lahev vína, pokýval hlavou a mlaskl a znenadání začal v té hlučné hospodě z ničeho nic recitovat verše. Báseň byla mnohým známa, protože se recitovala na venkovských ochotnických scénách s velkým ohlasem.

„Král Karel s Buškem z Velhartic ted' zasedli si k dubovému stolu...“

A Jiří se přidal vzápětí.

„Ti dva už pili mnohou číši spolu a zapěli si z plných plic!“ Vstal, vzal naplněnou sklenici vína a pozvedl ji, jako by s ní žehnal celému lokálu. A lokál, upoután najednou nezvyklou pózou těch dvou stojících postav, které něco pronáší, se najednou začal zajímat a pozvolna tichl, aby snad o něco nepřišel.

Pořád jsem nemohl pochopit, odkud Polák ty verše může znát, když my jsme se je v tom stalinském období ve škole neučili, ale znal je dobře a svým znělým barytonem, který kontrastoval s Melichárkovým basem to znělo v lokále

skoro jako v kostele. Rázem si podmanili celou hospodu. Už necinkaly pŕllitry a lidé se nehádali, ani karty nepleskaly o stůl. Recitující věděli, že se na ně upjata veškerá pozornost, a proto dávali do těch veršů ještě větší důraz a patos, jako by si všechny ty posluchače chtěli zasloužit.

„Však jaká země – taký lid! Vás,“ učinili pomlku, a Polák se rozmáchl v širokém gestu po celém lokálu, „kdyby učít chtěli všichni svatí, však všimnou si jich Češi paličatí? – buď svatý rád, že nejsi bit!“

V nastalé pauze, kdy se recitátoři nadechovali, náhle někdo zatleskal. Jak neznalec na koncertu vážné hudby mezi dvěma větami skladby, kdy se ještě tleskat nemá. A přidali se další neznalci. Najednou tleskala celá hospoda.

Oba recitátoři pochopili, že už je konec představení, a pan Melichárek opět sundal baretku a uctivě se ukláněl, zatímco Polák, držící stále plnou sklenici vína, pokynul aplaudujícím a vestoje obsah dvoudecky naráz dychtivě vypil.

Byl to kulminační bod onoho večera. Od té chvíle se už nic zásadnějšího v lokále neudálo, pouze se poprali dva chlapi u stolu s kartami. Jiří Polák, tak jak jsem ho znal, směřoval zas pomalu ke svému údělu, protože upíjel stále víc, až i druhá láhev vína byla prázdná. A neměl se jako obvykle k placení, když nás Pampeliška vyzývala, a protože to byla stará zkušená ženská, začala mu mírně domlouvat:

„Jirko, neblbni, já chci jít taky domů, už je dávno po zavírací hodině, když přijdou esenbáci, dají mi pokutu!“

„Přineste mi ještě ústřice, aby v každé byla perla, a decku rumu“ začal blábolit a vytáhl neochotně peněženku, ale držel ji zavřenou, dokud mu Pampeliška, už mezi židlemi poskládanými na stolech, tu decku rumu nepřinesla.

Styděl jsem se za něj a bylo mi zle. Z toho nákyslého vína se mi chtělo zvracet, zatímco on jako by po té decce rumu pookřál a chytil druhý dech.

Měl jsem od jeho matky nařízeno dovést ho v pořádku domů a o to jsem se i snažil. Zamířili jsme bez komplikací do jejich ulice a došli až před kovovou branku. A ty čtyři nebezpečné schody přede dveřmi.

„Máš klíče?“

„Mám!“

„Otevřeš si sám?“

„No, jasně!“

Začal hledat klíče, zatímco mně se udělalo zle. Doběhl jsem ještě těch pár kroků ke kanálu na rohu ulice a pak jsem musel celou tu tíhu vína ze žaludku naráz dostat ven. Motala se mi hlava a ztrácel jsem orientaci. Když jsem se konečně narovnal a zostřil pohled, viděl jsem prostředkem ulice nejistě kráčet postavu. Jiří nejspíš ještě mířil k závodnímu klubu, kde se každý pátek konaly

zkoušky místní dechové hudby a v podlouhlé místnosti za sálem byl pololegální výčep. Tam strejda Baránek, příbuzný Velkého Lády, ředitele Butonu, naléval každému, kdo přišel a zůstával s návštěvníky do pozdních nočních hodin a někdy i do rána, protože sám už nemohl dobře v noci spát...

6

V nastalé politické situaci sesadily nově seskupené síly komunistické strany, které najednou dosáhly většiny, samotného prvního tajemníka Novotného a na jeho místo zvolili nevýrazného slovenského straníka se jménem Alexandr Dubček. Toho zpočátku nikdo neznal. Než se o něm veřejnost dověděla, že je to oblíbenec samotného Brežněva, který mu říká Sašo.

Takové nenadálé situace využil Ludvík Trdla a v následujících měsících začal jednat, spíš vyjednávat. Chodil na okresní národní výbor do různých kanceláří a odborů a vysvětloval, že je ochoten nabízet veřejnosti i firmám výrobky, které jsou na trhu prakticky nedostupné, a myslel tím knoflíky a umělecké předměty z perleti. Většinou na něho hleděli jako na blázna a nevěděli, jak se ho zbavit, protože k soukromému podnikání ještě shora nedostali žádná usnesení ani příkazy i když se teď mnohé nenadále měnilo. Tak ho posílali jinam, když už úřednicím nesnesitelně lezl na nervy a vysvětloval, jak se dá rozvíjet obchod a ekonomika, čemuž ony vůbec nerozuměly. V jedné kanceláři narazil na starší paní. Buď se jí líbil jeho klobouk, který způsobně držel v ruce, nebo pečlivě upravené nehty, snad působil dojmem obchodního agenta, do kterého se kdysi za války zamilovala, zkrátka mu vystavila doklad na půlce archu A4, že může knoflíkářské přebytky prodávat na obecních poutích v rámci okresu, a opatřila ten doklad razítkem obchodního odboru.

Takové lejtstro nikdo nerespektoval, nanejvýš tak úředník národního výboru v dotyčné obci, k postavení stánku na rynku. Ludvík zpočátku naplnil kufr haldou knoflíků našitých na postříbřených kartách, které nakoupil jako souběhy a zmetky v Butonu za hotové peníze, a vyjel na nedalekou známou pouť, které se v širokém okolí říkalo „Porcinkule“. Stačila hodina, aby kufr postavený na vypůjčené židli, zůstal úplně prázdný. Knoflíky se hodily všem, protože na běžném trhu o knoflík nikdo nezavadil. Domů jel Ludvík objednaným taxíkem. Několik takových poutních výletů stačilo k tomu, aby se dostal k zajímavé částce peněz a poutě ho rázem přestaly bavit. Jal se podnikat mnohem racionálněji. Už nekupoval v Butonu všemožné ležáky a zbytky,

vymetené ze skladů, podával přímo konkrétní objednávky. Začal své kontrakty na brněnských veletrzích a dostal se až do Makyty Púchov, která si od něho objednala na sto tisíc knoflíků pro dámskou konfekci v různých vzorech a velikostech. Ludvík pak chodil po skladech v Butonu a ukazoval na vzory podle svého gusta. Už neplatil hotově, ale měl zřízené bankovní konto, kam mu chodily na individualistu a zaměstnance družstva Dilo poměrně značné sumy peněz. Mohl si z nich dovolit nakupovat i jiné výrobky či produkty, a tak začal obchodovat i s látkami, kožešinami i botami. Dostal se i ke kuličkovým ložiskům, která byla vyexpedována na jeho příkaz do jisté firmy v Západním Německu. Měl záslusk i na pomeranče z Libanonu, výměnou za pánské košile, ale tenhle barterový obchod se pořád nedal uskutečnit. Ludvík si v krátké době platil sekretářku, paní, která mu spravovala účetnictví, a na svém razítku měl kromě názvu firmy TREND i číslo bankovního konta. Na obchodní transakce jezdil zásadně objednaným taxíkem a kupoval si bílé košile a nové kravaty v obchodním domě Kotva. Nosil v poslední době samozřejmě klobouky, kterých měl doma už tucet.

„Vždyť tě zavřou, vole!“ vysvětloval mu Polák, „dovolili ti prodávat na pouti a ty kšeftuješ s cizinou!“

„Je jiná doba a bude ještě jinčí! Možná, že přejdu na dovoz pomerančů, těch je tu šilenej nedostatek!“

„A vodkud ty pomeranče budeš dovážet?“

„Z Egypta, z Libanonu, ze Sýrie, to všechno jsou spřátelený země!“

„A čím to zaplatíš?“

„Knoflíkama, textilem, válcovanýma trubkama z Vítkovic. Víš, co je to barterový obchod? „Taky jdou úžasně na odbyť pistole ze zbrojovky!“

Ludvík už se s námi ani moc bavit nechtěl, ale vždycky nám zaplatil lahev vína, když nás potkal v hospodě.

7

Vytvářela se pro nás nenadálá doba. Polák přijížděl z Prahy se stále novými, téměř neuvěřitelnými zprávami o změnách, které se chystají. I já jsem při cestách do Prahy žasl. Hledal se pro náš stát nový prezident. A já četl na různých nárožích a plakátových plochách i na dřevěných ohradách v centru Prahy, které měly maskovat chátrající a vystěhované budovy, jisté heslo, které bylo svým způsobem i alegorií – CÍSAŘE NA HRAD! A bylo to myšleno vážně. Jeden z politiků, kteří se naráz po změně funkcí ve straně vyrojili, byl i Čestmír Císař, se kterým mnozí sympatizovali. Polák nad těmi změnami nevěřičně

kroutil hlavou. Říkal, že lidi moc tlačí na pilu a komunisti tu situaci nezvládnou, že to spíš směřuje k průseru.

„O co víc se blížíme k vytoužené svobodě, tím je to nebezpečnější a méně pravděpodobné, že jí dosáhneme. Prostě nás k ní nepustí!“ usuzoval, když jsme seděli v restauraci Vrchovina a Pampeliška nám přinesla druhou láhev vína.

„Jsou jisté meze, které nelze překročit. Připadá mi to tu jako jedna velká věznice, kde se vzbouřili dozorci. Svrhli toho nejvyššího a nahradili ho jiným, ale vězňům, i když ti s nimi byli zajedno, pouta nesundali, a tvrdí, že od nich nemají klíče. Tak ti vězni s nimi povinně drží basu a ponoukají je, aby alespoň otevřeli brány, ale od bran jsou klíče už dávno ztracený, a tak se jenom dál čeká, že do tý uzavřené věznice nejspíš vtrhnou ozbrojenci a nastolí tu nové pořádky. Jinak to nevidím,“ řekl ještě úplně střízlivý Polák a napil se vína, které mu tentokrát moc nechutnalo.

Došlo k takové kuriózní situaci. Táta si vyjel jedno odpoledne na kole do lesa na houby s tabletkami glycerinu v kapse. Doktor mu doporučil procházky v přírodě vzhledem k pokročilé angíně pectoris. Občas to praktikoval a večer pak seděl u retušovacího pultu a ostře sbroušenou tužkou do dlouhé špice zasahoval do těch negativních lidských tváří, aby je jemnými tahy a doteky tuhy zbavil všech tvrdých linií, kontrastů a vad pleti, a lidi aby na obrázku vypadali lépe než ve skutečnosti. Tohle já neuznával, i když jsem ty rozdíly neretušovaného a retušovaného snímku na první pohled poznal.

„Potřebuju fotku na řidičák,“ vlezl nám do fotoateliéru chlápek, protože nebylo zamčeno. „Musím jí mít zejtra, jinak mi nedají papíry a nepustí mne na traktor, a to je můj zaměstnání!“ a začal se s matkou dohadovat. Ta tvrdila, že to není možné, že fotograf přijede až pozdě k večeru.

„Já tě vyblejsknu,“ řekl jsem z ničeho nic, protože jsem ho vzápětí poznal, aniž jsem si uvědomil, že jsem to ještě nikdy nezkoušel. Toho nazrzelého pihatého řimbucha si vzala Marýna.

On zajásal, matka vykřikla zděšením.

„To přece nejde, vždyť to neumíš, do tatínkova atelieru vás nepustím, ještě tam něco zmaříte!“ Ale my už tam byli a já rozsvítil lampy a posadil Vaška, který mne asi moc neznal, na stoličku, aniž jsem ho vyzval, aby se podíval do zrcadla, což táta nakazoval vždycky.

Někdy jsem si jako malý kluk ve fotoateliéru hrál, to když jsem tam tajně vlezl bez svolení. Nejvíc se mi líbil fotoaparát s měchem. Byl na kolečkách a po straně měl veliké kolo s klikou a tím kolem když se zatočilo, celá ta soustava se vodorovně posouvala nahoru a dolů. Pak se dal různými šrouby a způsoby natahovat a zkracovat celý černý měch. To jsem si nedovoloval, ale vídal jsem

tátu, jak posunuje přední desku s objektivem nebo tu zadní, kde byla matnice, a na té se objevovaly všechny věci i lidé hlavou dolů. Objevil se tam teď i traktorista Václav, sedící na vytáčené stoličce. Musel jsem jeho hlavu dostat do určeného vykresleného obdélníčku na matnici, a proto jsem začal s fotoaparátem manévrovat, což jsem vlastně dělal poprvé. Přitáhl jsem zadní standartu s matnicí postraními mosaznými šrouby, až se jeho už lehce plešatící lebka, ocitla přesně ve vytyčeném obdélníčku, a zaaretoval jsem šroub. Měl narudlé tváře s množstvím pih a připomínal mi strýce Škrholu z mého dětského loutkového divadla. To má tedy Marýna pěkného frajera, pomyslíl jsem si a přední pohyblivou standartou jsem pak jeho obličej zaostřil. Po odsunutí matnice se na určené místo vsunula kazeta s plochým filmem. Těch měl táta několik připravených v misce pod fotoaparátem. Ještě jsem musel zavřít uzávěrku, což se dělo gumovým balonkem se šlahounkem. Žádnou mechanickou uzávěrku tenhle starý dřevěný fotoaparát neměl, i když značka COMPUR by tomu mohla nasvědčovat. Ještě se nesmělo zapomenout nastavit clonu. Riskl jsem to na osmičku, kde měl táta na mosazném tubusu objektivu znatelnou rysku. A důležité bylo vytáhnout krytku kazety. Jinak by se film nenaexponoval. Asi jsem udělal všechno, co bylo třeba.

„Pozor, nehýbat!“ upozornil jsem traktoristu, a ten seděl jak přikovaný.

Zmáčkli jsem gumový balonek a zase hned pustilaž to mlasklo. Tím byla daná expozice skutečně. Připadal jsem si trochu jako experimentátor, protože tenhle staříčkový ateliérový fotoaparát pamatující počátek století jsem vlastně obsluhoval poprvé.

„Teď si zajdi na pivo a za dvě hodiny přijď, doufám, že se ta fotka povede.“

„Chtěl mi děkovat, ale já ho rychle poslal pryč. Asi o tom mém vztahu s Marýnou nevěděl nic.“

Matka zase spustila, když jsem lezl tátovi do fotokomory. Že mu tam něco zmařím, že se pletu do věcí, kterým nerozumím, že jsem zlosyn a zhýralec a že jestli neposlechnu, vykáže mne z domu.

Zavřel jsem se v komoře na obrtlík.

Teď byla situace kritická. Nevěděl jsem, jak dlouho vyvolávat plochý film, který vyndám ve tmě z kazety, nasunu do rámečku a vložím do velkého kameninového tanku, který obsahoval patnáct litrů vývojky. Naštěstí bylo na stěně napsáno 5 – 8 min.

Ve tmě jsem trochu šátral, než jsem našel vhodný vypínač a rozsvítil červené světlo, které ozařovalo jen pracovní stůl, kde byly misky s vývojkou a ustalovačem. Tohle mé počínání se mi najednou jevilo jako zajímavé dobrodružství, spojené s napětím, zda se pokus zdaří, při kterém se navíc musí trpělivě čekat. Když jsem konečně mohl na vyvolaný a ustálený negativ rozsvítil

normálním světlem, dospěl jsem k nemilému poznatku, že negativ je buď převolaný nebo přeexponovaný. I tak se z něj snad obrázek dá udělat, a o to víc mé napětí vzrůstalo. Uklidnil jsem se trochu při sušení filmu, na což byl použit matčin fen na vlasy, ale to jsem dělat neměl, matka mi od té chvíle byla neustále za zády a její trvalé slovní výpady mne provokovaly k odpovědím.

„Tohle už si nikdy nedovoluj! Až to uvidí tatínek, že se mu pleteš do řemesla, že ses mu vloupal do ateliéru, tak se rozčílí a může se mu i něco stát! Víš, jak na tom je se zdravím. Myslíš si, že něco umíš, ale zatím jsi nikdy nic nedokázal. Ani u řemesla, na které jsme tě dali vyštudovat, jsi nezůstal, a co nás to stálo peněz. Teď jezdíš jako poskok a sháníš komunistům věci a lezeš jim do zadku. Ať si je seženu sami, když nás vykradli a všechno nám vzali...“

Její obvyklé litanie šly ještě dál a jistě je nasměruje i na můj vztah k holkám, se kterými se nechci ženit, a dojde i na Marýnu. Ta si mne zase nechtěla vzít, nejspíš kvůli mé matce. Už vlastní dům za sídlištěm a má i dvě děti a toho jejího traktoristu jsem právě vyfotografoval a on si přijde za hodinu pro fotky, čehož by u mého táty, vyučeného fotografa, nikdy nedocítil.

Ještě bylo třeba negativ položit na kopírku, nastavit rámeček na formát řidičského průkazu, přiložit fotografický papír a exponovat. První vyvolané fotky byly moc světlé, protože negativ jsem zřejmě převolal. Pátá a šestá expozice už vyhovovala a já nadělal pár snímků, které samozřejmě nebyly retušované, ale traktorista na nich byl k poznání, a když jsem je ustálil, vypral a vyleštil, daly se použít.

„Co jsem dlužen?“ ptal se pak Vašek, o hlavu větší než já, a vyndaval z peněženky stovku.

„Máš to grátis, a pozdravuj Marýnu.“ Řekl jsem znenadání a traktorista se na mne nevěřičně zadíval. Nevím, co si v té chvíli mohl myslet, ale peníze jsem od něho nevzal. Možná že ten pozdrav Marýně opravdu vyřídil. Vypadal na to.

8

Táta můj fotografický výkon nepochválil. Vadilo mu, že obličej nebyl vyretušovaný, když jsem mu dal jeden z aušusů k posouzení. Přeexponoval jsi negativ, tvář je moc kontrastní a vypadá jako struhadlo. Takovej pihatej ksicht se musí retušovat nejmíň dvě hodiny. A matka se přidala a spustila svůj kafemlejnec.

„On mu za dvě hodiny už předal hotový fotky a nic za to nechtěl! Takhle ti jen kazí pověst a kšeft. Z toho kluka nikdy nic nebude. Na nic se nehodí, jen dělat poskoka komunistům. Nejlepší by bylo, kdyby šel z domu někam do světa, a tam si našel dobrou práci.“

„Jakou dobrou práci?“

„Jsi vyučenej geometr, a ti zaměřují mosty, silnice a přehrady a všude je berou všema čtyřma.“

„A žijou cikánskej život až do penze. Neděle neneděle, svátky nesvátky. Co z těch vydělaných prachů asi mají?“

„Nechte toho, napoprvé ty fotky nebyly tak špatný. Bud' musíš víc zaclonit, nebo kratší dobu vyvolávat. Možná taky držíš dlouho otevřenou závěrku. Příště si dej na to pozor!“

„Příště! Ty mu dovolíš, aby se ti zase příště vloupal do fotoateliéru? Ty ho necháš, amatéra, aby ti znehodnocoval tvý dílo a tvou práci, které si tu už třicet let lidi vážejí? Jsi daleko široko vyhlášený fotograf, možná v celým kraji.“

Táta pustil televizi, aby matku už nemusel poslouchat a já se chystal na plovárenskou restauraci. Jedna holka tam dnes, 20. srpna, měla oslavovat své devatenácté narozeniny a parta bude jistě veliká. Mám celozávodní dovolenou a můžu si lajznout přijít až někdy k ránu. Proto jsem si pro jistotu odblokoval kličku okna, abych nemusel použít domovní dveře, kdybych chtěl domů propašovat eventuelně nějakou holku, která by byla ochotná lézt oknem jako tenkrát Marýna. Vědět matka, že je takovým způsobem přístupný v noci celý dům možným zlodějům, asi by oka nezamhouřila.

V televizních zprávách se objevila u hlasatelů postřehnutelná nervozita. Což mne zaujalo. Už se veřejně prohlašovalo, že vojska Varšavské smlouvy se rozmisťují těsně kolem našich hranic. To ještě neznamenovalo nic hrozného. Manévrovali kolem nás už dlouho, pořád se vedly s Rusáky nějaké hovory, které jsem nesledoval. Bylo mi fuk, co si komunisti mezi sebou domlouvají a jak dalece se proti sobě staví. Cítil jsem samozřejmě, že se věci mění, ale mne se nijak moc netýkaly. Musel jsem stále chodit do práce na šestou a jezdit, kam mi nařídili. Že v Butonu založili podnikovou radu pracujících a chtěli odstranit Velkého Ládu, mi vlastně bylo jedno.

Politickou situaci pozorně sledoval Jiří Polák, který mne vždy podrobně informoval a zasvěcoval do běhu děje. Ostatně byl novinář. Teď seděl na terase uprostřed houfu holek a vykládal své neobnošené vtipy, kterých měl neomezenou zásobu, a já vždycky žasl, odkud je bere. Holky se většinou smály, i když některým vtipům ani nerozuměly, zejména těm politickým, a mně se líbilo, jak se smějí, a jednu z nich jsem si určitě dnes chtěl vybrat a pomilovat se s ní.

Přišel i Měďo se svou kytarou a dostavila se i část jeho kapely, vypadalo to na velký mejdan a zdálo se, že už nám patří celá terasa. Pod pivem se začaly viditelně prohýbat stoly.

Dole na mostku, u splavu plovárenského rybníka, po kterém se chodilo dál na plovárnu, zaskřípaly kamínky tlakem pneumatik a u betonových schodů na terasu zabrzdil ostře taxík. Velký šedý sedan cizí značky. Taková událost tu byla výjimečná. Všichni se naráz soustředili na toho, kdo z taxíku vyleze. Byl to pán ještě ne středních let s dozadu vyčesanými vlasy, který si sám otevřel zadní dveře, odkud vyndal šedivý klobouk a nasadil si ho na hlavu. Pak pokynul taxikáři, ten zasalutoval a zpátečkou vycouval z místa dojezdu.

Ludvík Trdla se svou koženou aktovkou a kloboukem na hlavě vystupoval sebevědomě po schodech plovárenské restaurace. Vypadal jako nějaký atašé z cizí ambasády.

Musel jsem kladně posoudit tu jeho eleganci.

S každým z nás si potřásl rukou a každé holce ruku políbil. Prostě světák. Objednal tři lahve šampaňského.

„Udělal jsem dobrej kšeft,“ řekl, jakoby mimochodem.

„Jakej?“ chtěl vědět Polák, kterému zřejmě vadilo, že Ludvík přerušil jeho záplavu vtipů.

„Koupil jsem tři letadla pomerančů. Brzo tu budou v obchodech. Právě je sklízí v Libanonu.“

„Kdes na to vzal?“

„Nabídl jsem jim náboje do kalašnikova!“

„Co?“ zděšeně se zeptal Polák.

„Ty mám za tu dodanou legovanou ocel, kterou jsem sehnal ve Vítkovicích, výměnou za jednu válcovací mašinu ze Západu.“

Ludvík byl opravdu génus. Věděl jsem, že nekecá. Prostě se vyznal v obchodování a tak obchodoval. Nikdo se ho zřejmě neptal na razítka a na smlouvy, stačilo, že výrobky a materiály došly včas na dané místo. Směnný obchod nejspíš začal fungovat i tady u nás, kde byl dříve zavrhován jako kapitalistický fenomén.

Sám vedoucí plovárenské restaurace šampaňské donesl a rozléval je do skleniček před děvčaty. Mezitím, co mu Trdla vsunul do kapsy pláště složenou stokorunu. Polák neodolal a z jedné načaté lahve si dlouze přihnul. Bylo to jeho první faux pas večera.

„Jenže bude válka.“ Řekl Ludvík zcela klidně. „Rusové už hromadí armády tady v Evropě. Jen se čeká, kdo první vystřelí a odpálí první raketu. Vzápětí dojde k masakru, kterej ještě nikdo nezažil. A budou lítat atomovky. Koho nezasáhnou přímo, ten zgebne na atomový záření. To je už dokázaný. Tak se rači napijem na zdraví.“

Tuhle navozenou situaci zkázy a morbidity naštěstí utnul Měďo, který před přípitkem udeřil do kytary a zapěl Živijo, živijo, a Helena, která slavila ty své devatenácté narozeniny, s ostychem vstala. Pak se k ní všichni vrhli a začali jí blahopřát a líbat a zapomnělo se na Ludvíkovy pesimistické prognózy.

Večer se rozjel bez předtuchy, co bude zítra.

9

Matka mne vzbudila v půl sedmé ráno. I když jsem měl dovolenou a umínil si spát až do poledne.

„Vstávej, a pusť si rádio!“

„Proč?“ nechápal jsem rozespale.

„Jsou tady!“

„Kde?“ dost dobře jsem neregistroval, co míní.

„Všude, zabírají nás Rusáci! Už se blíží k rozhlasu a televizi! A prej zajali Dubčeka!“

Až do městečka se první den okupace Rusové nedostali. Ani následující den, ani ty další. Nepřišli sem ani později. Byli jsme pro ně příliš malé hnízdo.

Večer jsme se sešli my z party, už bez holek, a začali plánovat odboj. Ludvík pronesl, že každý odboj je zbytečný, že to bude jak za protektorátu, na který se pamatoval. A odešel domů. Neměl snahu bojovat. Zatímco my uvažovali jak.

V rádiu hlásili, jak Prahu pomalovávají lidé hesly proti okupantům. Rozhodli jsme se jí také následovat v městečku. Někdo sehnal vápno a štetku a vydali jsme se v noci do ulic. Polák vymýšlel slogany. Nejoriginálnější snad byl: Na Rusy cyankáli. Jinak se pravděpodobně naše hesla, která pak snad vymýšlel každý, nijak nelišila od těch zobecněných. Líbilo se mi: – Jdi domů Ivane, čeká tě Nataša, na které se pak složila i písnička.

Další dny jsme odmontovávali směrové tabule na křižovatkách cest. To bylo účelnější. Hodně se angažoval Franta Dvořák, hvězda mé bývalé Bigbeat revue, který už vlastnil motorku a spolu s kamarádem Srbkem objížděli za bílého dne křižovatky, a tam odmontovávali směrové tabule a taky sundávali názvy obcí. Dělal to až příliš okatě, aby byli pokládáni za hrdiny, protože v téhle zapadlé části republiky se nemohli věšet na hlavně tanků jako v Praze, jelikož sem žádné sovětské tanky nepřišly. Postupem doby, jak hrdinství ztrácelo na

lesku a lidi se začínali nastalé situaci přizpůsobovat, se hoši zalekli svých dřívějších hrdinských činů, které mohly být po zásluze potrestány, a protože byl ještě čas, rozhodli se oba sbalit své nejnütnější věci a v posledním období nehlídaných hranic okupovanou republiku navždy opustit. Jednomyslně se shodli na Austrálii. Franta bez skrupulí tu zanechal rok a půl starého potomka. S tou holkou od Brna, která na naší revui měla jediná baletní střevíce, se právě rozváděl. Tak možná vyřešil svůj celoživotní problém a omyl. To Honza Srbek, když žádal spolu s ním ve Vídni o azyl slíbil své stárnoucí matce, že ji jednou pozve do Austrálie, což později také udělal.

Ještě před obsazením vojsky, přišel Polák se zprávou, že na hřbitově mají komunisté zřízenou tajnou schránku, kam si posílají vzkazy a instrukce, protože v té době celonárodního vzednutí protikomunistických vášní už pro ně nebylo jaksí jisté se mezi sebou veřejně scházet, natož pořádat veřejné schůze, které by jim mohli nějací až příliš horliví přívrženci změn nevhodně narušovat či odposlouchávat. V Polákovi se probudil ten a zálesácký pud, který si sám nastudoval ze Vpředů a Junáků, co jsem mu půjčoval, a sám si hrál v lese na stopaře a hledal v blátě otisky lidských bot a srnčí kopýtka. Strhl mne s sebou. Vyrázili jsme v sedm ráno.

Přišel v holínkách, s dalekohledem a fotrovou důstojnickou topobrašnou z první republiky. Vydali jsme se zadem ke hřbitovu. Jedna ze soudružek po cestě opravdu šla. Nesla si konev a nějakou tašku a mířila bezpečně k hrobu svého muže. Znali jsme ji. Ve městě jí říkali Špinavá sametka. U komunistů nezastávala žádnou vyšší funkci, ale ráda se na veřejných shromáždění hlásila o slovo a pak blábolila odposlouchané a tisíckrát omílané fráze, jak že se žilo špatně za první republiky a jak si máme brát příklad z velikého Sovětského svazu, za což jí lidi tleskali, možná hlavně za to, že už přestala.

Od hřbitovní pumpy si nesla plnou konev vody a zalávala zřejmě jejich hrob, jenže pak zamířila ještě k jinému, kde očividně u kříže cosi kutila. To pozorně sledoval Polák, který se vztyčil za pobořenou hřbitovní zdí, až bylo vidět minimálně půl jeho těla, a dalekohled ostřil přímo na ni. Jeho obezřetnost postrádala veškerých základních zákonů zálesáctví a vypadalo to, že se ze Vpředů a Junáků nic nenaučil a tu Špinavou sametku hodlá pronásledovat až domů.

Taky že nás viděla. A poznala. Proto ten dopis, který se později ocitl na děkanátu fakulty žurnalistiky a označoval studenta Poláka za pomahače imperialistů a revizionistů, kteří se snažili svrhnout naše socialistické zřízení. Otec, učitel, byl od počátku nepřitelem dělnické třídy, po vítězném „Únoru“ vyhozený ze všech škol. Rafinovaně se snažil pro syna získat kladný posudek k přijetí na studia a tak kamuflovat svůj protistátní postoj tím, že nastoupil do

hutí na Kladno. Jeho syn neměl být nikdy přijat na vysokou školu a je nutné ho neprodleně vyloučit z tak prestižní fakulty, ze které mají vycházet jen prověřeni a spolehliví jedinci, sloužící věrně socialistické společnosti. Ten dopis stvrzený razítkem místní organizace strany se dostal na fakultu, když už bylo všechno ztraceno a obrodný proces téměř zlikvidován, až na zbytky opozice, která se rafinovaně ukrývala a maskovala.

Děkan Cádř, který už věděl, že se na fakultě neudrží, tenhle žalovný pamflet na Poláka stačil ještě zachytit a protože byl Jiří jeho nejlepším žákem, mohl mu poradit jen jedno:

„Přerušete studium. A to co nejdříve, z jakýchkoli důvodů. Na co nejdelší možnou dobu. Jinak to nebude bez následků. Stejně by vás nakonec vyloučili. Tenhle dopis, který vám chci předat, by vám způsobil doživotní handicap, jestli se nastávající režim tak dlouho udrží. Musíme doufat v lepší časy. Byl jste můj nejlepší student a bylo by škoda, aby vaše přednosti režim anuloval na pomahače u zedníků.“ A podal mu dopis a ruku. Pak už se s ním Polák léta neviděl.

Přerušit studia z důvodů nemoci nebyl pro Poláka problém. Kvůli bolestem žlučníku a alkoholicky zatíženým ledvinám ho drželi v nemocnici na kontrolách celé dva týdny. S potvrzeným neduhem přerušil studia na tři zbývající semestry. Přesto fakultu žurnalisticky absolvoval. Těsně před jejím uzavřením a likvidací. Dokonce s červeným diplomem.

Do Prahy mne poslali na nákup až s velkým odstupem, ale na tu první okupační návštěvu jsem byl nesmírně zvědav. Vyjeli jsme se šoférem dvacátého září, měsíc po invazi, a ani po cestě jsme neviděli jediný ruský tank. Všechny už byly někde pečlivě zamaskované v lesích nebo ohradách, jiné nejspíš umyté a ošetřené v autoparkách vojenských kasáren.

Praha se jevila téměř normálně. Jen byla dosud pomalována mnohými nápisy, které svědčili o nezvaných návštěvnících. Vesměs už byly zabíleny, znečitelněny. Pouze někde, na téměř nepřístupných místech, zelo jméno DUBČEK, a já si nedovedl představit, kdo tam mohl vylézt a ten krkolomný nápis zrealizovat. Ale pak jsem uviděl rozstřílené muzeum a konečně pochopil, že se to stalo, a že je to bohužel realita. Na muzeu v podobě děr po kulkách zely nejjasnější stopy nedávné minulosti. Ty nesmazatelné důkazy jejich vstupu k nám vyvolávaly v lidech jistě větší zoufalství a dotkly se i mne.

Všechno to přišlo až příliš brzy, a tudíž bylo zřejmé, že tenhle pokus o obrodný proces, zrealizovaný samotnými komunisty, je definitivně rozdrčen. Bylo mi to líto, ale já se na něm nijak nepodílel, kromě obranných akcí jako malování hesel a odstraňování cedulí, což mohlo být teď kvalifikováno jako závažný přečin. Jenže nejprve se kupodivu začaly soudit hospodářské delikty.

Ludvík, za neoprávněné podnikání a obohacování se na úkor pracujícího lidu, dostal ve zveličeném monstrprocesu, který proběhl za asistence tisku a jiných medií, tvrdých sedm let. Dokonce se při záběru ze soudní síně objevila jeho tvář i v televizi. Navíc sebrali jeho rodičům barák a vystěhovali je do sociálního bytu v nejbližší vsi. Jeho táta, který byl naštěstí už v důchodu, si obstaral dvě kozy a chodil je pást na obecní louky, protože v podstatě neměli na mléko.

Polák tenhle Ludvíkův malér, který se dal předpokládat, musel spláchnout alkoholem, i když měl od doktorů nařízenou nekompromisní abstinenci.

„Dovolili mu prodávat knoflíky na poutích a on začal kšeftovat se zbraněmi! Víš, že si u mě ulil peníze? Padesát tisíc, kdyby něco. Teď jsou mu na nic. Jedině je do Mírova nějak propašovat, tam by se mu hodily.“ Uvažoval Polák, když jsme se zase jednou u Pampelišky opíjeli.

„Do Mírova přece jezdím! Jedenkrát do roka, v únoru, pro stříbrnou folii! Zhotovují se z ní v Butonu našívací karty na knoflíky. Vždycky musím počkat před vrátnicí, řidič zajede dovnitř, naloží mu dvě velká kola postříbřeného papíru a jedeme zase zpátky domů.“

„Myslíš, že bychom mohli nějaký prachy Ludvíkovi propašovat?“

„Jsi blázen?“ zděsil jsem se. Přesto jsem Ludvíkovi napsal dopis a on mi vysvětlil, za jakých okolností by bylo možné mu nechat balíček na vrátnici.

Uvažovali jsme, v čem mu ty prachy doručit, a strávili jsme na tom několik hospodských večerů. Až na to Polák přišel.

„Rozhlédni se kolem, co vidíš?“

„Samý károvaný řeznický vesty!“

„To je ono! Pošleme mu prachy v tlačence ze zabíjačky!“

Nebylo to tak jednoduché, jak se nám zprvu po jedné vypité lahvi vína zdálo. A bylo to i nebezpečné, pro všechny aktéry.

Napřed jsme museli vytipovat řezníka, který provozoval domácí zabíjačky a neposlal by nás do khelu.

„Na co vám to bude, pro srandu?“ ptal se řezník.

„Chceme to poslat do věznice!“

„Děte do prdele, nenechám se zavřít kvůli vaší pašovačce. Komu to je,“ vyzvídal řezník, co porážel prasata na černo.

Nakonec souhlasil. Byl to v souhře náhod Ludvíkův spolužák.

Nechal jsem předem ohlášený balíček na vrátnici mírovské věznice v ten den, kdy jsme přijeli pro stříbrnou folii, i s podstrčenou stovkou pro vrátného a s roztrhými koleny, protože bylo zřejmé, že balíček půjde přes věžeňskou

kontrolu. Obsahoval buchty, které upekla moje máma, placatý lovecký salám, cigarety, a ten presbuřt vcelku, který nám řezník připravil, kde měly být ty srolované prachy. Nevěděl jsem, zdali tam opravdu jsou, ale po čase jsme vyrozuměli, že řezník byl poctivý. Ludvíkovi se pak dařilo ve věznici zřejmě mnohem lépe a psal, že tak dobrý presbuřt ještě nikdy nejedl, ale my jsme mu už další neposlali, protože jsme se báli. Časem mu, za dobré chování a za iniciativy ve volném čase, kde pořádal recitálové večery pro mukly se zapůjčenou kytarou, snížili trest na polovinu.

Zato Polák v utužující se normalizaci byl dost nervózní ve svém stavu přerušného studia. Redakce, kde externě pracoval, se sice v posudcích o něm vyjadřovaly skvěle, ale chtělo to ještě něco navíc.

Rozhodl se, že při oslavách Vítězného února, které se měly konat v místní sokolovně a kam přijeli i zástupci sovětských vojsk, které jsme v městečku uviděli poprvé, zarecituje nějaké verše doplněné hudbou. Vybral si Konstantina Biebla a ten Nezvalův Zpěv míru, který už kdysi recitoval na estrádách, a já mu do pauz pouštěl úryvky z Beethovenových symfonií, nakonec Ódu na radost. Pro mnohé místní soudruhy to bylo něco úplně neznámého, co slyšeli poprvé a nevěděli, jak se k tomu Polákovu výkonu soudružsky postavit. Mnozí si ještě pamatovali, jak je jeho táta ve škole pohlavkoval, když ve fyzice neznali Archimédův zákon z paměti, a pak vycházeli i se čtyřkami na konci roku. Teď tu ten jeho kluk něco přednáší a oni z toho vůbec nechápou, co tím básník chtěl říci. Proto taky po tom sólovém vystoupení nastalo hrobové ticho v sále. To mohlo Poláka pohřbít zaživa. Dokud nevstal ten sovětský důstojník v brigádýrce, kterou měl pořád na hlavě i v sále, a nezačal sám hlasitě tleskat, i když zřejmě ani slovu nerozuměl. Což bylo pro něj i jisté riziko. Ale když místní soudruzi uviděli sovětského „palkovnika,“ kterého napřed protáhli představitelé města provozem masny a nabídli mu k ochutnávce všelike masné pochutiny, které se následně zapíjely vodkou, jak vstal ze židle a spontánně tleská Polákovu přednesu, přidali se rázem a všichni. I ti, co neměli Poláka rádi, i ti, co mu říkali vožrala Cecil.

Palkovnik si pak nechal Poláka předvést, a ten mu docela plynou českou ruštinou začal odpovídat na otázky. A když si s palkovníkem bez rozpaků připil jeho vodkou na zdarovie, a plukovník poznal že s Polákem ten utrejch nezamával, nalil mu ještě jeden stakan na družbu!

Polák se stal na celý večer jeho oficiálním tlumočníkem. A vydržel to s těmi stakany až do konce, zatímco místní soudruzi odpadávali a někteří i utíkali nebo lili ty plukovníkovy driáky do květináčů nebo pod stůl. Následkem této vydařené družby místní masna pak pravidelně sovětské divizi dodávala salámy i vepřové kýty až do konečného odsunu okupačních vojsk, čehož už se mnozí nedožili.

Dle místních se Polák zachoval podlézavě, což mu leckteří nemohli odpustit, zejména bezprostřední kamarádění s plukovníkem sovětské armády a tu alkoholickou výdrž, když ostatní postupně odpadali. Ale potřebný pochvalný posudek MV KSČ na fakultu žurnalistiky z městečka doputoval, a tak umožnil Polákovi úspěšně završit studium žurnalistiky v době, kdy už bylo hodně po dvanácté, a fakulta se zavírala, a on vyběhl ještě zadním vchodem dokonce s červeným diplomem v kapse. Já dopadl mnohem hůř.

Sovětský plukovník dovezl i sovětskou kapelu. Ta začala vyhrávat sovětské pochody a známé písně jako Kalinku a Kaťušu. Muzikanti vždycky na dvě doby nasadili nástroje a už to sokolovnou hřmělo. Byli perfektní, kam se na ně hrabala místní zadýchaná dechovka.

Bezprostředně po oficiálním programu, když hosté opustili sál a odebrali se ke slavnostní hostině, z části sokolovny byly odsunuty židle, aby tu mládež mohla tančit. A mládež na tom večeru kupodivu byla. Dokonce ve svazáckých košilích. Schovanky z učiliště Butonu, holky z masny, a snad i někteří studenti gymnázia. Všichni povinně. Ti sovětští hudebníci rázem změnili obsazení i repertoár. Vojácci se najednou objevili s kytarami a než se sál nadál, byli tu Beatles jako vyšití. I Rolling Stones s dobře odposlouchanou angličtinou. Holky se vrhly na parket, a kterou nepopadl místní kluk, tu si přitáhli vojácci z dechovky, které pustili do sálu i s brigadýrkami na hlavách. A to byl ten můj průser, který mi nemohli nekomunisti dlouho odpustit a zapomenout.

Jedna docela pěkná holka, kterou jsem měl dříve v mé revui, začala křepčit s vojáčkem a já ji o pauze donutil, aby si tu jeho brigadýrku půjčila a právě, jak si ji nasazovala s radostí ve tváři a trochu vykulenýma očima, jsem ji vyfotografoval. Za ní stál vojáček s výložkami CA a oddaně na ni hleděl. S tou fotkou jsem vyhrál několik amatérských soutěží a prošla krajskými i okresními novinami na první stránce. Družba se Sověty, kteří nás osvobodili, byla v té době povinnou úlitbou, a kdo do ní přispěl, byl oceněn. Někteří kluci, se kterými jsem se znal, si přede mnou v té době viditelně uplivovali, včetně Rejži, což mne mrzelo nejvíc.

V té době táta umřel. Znenadání, z ničeho nic, udělalo se mu špatně a sanitka ho už do nemocnice dovezla pozdě. Máma to snášela statečně, jen se bála, co bude s jejich domem a jestli do fotoateliéru bude chtít nasadit fotografické družstvo cizího člověka. Přijel předseda, kterého jsem dobře znal, a protože věděl, že trochu fotografuju, dal mi znenadání nabídku, která mne zarazila:

„Tak to vem za tátu, my ti ze začátku pomůžeme!“

Matka začala hystericky protestovat.

„Nebude to na dlouho, tyhle malé provozovny se mají delimitovat do komunálu.“

A skutečně. Ředitel komunálních služeb, který organizoval onen večer družby se sovětskými vojáky, byl teď plný iniciativy, protože se v prvních dnech okupace na komunální zahradě uřekl, i když to myslel v té chvíli smrtelně vážně. Před několika ženskými, které to pak roznášely po městečku, pronesl větu, která ho mohla stát zbytek kariéry. A doslova mu ohrozit život, protože ve svých pětapadesáti letech vážil dobrých sto třicet kilo bez bot. A do důchodu to měl ještě příliš daleko. Všeobecně se mu říkalo Pupkin.

„Jestli sem do zahrady ty Rusáci vtrhnou, ani lžíci vody jim nedávejte! I kdyby prosili!“

Později to jeho rčení kolovalo po městečku jako vtip. Proto se ředitel snažil pro město honem něco dobrého udělat, aby se na ten jeho výrok co nejdříve zapomnělo. Dostavovali právě Dům služeb. V něm bylo místo i pro fotografický atelier. Takže se s ředitelem fotografického družstva domluvili na delimitaci velmi rychle. Jenže neměli fotografa. Tím jsem se měl stát já.

A máma byla rozpolcená na všechny světové strany. Nechtěla, abych vedl atelier doma po tátovi, a nevěřila, že to zvládnou v komunále. Nevěřila mi nikdy. Ani já jsem si moc nevěřil. Něco jsem měl od táty odkoukané, do ostatního jsem se musel vrhnout hlavou napřed. Nakonec jsem zůstal u té nevyučené profese až do důchodu a zabývám se fotografováním stále, i když je to už úplně jiná záležitost, protože fotografem je teď každý a fotoaparát je v každém mobilu. Složitě manuální fotografické postupy, které jsem se musel pracně a krkolomně naučit sám, byly přeskočeny novými technikami a rázem upadly v zapomnění.

Jeden kluk si to chtěl zkusit postaru, chodil ke mně na rady a nakonec to vzdal. Nesehnal materiály ani chemikálie, ani potřebnou techniku, natož návody na zpracování. Pochopil, že to byl jiný svět.

10

Jestli jsem v Butonu musel respektovat píchačky a dodržovat pracovní dobu, jako fotograf v komunálních službách jsem měl daleko volnější režim, ale dělal jsem mnohem víc hodin, než se žádalo. Protože mne to řemeslo bavilo. V sobotu jsem obvykle fotografoval svatby, které mi vždycky darovaly krabici

cukroví a lahev alkoholu, v neděli byly většinou pořádány veřejné akce. Obyčejně jsem se zúčastňoval v městečku všeho, co se událo. Leckteré snímky se pak objevily v okresních novinách. Dokonce mne pustili i na plenární komunistická zasedání, ale odtud se fotky zveřejňovat nesměly. Mohly se zařadit jen do kroniky města, jak si soudruzi odhlasovali, aby se zapsali do místních dějin.

Taky jsem fotografoval celostátní slavnosti v partyzánské obci Mich. Přijížděli tam jednou za pět let sovětští partyzáni z různých koutů veliké matičky Rusi, aby oslavili vítězství nad fašisty i tu bitvu s esesáky, ve které zahynul jejich velitel Volod'a a radistka Máša. Naši soudruzi je velebili za to vítězství a osvobození od Němců, kteří se koncem války přes Vysočinu stahovali do Rakous. U té vsi Mich na ně sovětští partyzáni vystartovali i s našimi, kteří vzápětí po vyprovokované přestřelce prozřetelně utekli a nechali Rusáky na holičkách. Odnosl to právě hrdinský velitel sovětských partyzánů, který v té poslední válečné přestřelce padl, což nezůstalo z pozice Rusů bez odezvy. Ti za tu bratrskou zradu našich partyzánů je všechny chtěli nechat postřílet. Jenže je nemohli tenkrát naštěstí najít. Někteří z dotyčných partyzánů se vrátili domů až po roce. Takový měli z Rusáků strach.

Proto se vzápětí dal zřídit ve vsi Mich sovětským hrdinům velký kamenný památník a začali každoroční květnové vzpomínkové slavnosti pro hrdiny a naše osvoboditele. V nově postaveném kulturním domě vítali teď každých pět let sovětské partyzány, kteří se sem vraceli ověnčení metály a řády a objímali se s našimi soudruhy, se kterými se dobře znali, protože si pamatovali, jak je někteří z nich tenkrát zradili.

Mě ředitel komunálních služeb vysílal tu slavnost fotografovat. Zhotovené snímky potom osobně předával na okresním výboru strany dotyčným soudruhům a prvnímu tajemníkovi, ke kterému se tak výjimečně snadno dostal. Z vlastní iniciativy dával zhotovit i alba pro sovětské partyzány. Ty dovez sám do Prahy na sovětskou ambasádu. Práce, které si vyžadovaly nejméně dva měsíce, jsem nemohl účtovat, ani mi Pupkin nedal nikdy byt' jen stovku odměny. Přesto se mi ta akce většinou líbila.

V partyzánské obci Mich jsem se ocitl už ráno, spolu s pionýry, které dovezl zvláštní autobus. Byla ještě trochu zima a děti v bílých košilích a s rudými šátky kolem krku se krčily u pomníku, který měl čtyři metry vysoký obelisk zakončený pěticípou hvězdou. Před ním stál neohroženě sovětský partyzán se samopalem a ušankou na hlavě, v pokleku a různých pozicích naši bojovníci v čepicích s kšiltem a puškami v rukou, jako by byli odhodláni bojovat a bránit svého velitele, což ve skutečnosti neudělali. Soudružka vedoucí pionýrů, která měla modrou košili s odznakem Svazu mládeže na výrazném poprsí, mne

požádala, abych tu skupinku zkřehlých pionýrů u pomníku vyfotil. Já souhlasil, protože šlo o kšeft a dětičky, mezi nimiž už byly vyspělé dívky, jsem před pomníkem seřadil a soudružku učitelku postavil tak, aby byla vidět celá její postava. Při tom jsem ji lehce vzal za rameno a pak přešel rukou nenápadně podél celého jejího těla, což ona samozřejmě zaregistrovala, ale nezbývala jí jiná možnost než se na mne celkem povzbudivě pousmát a mne ten dotyk ruky na jejím kyprém těle natolik vzrušil, že jsem to vzrušení musel rychle nějak potlačit a zamaskovat a snad proto jsem vyzval všechny děti k pionýrskému pozdravu, aby ta fotka měla alespoň nějaký šmrnc. Navíc zdravící paže zvýraznila všechna dívčí prsa, i oné učitelky.

Celkem nenápadný tyátr pozoroval kluk, rovněž ve svazácké košili s kufrem, ze kterého vytáhl fotoaparát stejné kvality jako jsem měl já, a začal se zubit. Později přiznal, že sem byl vyslán krajským výborem Svazu mládeže a fotoaparát drží v ruce poprvé.

Tak jsme se spolu vydali ke kulturnímu domu, kde ta velká sláva právě začínala.

„Stát!“ zahalekal na nás soudruh před vchodem, kterého jsem podle vidění z mnohých akcí znal. Chtěl, abychom se legitimovali, a začal se mi hrabat v brašně s foťákem. Možná opravdu hledal nějakou skrytou bombu nebo zbraň, jak měl nařízeno. Kluk musel vyprázdnit celý kufr, který obsahoval spací pytel, složený malý stan i s kolíky, hliníkový ešus a ten drahý foťák, navíc s teleobjektivem, po kterém jsem už delší dobu prahl, ale komunální služby nebyly ochotny ho z úsporných důvodů zakoupit.

Soudruh nás velkoryse pustil do předsálí, kde starší přítloustlá soudružka rozdávala lístečky, a my pochopili, že ten den nebudeme hladovět, a u šatny se nás hned zeptala:

„Dáte si vodku nebo becherovku? Máme i domácí slivovici.“

Koukali jsme jak dva pitomci, nakonec jsem přikývl na vodku a svazák na bechera. Už se tu objevovali i jiní soudruzi ze sálu, kde právě probíhal projev prvního tajemníka OV KSČ. Musil jsem stihnout ho vyfotografovat z různých úhlů, ještě dřív než začali odměňovat a dekorovat vyznamenáními různé soudruhy a sovětské partyzány, což bylo doplňováno hlasitým potleskem a mnohdy skandováním, a mezitím jsem toho kluka učil zacházet s fotoaparátem.

Pak přiběhli pionýři s kyticemi a vnucovali je neorganizovaně i těm, co žádné metály nedostali, a ti je pak posílali do správných rukou. Počáteční strojenost a oficiálnost v sále se postupně uvolňovala, jak se mnozí trousili ven k pultu u šatny a zase zpátky. K poledni už byly obličeje rozjařené a rozveselené, mnohé zbrunátnělé a občas se ozýval polohlasný smích. Vystoupil jeden ze sovětských partyzánů, který se představil jako Kazym Tatarščuk z Tatarské lidové republiky. Měl přesně tu vizáž východních národů, vyholenou hlavu a

hrud' plnou vyznamenání. Veliké břicho mu obepínal široký opasek, za kterým byl v bohatě zdobené polozahnuté pochvě zastrčený jakýsi turecký kynžál s velkou rukojetí zakončenou rovněž tepanou koulí a nebylo jasné, zda je to jen ozdobný předmět nebo opravdová zbraň. Jeho dosti nesrozumitelnou ruštinu začala překládat ona svazačka s velkými prsy, o níž už jsem věděl, že je učitelkou základní školy, kam jsem jí měl fotografie pionýrů doručit, z čehož se dalo vyrozumět, že bych ji mohl pozvat i na kafe nebo na dvě decky vína. A ona na oplátku možná do své garsonky. Ale teď se začala viditelně potit, protože jí to překládání z počátku moc nešlo a později se zarazila úplně, to když Kazym Tatarščuk zvolal na celý sál. „My uničtožili germánských okupántov, i uničtožim takže sobáckých mosulmanov.“

A na důkaz svých slov vytáhl bleskově ten zahnutý nůž z pochvy a držel ho výhrůžně nad hlavou v jakémsi vítězném gestu středověkého atamana, který bez milosti podřezává hlavy svým protivníkům. Hlavy pak bývaly naraženy na kulech a pro výstrahu vyvěšeny na viditelných místech.

Ti, kteří pochopili, co ta slova znamenají, nechápali ale, že tenhle problém už nastává, protože tady se o expanzi islámu nevědělo zhora nic a Tatarščuka brali jako jednoho z těch potrhých Asiatů, co se nedovedou v evropské společnosti chovat, obzvlášť když z ničeho nic vytáhl z pochvy ten zahnutý blýskající se nůž a volal dál: Za ródinu, i vseh krestjan! A ten nůž třímal odhodlaně ve vztyčené pravici. V ten okamžik jsem ho vyfotografoval. Pak jaksi unaveně klesl do židle, možná v pochopení, že přesile dlouho vzdorovat nelze, a mnozí usoudili, že už té vodky skonzumoval zřejmě víc, než pro něj bylo únosné.

Začal se podávat oběd a nás poslali do přilehlé místnosti, kde už to hučelo jak v přeplněné hospodě. Řízek byl přes celý talíř a k nám si přisedla ona prsatá učitelka a svazák z krajského výboru to do ní začal okamžitě hustit, takže já byl bez šance.

Odpolední program vypadal jako siesta, kde mnozí podřimovali a někteří i hlasitě zachrápali, nevyjímaje Tatarščuka, který si ale při tom držel kynžál rukou. Nikdo nevěnoval pozornost přednášejícímu soudruhu Jíravovi, účastníku Slovenského národního povstání. Jako zasloužilý člen strany byl už hodně sklerotický, protože si začal znatelně plést pojmy. Jak mne upozornil svazák štouchnutím.

„Ten den naši chrabří partyzáni obsadili kamenný mostek přes potok, ale druhý den němečtí esembáci zorganizovali útok a naši partyzáni museli ustoupit, ale pak jsme pomocí Rudé armády hnali esembáky až dolů k Bratislavě. Esembáci už se pak na nás nevrhali.“ V sále bylo ticho, ale když soudruh Jírava své vyprávění skončil, všichni mu s oddechnutím zatleskali a byli rádi, že nepronáší žádné další blbosti a nevhodnosti. Kazym Tatarščuk se tím

potleskem probudil, a asi honem nevěděl, co se děje, vyskočil, a jako mocný náčelník vytrhl z pochvy svůj nůž a držel ho výstražně ve vztyčené pravici, než si zase pomalu sedl a rozhlédl se s uvolněním po sále.

Snímky z oněch oslav mi vynesly od soudruhů pochvalu, kterou mi musel tlumočit ředitel komunálu. Musel jsem na to konto vyhotovit dvanáct alb s fotografiemi, které se měly rozeslat oněm partyzánům do Sovětského svazu. Jedno šlo na ÚV KSČ do Prahy. Jenže z Prahy přišel obratem kritický dopis nařizující, aby ta fotografie s jakýmsi holohlavým Asiátem byla odstraněna, neboť se neslučuje se současným socialistickým postojem, a výraz toho chlapa s nožem nad hlavou působí nemírumilovně a vyvolává představy násilnosti, neboť my tu bojujeme za mír. A nastal chaos. První tajemník si mě přivolal do svého apartmá na OV KSČ a ptal se, co jsem tím myslel, že jsem takovou fotku do alba zařadil a že ji okamžitě musím nahradit jinou a na to konto si nechal vyhotovit dalších deset fotografií a vytvořil komisi, která z té desítky bude vybrána a nahradí tu zcenzurovanou. Dalo by mi to dost práce, obzvlášť když chtěli vyměnit celý list v albu, a tak jsem tu fotku s Tatarščukem pouze přelepil jinou, kde už nebyl s kynžálem nad hlavou, na což soudruzi nereagovali a alba byla po schválení odeslána.

Zabralo mi to plné tři měsíce práce a soudruh ředitel mne koncem roku vyhodnotil jako nejlepšího pracovníka komunálu, ale peněžní odměnu mi nedal, protože díky tomu úkolu jsem neplnil tržní plán na provozovně a ta fotografická alba jsem nesměl komunistům fakturovat, protože to byly dary od ředitele komunálních služeb města rodné straně.

Pupkin měl pořád ještě u soudruhů vroubek za příkaz těsně po invazi, o kterém se všeobecně vědělo, kde v návalu vlastenectví na komunální zahradě hlasitě volal: Těm ruskejm okupantům nenalejte ani skleničku vody, ani lžičku vody, ani kapku vody, i kdyby prosili.

Později se zapřísahal, že nic takového neřekl, když vyměnil všechny ženské v zahradnictví.

Soudruzi z OV KSČ o mně říkali: „To je náš fotograf!“ A brali mne na různé okresní akce a já jim dělal fotky a poskoka, až to začalo být nápadné. Prodával jsem se. S některými, zejména mladšími tajemníky jsem si mohl i důvěrně tykat. Ale to jsem nepřipustil. Nebylo to dobré pro mou image, i když na druhé straně jsem vídal leccos, co běžný člověk nikdy nesměl zahlédnout. Všechno jsem samozřejmě fotografovat nemohl a leckteré záběry soudruzi vyřadili a přede mnou roztrhali a já jim musel dodatečně přinést negativy, které rovněž ničili, i když tam byly třeba jen záběry se ženskými, co nebyly jejich manželkami.

Zato jsem se často vídal s tou prsatou učitelkou a vypadalo to, že by nebyla proti si se mnou něco začít, jenže nebylo kde, a ona sama mne nikam sama pozvat nemohla. Bydlela u rodičů a kdyby mne pozvala k nim, už by se

nedalo couvnout a to asi chápala i ona. A já nenaléhal. Tak jsem jí občas příležitostně někde v zákoutí vnutil políbení a sáhl si na ta její velká ňadra a prdelku, která byla vstřícně měkoučká. Jenže se jí asi nezdálo, že jsem dobrá partie, jen pouhý fotograf, proto mne zřejmě do rodiny pozvat nechtěla, neboť nevěděla, že mám dvě maturity a mně se zase nezdála ta její soudružská naivita a neochvějná láska k Sovětskému svazu, i když se mi to někdy připadalo, že ji jen předstírá. Nedovedl jsem si tudíž představit, jak by milovala mne.

Jednou jsem poslal do novin obrázek z prvomájového průvodu, a když vyšel, vzbudil velký poprask. Podařilo se mi nechtěně vyfotit prvního tajemníka OV KSČ, jak má nad hlavou velký stylizovaný kříž, který byl vyvěšen nad vchodem do Chrámového družstva, spíš jako reklama restaurátorů než náboženský symbol. Stalo se to bez záměru a sám jsem si toho detailu nevšiml a nevšiml si ani šéfredaktor, ale lidi ano, ten obrázek zaregistrovali a po okrese koloval i vtip, kde okresního tajemníka brali za posvěceného a někteří přidali i pomazaného a ti, co ho nenáviděli z principu, změnili pomazaného na namazaného i když první tajemník OV KSČ nikdy moc nepil. Odnosl to především šéfredaktor Jeslínek a vzápětí i já a rozčílený tajemník nařídil ať už mne na podobné akce nezvou. Tak jsem si konečně oddechl. A s tou svazácky potrhlou učitelkou už se víc nevídal.

11

„Co jim byly platný tanky, když vedeš Dílnu mladých autorů v Literárním měsíčníku!“ řekl jsem jednou Polákovi, při druhé lahvi **Muler Thurgau** v restauraci Vysočina, kde to jako obvykle v této noční době hučelo jak ve včelíně a pan Melichárek začínal se svou občůzkou stolů. Do každého si lehce rýpnul a dalo se úspěšně sázet, že od těch řezníků z jatek, z nichž neměl žádný daleko k ráně, u čtvrtého či pátého stolu už nebezpečně narazí. Většinou však obešel všechny stoly bez úhony, ale když se klátil domů, někde zaškobrtl a přišel stejně s monoklem nebo odřeným nosem. Druhý den už se dalo těžko soudit, kde k té úhoně přišel, ale že ho doma často inzultovala žena, stejně nikdy neprozradil.

Polák mi v podstatě nevysvětlil, jak se do toho Literárního měsíčníku dostal. S totální normalizací vznikla ve Svazu spisovatelů, který byl vyselektován

nejdříve, nutnost založit literární časopis, protože ty dřívější byly vesměs zrušeny jako kontrarevoluční. Tak vznikl měsíčník spisovatelů a pro mladé začínající autory vyčlenili, aby se neřeklo, pár stránek na konci. A mladou prózu tu dostal na starost Jiří Polák doporučený kýmsi z pozadí, o kterém nevěděl ani on sám. V každém případě to byl, kromě možných jiných souvislostí, výsměch totální okupaci i všem tankům, které sem přijely, kdyby ovšem nesetrvaly v určených lokalitách a vytyčených územích označených jen na tajných mapách. Oficiálně se mluvilo o dočasném pobytu vojsk, ale všichni chápali tu druhou možnost jako zcela reálnou, že jsou tu na věčné časy.

Polák se snažil dostat Dílnu mladých autorů na jistou literární úroveň, proto sháněl nové mladé autory kde se dalo, a byl jsem překvapen, když vyzval i mne. Piš povídky! A já je začal opravdu psát. Jenže jemu se nelíbily. Rozebírali jsme každou do detailů, a tak postupoval i s jinými autory a vytvořil si pozvolna okruh těch nejschopnějších a o ty nejlepší povídky se začal se šéfredaktorem hádat, protože obyčejně nebyly jednoznačně průchodné. Šlo možná jen o věty nebo jednotlivá slova, pokud se nejednalo o celý obsah už předem nepublikovatelný z hlediska stávající cenzury. To si hlídal sám šéfredaktor, aby se pod ním náhodou židle nezakolébala, což se v té době mohlo stát prakticky každému, kdo nějak pochybil. Posty nebyly ještě zdaleka upevněné. Taková povídka světlo světa nespátřila a autor musel pochopit, že ji může vydat jedině v samizdatu. Ten se začal postupně šířit nekontrolovatelně a obsáhl časem mnoho intelektuálních elit, které se snažila Státní tajná bezpečnost odhalovat a demonstrativně zavírat do kriminálu. Tak vlastně burcovala další opozici. Většina národa byla ovšem smířena se stavem věcí a dál vesele navštěvovala hospody, organizovala si soukromé akce, jezdila na chaty a chalupy a tvářila se neutrálně. Protože nechtěla se stávajícím režimem nic mít, chodila povinně dobrovolně k volbám a zúčastňovala se manifestačně i prvních májů. Na režim reptali veřejně jen ti, kteří byli ochotni se nechat zavřít. Jako Mirda Jarků.

Občas s námi sedal v hospodě a vykládal, jak chodí v Praze na přednášky do soukromých bytů a v pražské městské knihovně, kde byl zaměstnán, vybírá tajně knížky, které jdou do stoupy a jsou to libry prohibiti a nosí je na ty tajné přednášky a nám také některé nabízel a říkal, že jich má doma už plnou půdu.

Taky se tu v městečku snažil vydávat samizdatový časopis a Polákovi jej přinesl ukázat. Vycházel v pěti, šesti exemplářích, tak jak se mu podařilo prokopírovat strojopisné stránky, aby byly ještě čitelné, a koloval mezi mladými, kteří se scházeli obyčejně v pátek večer v hotelu Perla, když jich většina přijížděla na víkend z Prahy a jiných měst.

Sehnal i pár dobrovolníků, kteří mu do „Korduly“ byli ochotni přispívat, a za čas mi to nedalo a krátké povídky, které se Polákovi nelíbily, jsem dával Mirdovi a doplňoval je fotkami na slabém fotografickém papíru.

Polák se do té Korduly soustředěně začel, kouřil, popíjel při tom víno a dlouho nic neříkal, jako když četl mé povídky a já vedle něho nervózně nadsedával. Pak se najednou rozřehtal, až od okolních stolů otáčeli hlavy, a citoval nahlas jistou pasáž, což při četbě mých povídek nikdy neudělal a já pochopil, že se mu ten počin Mirdy líbí, i když je to jen primitivní samizdat.

V posledním čísle byl stěžejní atrakcí helikon na zajíce, který popisoval jistý excentrik a nedostudovaný slaboproudař Mistr Kovář, který hrál v místní beatové kapele na basu, aniž znal jedinou notu. Psalo se tu i o Punk-rocku, Mirda tu měl úvahu o Formuli 1, kde velebil svého miláčka Ronny Petersona, do volných zbytků stránky vměšťoval aforismy Stanislava Jerzyho Leca nebo Karla Čapka. Volné části stránek doplňoval povedenými kreslenými postavičkami kluk zvaný Rejža, který býval v naší partě.

Polák začal Kordulu chválit a Mirda mu přinášel další čísla, kde už byly i moje fotky a povídky pod pseudonymem Miko z Moderata.

„Kdo je to ten Miko,“ ptal se jednou Polák a Mirda na mě pohlédl, jestli se přiznám.

„Ty vole,“ řekl mi pak Jiří, „píšeš mu tam lepší věci, než dáváš mně!“

„Ale to jsou přece ty, který mi vracíš, jen se tady nebojím cenzury, ale u tebe jo!“

„Na cenzuru se vyser! Já jsem tvoje cenzura a nade mnou je šéfredaktor cenzura, a nic neprojde, co by nemělo, tady už je to tak zařízený! Může se daleko víc, než si myslíme. To jen oni nás předem straší a vytvářejí cenzuru už v nás, což nesmíme dopustit. Potřebuju povídku k Vítěznému únoru, na kterou vyhlásila Dílna soutěž a ty mi takovou povídku napíšeš!“

Jenže Mirda to přeháněl, ne s Kordulou, tu se snažil vydávat pravidelně a psát tam zajímavé věci, aniž se týkaly politiky, na což si dával bacha. Ale na zábavách, které se konaly snad každou sobotu v nějaké blízké či vzdálenější vsi, což režim kupodivu toleroval. Obyčejně se opil, a pak vykřikoval spolu s jinými jedinci to, co si v Kordule nedovolil, a v době vrcholné normalizace, kdy už bylo všechno zpacifikované a nekompromisně zakázané, že Husák je vůl. Byly to výkřiky samozřejmě zoufalé, které mohl ale kdokoli zaregistrovat a při tom nic nezměnily. Jen se přišlo zřejmě zpětně na Kordulu.

StB ho napřed upozornila. Jednou u něho večer doma zaklepali esenbáci v uniformě, právě když dával dohromady sedmé číslo svého časopisku, všechny ty stránky měl na stole rozházené a ještě nesvázané. Ale oni neměli povolení k prohlídce a nesnažili se vniknout dovnitř, jen se ptali, zda byl na minulých zábavách v Popelínku a zda neslyšel, jak se tam někdo hlasitě a neslušně vyjadřuje o soudruhu prezidentovi, a když jim s okatou lží tvrdil, že nic takového na zábavě neslyšel, odešli zase, aniž by něco z těch jeho rozepsaných textů vzali s sebou. Ten den mne vzbudil o půl dvanácté v noci a chtěl, abych mu někde

schoval kufr, kde měl texty, knížky a časopisy, které v rychlosti naházel dovnitř, a honem nevěděl kam s ním. Nemohl jsem ho odmítnout, ale doma jsem ty věci nechat nechtěl, protože, když jsem kufr otevřel, hleděl na mne z první stránky Reportéra Jan Werich a hned vedle byly Zelené obzory Jana Procházky a musely tam být mnohé jiné artefakty, i možná i skvosty zadržené na poslední chvíli v městské lidové knihovně, než je rozšmelcovali a spálili v kotelnách. Odnal jsem pak ten kufr do komunálního fotoateliéru a tajně uložil na půdě, kde už se pak o něj nikdo nikdy nezajímal.

Jenže za krátký čas Mirdu sbalili. Nenařkli ho z ničeho jiného než z hanobení představitele strany a státu na veřejnosti, což zřejmě dostačovalo. U soudu, kam jsem byl povolán jako svědek, jsem měl proti Mirdovi svědčit.

Šokovalo mne, jak ho vedli po chodbě k výslechu. Nikdy bych ani takovou fotku nechtěl pořídit. Bylo v tom téměř otrocké ponížení. Měl spoutané ruce před tělem, řetízky na nohou jako stonásobný vrah, proto se nemohl pohybovat normálními kroky, jenom tak šourat, což vypadalo hrozně, když ho vedli po chodbě, kde jsme stáli a příslušníci ho postrkovali před sebou, aby snad s námi, stojícími v jakémsi náhodném špalíru, nemohl prohodit jediné slovo. Nestačili jsme se ani pozdravit, či si dát hlavou nějaké znamení. Mirda se asi za to, že ho vidíme takhle poníženého, v duchu styděl, nikdy jsme pak spolu o tom nemluvili, ale cítil jsem se podobně ponížený i já a v té chvíli jsem si uvědomil, jak ten režim, který mne nechal víceméně volně vegetovat, hluboce nenávídím.

Spolu s dalšími pěti povolanými svědky jsem proti němu žádná obvinění nevyřkl. Tvrdil jsem, že jsme se v hospodě bavili převážně o holkách a o běžných věcech, a ne o politice, natož o prezidentovi. Podělal to až spoluviník, kterého sebrali později, asi ho nejprve trochu skřípli a pak mu dali na vybranou, protože důsledně a doslova na přelíčení prohlásil: Mirda Jarků vykřikoval na zábavách nahlas a opakovaně - Husák je vůl! To stačilo. Asi to měl předem nařízené, a za to slíbené že vyvázne s podmínkou, i když se všeobecně vědělo, že vykřikoval nejvíc.

O Kordule se u soudu nikdo nezmínil. Jako by ten ilegální časopejsek nikdy neexistoval.

„Proč myslíš, že ho zabásli?“ ptal se mě pak Polák v hospodě.

„Aby mu tu Kordulu takticky zarazili, aniž o ní padlo slovo. Svobodná Evropa by si na takovém pamlsku náramně smlsla.“

Mirda byl odsouzen na rok nepodmíněně!

Do té literární soutěže o povídku k „Vítěznému únoru“ jsem Polákovi žádný text neposkytl. Dostal všehovšudy tři slátaniny, za něž měl udělit tři ceny. Když mi z nich předčítal úryvky, pochopil jsem, že takovou stupiditu bych vyplodil taky a možná lépe. Přesto jsem se nechtěl v jejich politické stoce

namáčet a poprvé jsem ten Polákův post redaktora viděl z jiného úhlu. Podlézání režimu za cenu výhod, které se mi na druhé straně zdály slušné, až výjimečné. Stýkal se v literárním klubu, hned o patro níž pod jejich redakcí, s oficiálními spisovateli té doby, kteří se tam objevovali pravidelně. S některými si začal tykat, obyčejně po příležitostném připíjení. Takové akce se odehrávaly téměř každý den na základě jakékoli podnětu. Spisovatelé pili na splín, na počasí, na narozeniny či úmrtí, zejména na vydání knihy což trvalo většinou až do rána. To poslední byl víceméně povinný rituál a na pití a penězích se nešetřilo.

Všechno to dění v klubu kontroloval pan Mrázek, číšník, o kterém se tušilo, že je dosazen Státní tajnou bezpečností. Někdo si před ním dával pozor na slova, ale mnozí ne, obzvlášť, když se rozjařili. Dalo se předpokládat, že o většině stálých návštěvníků musí bezesporu podávat občasná hlášení. Leckteří spisovatelé už byli zase naladěni na změny a spílali režimu celkem otevřeně a bez zábran. Jinak to byl jeden z mála lepších klubů v Praze té doby, nacházející se na pražské hlavní třídě, kousek od slavné kavárny Slavie, navíc dotovaný ministerstvem vnitra, takže ceny byly mírné, až dumpingové, o to víc si přišel pan Mrázek na spropitném. Možná mu leckteří spisovatelé platili, aby o nich pomlčel. Vždycky, když mne tam Polák vzal na pár chvil a ukazoval nenápadně na osoby zvučných jmen, sedící osaměle nebo s partou u stolků, se kterými se obřadně zdravil, byl jsem nadšen. Občas někdo i něco psal. Cítil jsem se povzneseně, i když jsem kdesi vskrytu už chápal, že vlastně není všechno zlato světa sedět v klubu Svazu spisovatelů, že to je jen vnější pozlátko, za nímž se skrývají mnohá neřešitelná dilemata oněch jedinců, kteří sem smí. Ten klub bývala s přibývajícimi hodinami docela běžná ožírací stanice, kde si zaprodaní spisovatelé ulevovali svědomí za výjimečně nízké ceny. Začal jsem mít o Poláka tak trochu strach. Většinou z těch mejdanů ani nechodil domů, spal a strávil ten krátký zbytek noci na proležené pohovce v kanceláři o patro výš, aniž si snad zouval boty. Jeho alkoholické sklony a nepřítomnost šperklapky ho směřovaly neodvolatelně k neomezenému konzumování alkoholu, které obyčejně neplatil. Mohla ho z toho koloběhu dostat a zachránit snad jen nějaká ženská.

Skoro celý rok jsem uvažoval, na jaké téma by se dala napsat povídka k Vítěznému únoru, až jsem se k námětu dostal zcela náhodou. Naservíroval mi ho přímo na stříbrný podnos pan Melichárek v restauraci Vysočina, když se klátil od stolu ke stolu a zastavil se i u nás.

„Tak já vám to teda povím, vy dva písaři, jak to tenkrát chodilo, když jsme dělali rudou revoluci. To nebyly žádný flinty, jak se tvrdí, to si každéj musel vybojovat svý politický postavení sám! A určit si, kam patří. Jeden hostinskej, koumák, na to přišel. Aby se u něj v lokále politický strany denně nefackovaly,

určil jim, jak do jeho lokálu mají chodit, a rozdělil to na sudé a liché dny. Sudé pro rudé, liché pro ostatní strany. Jenže já si to jednou splet!“

Melichárek se náhle zarazil, snad aby neřekl něco politicky nevhodného, co se nesmělo říkat, a podíval se svým už zakaleným zrakem kolem, na nás, a pak mávl rukou, jako bychom nebyli hodni jeho vzpomínek, posunul si rádiovku a začal se klátit k dalšímu stolu, aniž ten začínající příběh dovyprávěl. Musel jsem si ho tedy dofabulovat sám.

Tu povídku jsem nazval „Vítězná facka“, ale Polák mi název nekompromisně změnil na „Pár hodin po Únoru“.

Byl to spíš komický příběh, který se neobešel bez hospodské rvačky, právě proto, že jeden štamgast si spletl sudý a lichý den. Ale pak se stalo něco nepředvídaného, někdo přiběhl do šenku a křičel:

“Hoří, u Brumerů ve veřtatech hoří!“

Byly to právě znárodněné dvě čamrdářské dílny patřící dříve bratrům Brumerům, které propadly státu, tudíž všemu lidu, kde většina místních čamrdářů vyráběla knoflíky a tím se živila. A tak se všichni, kteří se k ohni sběhli, pokoušeli hasit požár, bez ohledu na příslušnost k politické straně, i když to podávání věder s vodou organizovali komunisté. Nakonec si ti dva, antagonisté, co si předtím v lokále uštěďřovali monokly, ocitli shodou náhod v řetězci pomáhajících přímo vedle sebe, a tak nezbyvalo, než si už zcela nestrannicky podávat kýble s vodou dál. Byla to v podstatě praštěná a blbá povídka, kterou by ani Mirda nevzal do Korduly. Polák nad ní dlouho váhal. Jevilo se to spíš jako pacifistická záležitost než revoluční agitka, od komunistického puče notně vzdálená. Ale porota ji přijala, Udělila jí však jen druhou cenu. Když ale první udělena nebyla.

Jenže ta udělená cena měla své následky. Kromě toho, že jsem za ni dostal diplom a pár stovek, četl ji v Památníku národního písemnictví na Strahově, známý herec Viktor Praiss, se kterým mne seznámili, hráli tam Minnesengři, se kterými jsem se seznámil já, protože nás všechny: vyhodnocené autory, komisi i rozhlasáky, kteří pořad natáčeli, pozvali do jistého separé, jakési restaurace, kde si ovšem pít musel platit každý sám.

Navíc jsem byl začleněn do Klubu mladých autorů, což zařídil Polák, a ten klub, kde byly i mladé básničky, dostal možnost pobýt dva dny na náklady Svazu spisovatelů přímo v jejich svatyni na Dobříši. Pamatuji se, že tam sedělo pár dědů v různých koutech rozlehlého areálu a já sdílel pokoj s jistým básníkem Bedřichem S., který dodnes píše básničky, ale nečetl jsem od něj jedinou sbírku.

Po převratu jsem pochopil, že bych se mohl zařadit snad do té lepší půlky druhé ligy, přede mnou se ovšem tyčili opravdu dobří spisovatelé, ale nad těmi všemi oficiálními a najednou vydávanými autory čněl vysoko a doposud ční jako maják jeden, který už ani česky nechce psát, a jmenuje se pořad Ludvík

Kundera. Nikdo tady mu momentálně nedosahuje ani po tkaničky polobotek. Tak jsem toho psaní raději chtěl nechat.

12

Ludvík i Mirda se vrátili z kriminálu skoro ve stejný čas. Ludvík si odkroutil šest let, Mirda jeden rok, ale byli na tom podobně, pustili je naráz. A oba hned strčili k nádvorní četě v Butonu, která obstarávala ty nejhorší práce vyskytující se v podniku, jako čištění záchodů, zanesených potrubí, vylévání kyselin či pálení polyesteru v lese za městečkem, od čehož byly na kůrách blízkých stromů usazené černé vrstvy chemických sloučenin. Jenže pracovali každý v jiné skupině, aby snad společně nemohli narušovat morálku, či remcat proti některým nesmyslným a šikanózním nařízením. Ludvík neremcal nikdy, věděl, že si tím nepomůže, Mirda byl pořád ještě vzdorovitý, taky o dost mladší. Dostával většinou ty ucpané dámské záchody. Zato se mohl tajně dívat ve sprchách na ženské, aniž kdo co tušil.

Jednou přišel Ludvík ke mně do fotoateliéru a chtěl zhotovit vizitku k padesátým narozeninám. Mělo tam být napsáno JE MI DOST. A taky žádal vyobrazit rakety středního doletu zvané Pershing, vytištěné v našich novinách a časopisech. Proti jejichž umístění v západní Evropě se v té době vedly široké protestní akce. Moc jsem to nechápal, ale vyhověl jsem mu, i když ta montáž mne stála dost času. On pak vizitky pohlednicového formátu rozdával s vlastnoručním podpisem. Měl jsem dojem, že v tom kriminále trochu zcvokatěl.

Ale nezcvokatěl, jen věděl, na rozdíl od nás, že americké Pershingy měly být zaměřeny na města v republice, jako Mělník, Plzeň, Pardubice, České Budějovice a další.

Z toho polootrockého područí v práci se docela elegantně vyvlékl, když se přihlásil jako pracovník na trasu ropovodu Družba, který se tenkrát budoval napříč Vysočinou. Stal se hlídačem zakopaného potrubí a denně procházel podél trasy a na specifických místech, kde byla čidla vysunuta ze země, měřil momentální tlak a jiné údaje. Denně musel ujít po trase dvacet dva kilometrů za každého počasí. Nestěžoval si. Zbavil se těch pitomců z nádvorní čety, kteří ho denně šikanovali a ponižovali, aniž mu inteligencí mohli být rovni. Ten

neustálý denní buzerismus nýmandů vyměnil za svobodu větru a deště, v délce dvaceti kilometrů, cestou necestou, do kopce a z kopce, kde nemusel odpovídat na stupidní dotazy a být poslušný rozkazů, které se nedaly odmítat, protože by v té krvelačné partě, která si z něho dělala jen poskoka, uhynul. Přestože jako bývalý milionář se nad ně mohl kdykoli povýšit jen pouhým gestem.

Z těch jeho pravidelných pochůzek po trase ropovodu, které Ludvík vykonával zcela pravidelně a cítil se na nich přes rozdíly v denním počasí a střídání ročních dob šťasten, se vynořují tři mimořádné události, z nichž poslední přímo či nepřímo vedla k jeho smrti.

„Ty větry Vysočiny mi vysušují pleť,“ řekl mi jednou a jmenoval názvy krémů, které už vyzkoušel.

„Tak si něčím obličej při větru zakrývej,“ navrhl jsem jen tak z plezíru.

„Nějakou maskou!“ Pochopil hned Ludvík.

Vyřezal si v krabici od bot otvory pro oči a dírky na dýchání. Krabici připevnil k hlavě gumou na zavařování a liboval si, jaké je v té škatuli teplo.

Jenže tu příhodu, která se mu údajně stala v jedné vsi, kam si chodil na poštu pravidelně pro noviny a do samoobsluhy kupovat rohlík a přesnídávku s černým rybízem, protože se dal v poslední době na vegetariánskou dráhu, tu nám nevyprávěl. Ale dostala se po čase z té poměrně zapadlé vsi až k nám do hospod a mezi lidi.

Mne ta jeho příhoda, která se zdála dost pravděpodobná, neudivila, dokud jsem si nezačal fabulovat její možné následky. Ve větrném dnu, kdy každý kdo může, sedí doma a nota bene ve vsi, kde se zákazníci do jediné prodejny sem tam jen courají, vlítne osoba s maskou na obličejí a holí v ruce. Prodavačka se musí leknout a pak nejspíš zakřičet. Ale když jsem postupně začal tu možnost fabulovat, což mne Polák docela úspěšně naučil, tak taková ženská začne šokovaná ustupovat, až narazí na regál s konzervami, které si tam hezky, za tu dobu, kdy nemá co na práci, postupně skládá do úhledných pyramidek, a ty konzervičky a konzervy a potraviny v obalech začnou na ni z výšky padat. Mohla by to být nenadálá a prudká smršť jako náhlá živelná katastrofa, které se nedá zabránit, a ta ženská by najednou pod tím náporem padajících konzerv mohla i zmizet. Takové představy mne napadaly a já už věděl, že to bude povídka na zfilmování, a byla to povídka bytelná, protože Ludvík nevěděl honem, co s tou ženskou dělat a proč se vlastně začala poroučet k zemi a rázem omdlela. K němu se zakutálela zrovna ta přesnídávka z černého rybízu, pro kterou si přišel, a tak ji dal jaksi bezmyšlenkovitě do kapsy a rozhodl se běžet pro pomoc přes náves do protější pošty, kde kupoval noviny a kde si zaměstnankyně četla z nudy a s oblibou detektivky a příběhy o vraždách a přepadeních, aniž si uvědomil, že má na obličejí pořád tu krabici od bot.

To už se redaktor z Jihičeského rozhlasu, Jaroslav Klíma, hlasitě smál a smál se, pokud tu povídku nedočel. Už mi některé vysílal v sobotní relaci Mladá vlna, a tuhle nahráli a četli třikrát, i v reprízovaném hodinovém pořadu Jarmark, který byl u posluchačů v té době populární.

Samozřejmě, že se do toho zamíchali jezedáci, kteří v tom listopadovém dopoledni neměli co na práci a poflakovali se po kancelářích a zateplených prostorách a z nudy zapalovali jednu od druhé, až zaslechli ten poplašný signál sirény, který se ozýval z amplionu nad poštou, obyčejně když někde začalo hořet. Všichni vyběhli na náves, ale nikde nebylo vidět kouř, a babka, co se belhala z obchodu, křičela vysokým hlasem: „Někdo ji zabil, ona se nehýbá, asi je mrtvá!“, a tak se usoudilo, že vrah je ukryt na poště a možná právě zabil doručovatelku a vedoucí pošty v jedné osobě. Někteří nimrodi si běželi pro brokovnice a kulovnice. Fabulace gradovala, traktorista, který chodil s prodavačkou ze samoobsluhy, místo aby běžel Máňu křísit, skočil na buldozer a vyjel proti poště pomstít její smrt, aniž se přesvědčil, že je mrtvá, a chránil své místo proti případným střelám vraha vztyčenou nakládací lžící, Za buldozerem postupovali kryti jezedáci s puškami, podobní pěšákům wehrmachtu, kteří se vždycky schovávali za tanky, zatímco sovětští pěšáci běží při útoku v rojnici zcela nekrytí, protože bojovali za vlast a socialismus duší i tělem a báli se kulek, které na ně mohly létat zezadu, od vlastních důstojníků. Ten požární alarm spustila na poště úřednice dříve, než poznala, že to není přepadení, ale nedorozumění, a donutila Ludvíka tu masku z obličeje sundat.

„To ste vy? Blázne! Deska žádný noviny ještě nepřišly!“

Ale hlídka VB, právě objíždějící okrsek, která zaregistrovala alarm na své technice, už byla na cestě do vesnice, a tak Ludvíka, zpacifikovaného poštovní zaměstnankyní, okamžitě zatkla za přítomnosti téměř všech vesničanů, kteří se shromáždili na návsi, protože opravdového vraha tu ještě nikdo neviděl. Zevlovali při jeho nakládání do sedanu a vítr jim nevadil, zatímco z obchodu vyklopýtala probravší se prodavačka a cestou si zamačkávala boule na hlavě.

Na okrsku se Ludvík přiznal, že tu konzervovou přesnídávku z černého rybízu, které pravidelně denně konzumoval na základě přečtené knihy Vegetariánské mýty a otazníky, nezaplatil. Příslušníci VB jeho výpověď zaznamenali do protokolu a mělo to nepředvídatelné následky.

Ludvík byl předčasně propuštěn z nápravného zařízení na podmínku a tahle neblahá záležitost s nezaplacenou konzervou ho mohla do kriminálu zase na zbytek trestu vrátit jako zloděje a ještě mu trest prodloužit, kdyby to nebyla jen fabulace, kterou jsem nakonec na základě vlastní cenzury z povídky vyškrtl.

I tak se Ludvíkovi povídka nelíbila:

„Seš vůl, takže to vůbec nebylo, já jen zapomněl tu škatuli od bot na ksichtu, a když ženská zaječela a sesula se na zem, hned sem z té prodejny utek na poštu a žádnou konzervu jsem neukrad. Já nekradu!“

Horečně jsem čekal na posouzení Jiřího Poláka. Smál se při čtení povídky stejně jako redaktor Klíma, ba místy i říčel, až se na nás od sousedních stolů v hospodě chlapi znechuceně obraceli.

„Ale já ti tu povídku neotisknu! Narazil bych s ní u šéfredaktora hned v první půlce. Navíc děláš z VB pitomce, což není publikovatelné. A ten konec je opravdu tragickéj, i když absurdně. Vždyť ty zobrazuješ současnej náš život jako sladkohořkou grotesku, kterou stávající ideologie nemůže přijmout. Navíc si děláš vskrytu prdel i z ní. Zajisté pochopíš, že s tímhle já nemůžu mít nic společného, protože jim sloužím a mám vyšší konspirační cíle. Doufám, že to tu nikdo nezaslechne.“

Jeho konspirací bylo hledat schopné autory a vydávat dobré nepodbízející se povídky, navzdory cenzuře.

13

Život v komunistickém systému skýtal výhody těm, kteří se vyznali. Dovedli si zařídit dobrou existenci jen za to, že vhodně kolaborovali s režimem, nebo ho dokonce řídili. Ale společnost byla neviditelně rozdělena na MY a ONI, přičemž oni se myslelo komunisty a jejich přísluhovače. To byla menšina, ale vládli. Ostatní měli poslouchat. Tak to nemohlo vydržet navěky, a proto se léta netrpělivě čekalo, kdy to praskne. Svět nám k onomu výbuchu nebyl nijak nápomocný. Přesto jsme sledovali, co se děje tam na druhé straně, a mnozí poslouchali trvale rušenou Svobodnou Evropu a byli informovanější. Někteří se stále pokoušeli utíkat za hranice. Někteří z těch, co utekli po roce 1968, už se naopak chtěli vracet. Psali prosebné dopisy Husákovi a on těm neangažujícím se proti jeho režimu, milostivě dovolil se do vlasti znovu podívat.

Tak přijel do městečka z Austrálie i emigrant Frank Dvorak. Ten Franta, co v Big Beat Revui dělal pánskou hvězdu, přefík záhy svou jevištní partnerku, na kterou jsem měl původně zálusk já, udělal jí dítě a pak si ji nechtěl vzít. Záhy nato, po srpnové tragédii, odjel do Vídně a požádal o politický azyl. Z internačního lágru emigroval do Austrálie, kde nikoho neznal.

Jak se zpočátku Austrálií protloukal, nám ochotně sděloval u nás doma, kam jsem ho pozval spolu s Polákem a holkou, která mi v aťasu občas pózovala

a byla na malé poměry městečka docela atraktivní. Jednou jsem ty její vlasy, které měla dlouhé, husté a černé, zachytil v pohybu vypadajícím jako mořské vlny, a ten obrázek dostal cenu na soutěži fotografických družstev a v rámci družeb těchto podniků ho vystavovali až ve Varšavě. Holka byla šťastnější než já, jela se do té Varšavy na vystavenou fotku podívat a pak si ji přibila doma na dveře pokojíku a visí tam stále, kdykoli k ní přijdu. Modelkou se nestala, protože má dost širokou pánev a není zas tak útlá v pase a na pózy je to poměrně neohebné dřevo, ale na to, že ji občas fotografuji, někdy i bez, protože se už dobře známe, je pořád viditelně hrdá. Nevím, proč se nevdává, asi nenarazila na vhodného partnera, já jsem se nikdy v tomto směru o ni nepokoušel, i když jsme spolu prožili hezké noci. Pozvání na to atraktivní setkání s Australanem radostně přijala. Co taky v téhle díře pořád dělat, a sedla si hned vyzývavě vedle něho.

Nevím, jak by ten náš mejdan dopadl, kdyby sebevědomý Franta v černých brýlích, které mu ostatně dodávaly ráz vyznajícího se světáka, bez nichž prý pro to australské intenzivní slunce nemůže venku udělat krok, nedonesl lahev whisky Wat 69. Byla to baňatá černá lahev dole se zužující, s markantním bílým nápisem. Musela stát dost, tady se koupit nedala, snad jen v Tuzexu. Franta ji nejspíš zakoupil někde v šopu na letišti a velkoryse nám ji předával jako přípitek na setkání. Polák ji honem vzal, ještě neotevřenou, a prohlížel ji s obdivem, zatímco Franta obdivoval tu holku, která se jmenovala Zuzana, a uchopil hned její ruku a chválil její manikuru, zatímco já sháněl skleničky.

Frantovy řeči byly o jiném světě a ta jeho čeština měla jakýsi zvláštní nádech koncovek do zpěvnosti angličtiny, až se mi zdálo, že to přehání. Už popisování cesty letadlem bylo pro nás exotické, než jsem později pochopil, že pro něho to byla noční můra. Proto si dal také přerušovací den v Singapuru, kde se nechal vozit rikšou po exotických čtvrtích a měl už vyzkoušeno, jak dobře nakupovat se smlouváním. Zvolil mezipřistání v Paříži, kde si zašel do Louvre a do Centre Pompidou, které prý vypadá jako krabice od bot obkroužená trubkami. Ve Vídni zase zaskočil do kavárny pod Operou. Pořád je tam tak strašně draho, jako když tam seděl poprvé před emigrací a dal si tu bezuzdně předraženou coca-colu.

„Jako přistěhovalec jsem měl hned právo na práci. Jako vyučeného řezníka mne šoupli zase na jatka. To jsem moh zůstat doma. Na těch jatkách v Austrálii se dělat nedalo. Bylo to peklo na zemi. Horko a smrad, k nesnesení. Po tejdnu jsem byl totálně vyždímanej. Přišel jsem domů a pořád jen spal. Tam se maká od chvíle, co přijdeš na plac. A jsou jen dvě dvacetiminutový pauzy za šichtu. Ty jsem taky prospal. Myslel jsem po měsíci, že na těch jatkách zgabnu.

Sebral jsem první výplatu a z jatek zdrhnul.

Vyrazili jsme s jedním klukem do buše a australskejch hor hledat zlato a polodrahokamy. Ty se tam válejí všude v tom jejich načervenalým písku. Jenže jsme neměli detektor a moc jsme těm kamenům nerozuměli. Pár doláčů nám vždycky za ně dali a určitě nás okradli, ale na tý cestě jsme vydrželi skoro celý rok. Možná by to bylo i na celý život, protože v jejich pustině se dá pořád něco nacházet. Dostali jsme se až do Alice Springs uprostřed kontinentu.“

Ve mně to jméno vzbudilo naráz až mrazivě krásnou odezvu dalek i když ho vyslovoval jinak než já, podle mapy. A najednou mi bylo líto, že jsem se v životě ještě nikam nepodíval. Nejdál jsem byl v Drážďanech a uviděl městečko Quedlinburg, které budu mít zafixované do smrti. Jinak nic. Proto jsem Frantovo vyprávění hltal a vskrytu mu záviděl.

Později jsme si zařídili malou firmu. Teď renovujeme koupelny a záchody. Některý zazobanci si pořizují i zlatý vodovodní kohoutky, ale ty musí zaplatit předem. Není to na zbohatnutí, ale je to k životu. Kdyby to bylo blíž domu...“

Zatímco Franta povídal a držel holku za ruku, Polák mlčel a sám si z lahve whisky doléval. Mně ta kořalka, chutnající po obilí, nijak neimponovala, sibiřská vodka by mi byla milejší. Holka jen usrkávala, asi aby se neřeklo, a Franta si občas s námi přitukl a byl asi rád, že je doma mezi svými. Nijak se vlastně od nás nelišil, jen používal některá anglická slova, která my znali pod jiným výrazem, jako fex nebo mobajl. Ve své firmě měli dvě auta a bydleli v nějakém zřejmě nepřiliš honosném bungalovu na předměstí Sydney. Ženské si tam nejspíš příležitostně asi vodili, protože se zmiňoval o nějakém vztahu s přítelkyní, která je původem z Finska.

Na holku udělal Franta okamžitě dojem. Pořád mu nechávala tu svou ruku, i když se chlubil přítelkyní z Finska. Ta, když si začali obstarávat víza letěla do Evropy už třetí den, zatímco on s tím vyřizováním měl problémy. Musel na Československou ambasádu, tam ho prověřovali a školili, co tu má lidem říkat, a že nemá Austrálii moc vychvalovat, a že se o něj budou možná místní úřady zajímat a bude muset něco i podepsat a slíbit. To mu bylo natolik proti srsti, že chtěl cestu domů vzdát. Jenže tu měl ještě pořád mámu.

Pochopil jsem, že Franta žije v úplně jiném světě, a nedivil jsem se, že takové lidi sem Husák pouští nerad, protože nám ukazují, jak se žije jinde líp. Zuzana na něj hleděla s neskrývaným obdivem, protože za tím, o čem mluvil, cítila nejspíš úžasnou exotiku a romantiku a byla hned pro, když jí nabídl, že ji vezme na okružní výlet po západních Čechách, jen co si vyřídí pronájem auta, který tu trvá nejméně týden, zatímco v Austrálii je to na počkání.

Polák se do hovorů nijak nevměšoval, měl vždycky jen krátké vhodné poznámky, ale kupodivu otázky Frantovi nekladl, což jsem se divil. Zato si vytrvale doléval z lahve.

Franta tu měl barák, v němž ještě bydlela matka, a rozhodl se ho renovovat. Objednat si zedníky, instalatéry i pokrývače, jenže jak se ukázalo, žádného schopného řemeslníka na takovou rychlou práci momentálně nesehnal, i když nabízel mzdu v australských dolarech, protože tu soukromí provozovatelé neexistovali, jen meloucháři, na dlouhou dobu dopředu zadání.

Zachytil jsem Polákův pohled a zdál se mi tak trochu nepřítomný, nevěnoval jsem tomu náznaku pozornost, protože přítomnost Franty se mi teď zdála mnohem zajímavější. Pořád v něm byla ta frajeřina, se kterou se tu vyvyšoval nad ostatní, aniž na to měl, ale teď se mi začalo jevit, že už na to má, alespoň tady, a nejsou v tom jen vyměněné peníze v kapsách, se kterými si tu může hrát na lorda, ale velký svět ho jistě něčemu naučil, snad právě proto, že byl od toho našeho tak daleko.

Franta vzal lahev whisky Wat 69, aby nám opět dolil, ale už nebylo co. Lahev se jevila prázdná. Pohlíželi jsme jeden na druhého jaksi nevěřícně, až náš pohled spočinul na Polákovi. Jeho oči byly téměř skleněné a nehleděly nikam. Byl mimo, když jsem na něho promluvil, jen cosi nesrozumitelného zamumlal. Franta do něho lehce strčil a on se sesul z křesla.

Tím náš mimořádný mejdan skončil. Franta vstal, řekl: tak gud baj, bylo to tu fajn, zase se někdy sejdem. Holku vzal za ruku a jakoby samozřejmě spolu odcházeli. Já se nemohl padlému Polákovi dlouho vyhýbat. Nezbyvalo, než ho vytáhnout na válendu, při čemž jen mumlal a trochu slintal. Nakonec jsem mu zvedl i nohy a dokonce jsem se přemohl mu zout boty. Předpokládal jsem, že tu přespí. Ale nepředpokládal jsem, že po jeho ranním tajném odchodu, který jsem zaspal, budu muset vyhodit i promočené matrace na válendě.

14

Ludvík se na té dvacetikilometrové trase ropovodu, kde denně kontroloval na přístrojích tlak a průtoky, vyloženě nudil. Když se nabažil pohledů na přírodu, koukal víceméně do země. A najednou začal objevovat skvosty: Ty různé druhy kamenů se mu zdály zvláštní a tak neobvyklé, že je začal sbírat a nosit domů. Pak pochopil, že by se je měl naučit určovat a třídit.

Objednal si knihy o mineralogii a různé geologické příručky, jenže ty mu většinou nevyhovovaly. Pořád nemohl šutry, které se mu zdály výjimečné a vzácné, dobře identifikovat a zařadit a doma už je neměl kam ukládat. Z některých odborných knih se dočetl, že na polích a v půdě se nachází tolik vzácných minerálů, slepenců, usazenin a geologických zvláštností, ve kterých

mohou být ukryty i ojedinělé kousky, jako polodrahokamy, vltavíny či zbytky meteorů. Meteoritů prý je na Zemi nepředstavitelné množství, protože dopadají na povrch soustavně a mohou to být i kousky z konce naší sluneční soustavy nebo třeba i zástupci jiných světů. Takové částičky, které nemají větší velikost než nehet u malíčku, pak reprezentují nesmírnou cenu. To zase vyčetl v nějakém populárním časopisu. Ludvík se rozhodl, že na těch posbíraných kamenech zbohatne, protože mu všechny ležely na cestě u nohou, kudy denně po trase plynovodu byl nucen postupovat.

„Ale to je ti strašně složitý určit kamen podle nějaký příručky nebo atlasu,“ řekl mi jednou v hospodě. „Samozřejmě, že nesbírám ty obyčejný. Musím narazit na kamen, kterej se mi líbí. Pak teprve ho seberu, prohlídnu lupou a hledám jeho totožnost v atlasu. Ten nosím furt s sebou. Taková rekognoskace mi někdy trvá až půl hodiny, než ho pak s lítostí zahodím, nebo strčím do torny.“

Denně si přinášel domů pět až šest kilo šutrů.

„A co s tím hodláš dělat?“

„Prodávat! Polodrahokamy mají velikou cenu, když se vybrousí a vyleští, mají cenu ještě větší!“

„A ty je budeš brousit?“

„To ještě nevím, napřed je pošlu k posouzení, ale ne všechny. Abych nenaletěl. Jako mnozí zlatokopové.“

Ludvík se možná vracel do svých jinošských let, kdy četl rodokapsy v novinovém vydání, jako Zlato Aljašky nebo Prospektor McKrui. Skoro jsem mu to nadšení záviděl.

„A meteority? Ty vezme nákej výzkumnej ústav všema deseti. Jenže ti prej platí málo.“

Ludvík byl pořád milionář, alespoň ve svých představách, i když teď pil jen laciné pivo v hospodě třetí třídy. Jistě toužil zase jezdit do Prahy, najmout si pokoj v hotelu Axa, zajít do sauny vykoupat se v bazénu a dát si na rukou i nohou udělat manikúru, přestože tušil, že v současnosti není hotel Axa v provozu. V reálném čase každý den napochodovat 20 kilometrů Vysočinou kopce nekopce.

Samozřejmě, že ho v přilehlých vesnicích trasy znali. Někde mu přezdívali „Muž s papírovou maskou“, jinde „Škraboška“ a taky „Kamenokop“. Ale mnohde ho přijímali s radostí v hospodách či jezeďáckých vývařovnách, kde mu poskytl oběd za sníženou cenu, protože na jeho konto se bavila vesměs celá hospoda či jídelna. V jídelně JZD Popelínek mu poskytovali kafe zdarma.

Jednou, po létech, kdy byl už Ludvík zásluhou toho světového neštěstí na pravdě boží, mi chlápek z oné vsi vyprávěl. Přišel se vyfotografovat na občanku a já musel do záznamové knihy zapsat jméno a bydliště.

„Z Popelínka? Tudy chodil Ludvík Trdla po trase plynovodu. Neznal jste ho?“

„Jo Škraboška Trdlo, tomu jsme po trase rozhazovali polodrahokamy.“

„Jaký polodrahokamy?“

„No drcenej odpad ze skláren ve Včelničce. Takový červený kamínky a zelený slzy. Kluci ze vsi dostávali za úkol je rozhazovat po trase. Samozřejmě ne moc, aby to Trdla netrklo. Sem tam nějaký kousek i zahrabali a čekalo se, až ho vyplaví déšť. Odpadový zelený slzy ze sklárny měly představovat vltavíny. Ty pak ukazoval každému u oběda a chlubil se, kolik za ně dostane. Jeden jezedeák, Franta Bidlo, jehož dcera ve sklárně dělala, si nechal ulít speciálně velkou slzu. Ta Trdlu málem porazila. Když ji Bidlo při obědě v jídelně ukazoval, třásl se sběrateli ruce, jak si ji prohlížel proti světlu.

„To sem našel na svém bývalým poli. Ty tvý slzičky, to je proti tomudle kousku prtk!“ chlubil se jFranta.

Všichni chlapi se přihnali a ten nazelenalej kousek skla obdivovali a nechali ho kolovat. Trdlo byl u vytržení. Chtěl ten zářivej vltavín od Bidla mermomocí koupit, ale ten nevěděl, co za něk má chtít, i když Trdlo pořád přihazoval.“

„A koupil ho?“ zděsil jsem se.

„Prvně že ho koupí za pětistovku ale Franta Bidlo byl rafinovanej. Cena se Vyšplhala až na deset tisíc, a už to nebyla sranda. Vědělo se, že v konečném důsledku by to byl podvod, na kterej se muselo stejně přijít a tak Franta ten zaoblenej kus zelenýho skla zase strčil do kapsy a vysvětloval Škraboškovi, že ho prodat nemůže, že je to věno jeho dceří, leda by si tu jeho dceru vzal, a už to začalo nabírat zase jiné obrátky, protože Ludvík chtěl najednou tu holku vidět a nabídl se, že k nim do chalupy přijde v neděli na oběd, protože tady se mimo všední den nevaří. Utnula to až vedoucí kuchyně, která z jídelny chlapy vyhnala, aby šly už něco dělat. Co se s tím Škraboškou stalo, že už po trase nechodí?“

„Umřel,“ řekl jsem skoro naštvane, protože mi bylo vždycky proti mysli, když si z Ludvíka někdo utahoval a byl přesvědčen, že je to cvok. Ludvík byl svým způsobem genius. Jenže zneuznaný. Trochu takový Jára Cimrman, který potřeboval jen všechno trochu víc dotáhnout.

„A to jen tak z ničeho nic? A na co?“

Ten chlápek se mi přestal líbit, dal jsem mu lísteček s datem, kdy si má přijít pro fotky, a už jsem se s ním nebavil. Přece jsem mu nemohl vysvětlovat, že mého přítele nejspíš zasáhl atomový prach z Černobylu. To by bylo stejně absurdní jak ty vltavíny.

Ludvík byl rozhodnut šutry, které shromažďoval na různých místech - na hromádách venku před domem, v zahradě, na schodech na půdu i do sklepa. Někde je umě maskoval, aby vypadaly spíš jako hnízdiště hadů, kde není radno se zdržovat či se dokonce v haldách přehrabovat a ty kuriozity a výjimečnosti odcizit. Větší množství těch „nevzácnějších“ měl i doma v kuchyni, jen tak na podlaze, takže od kamen ke stolu a k posteli musel buď hromádky přeskakovat nebo je obcházet v podobě slalomu. Jednou se rozhodl poslat ty vzorky známému profesorovi, jehož jméno vyčetl z odborných knih.

„Objevil jsem adresu experta. Univerzitního profesora, kterej souhlasí, abych mu vzorky poslal. Je ochoten je identifikovat, zvláště když jsem mu slíbil, že bude mít podíl na zisku!“ řekl mi Ludvík a já ještě nevěděl nic o té blamáži se sklářským odpadem.

Poslal mu hned celou bednu. Měla původně víc než padesát kilo a Česká pošta ji odmítala přijmout, musel několik kilogramů šutrů odebrat, rovnou u přepážky a nastrkat je do kapes, pak teprve paní vedoucí zásilku přijala, ale nemohla ji sama unést, na přenesení do poštovního autobusu se podílelo několik zaměstnanců. Jak se dostal náklad až k profesorovi není známo. Jisté je, že onen vědec a specialista napsal vzápětí Ludvíkovi dopis, který mi v hospodě začal číst:

Vážený pane, nevím, co jste s tou hromadou kamení a skla myslil, zda jste normální nebo blázen. Jsou to jen bezcenné šutry, vyskytující se běžně na našich polích, a nějaké skleněné, blíže neidentifikovatelné odpadky, snad ze sklárny nebo jiného průmyslového provozu. Neodvažujte se již nikdy mi něco podobného zasílat. Chodím teď po parcích a ty vaše šutry nenápadně rozhází, abych se jich vůbec zbavil, protože je najednou do kontejneru vyhodit nemohu. Žádný balík od vás už nikdy nepřijmu. S pozdravem

Prof.Dr. Václav Stránský, Csc.

„Co když mne ten chlap podvádí,“ začal přemítat Ludvík. „Zjistí si, kde jsem ty vzorky nasbíral, půjde po té mé trase a všechno, co tam zbylo, sebere! Lidem nikdy věřit nemůžeš.“

15

Jednou začátkem března přijel Jiří Polák domů v kožichu a s kožešinou papachou na hlavě. Už bylo znatelné předjaří. Jede prý do Sovětského svazu s delegací spisovatelů na soudružskou návštěvu k ruským přátelům do Karelie a přístavu Kola, který prý nikdy nezamrzá.

„Delegovali mě místo zasloužilého umělce, který pro regma odmítl. Nedivím se mu, je to až skoro za polárním kruhem, někde u Murmanska. Zúčastníme se besedy s tamními spisovateli a pak pojedeme na sobí farmu. Jede nás dvacet pět, ale mělo jich být třicet dva.“

Nezáviděl jsem mu. Karelie mi nic neříkala. Když jsem se podíval na mapu, bylo to nejsevernější území Evropy, až hluboko za polárním kruhem, přestože Bílé moře prý nikdy nezamrzá. Tři neděle v tundře mne nelákaly. Vždycky jsem toužil po jihu, potloukat se někde podél Cod sur Mer, nebo v městech severní Afriky, lákalo mne jméno Casablanca, které jsem si nějak v důsledku toho špionážního filmu spojoval se ženami. Ale nepohrdl bych ani Toledem či Granadou. Byl jsem na jihu nejdál v Dubrovniku a i ten je pro mne nezapomenutelný.

Polák přijel z Karelie nadšený. Popisoval mi skoro třídní jízdu vlakem, kde se vypilo moře vodky a skoro se vůbec nespalo. O stádech sobů se nezmínil. Zřejmě je ani neviděl. Zato má z té cesty spoustu přátel. Rusové jsou nejbáječní lidé, se kterými se setkal, s každým si připil vodkou na zdarovie.

„Vodka je tam něco jako voda u nás. Je nezbytná. A léčí. Bez vodky by tam lidi nevydrželi. Ty šedesátistupňový mrazy s větry, které občas přijdou, se nedají obejít. Musíš zůstat kde jsi, ať na dače, nebo v jurtě, nebo si v nezbytnosti vyhrabat iglú ve sněhu a zahřívat se vnitřně. Jinak nepřežiješ. Vyprávěli mi i přeжатé příběhy. Přemýšlím, že bych o tom napsal knížku, třeba by ses na ni moh podílet, já dodám syžet, ty to napíšeš a trochu zaobalíš, něco si přimyslíme a já to nakonec zrediguji. A oni nám to radostně vydají. Něco podobného jsme dostali za úkol.“

Polák byl strašně líný psát. I když příběhů měl na tucty. A věděl jak psát. Teoreticky znal všechno. Když rozebíral některé texty renomovaných spisovatelů, poukazoval na tu jejich nemohoucnost postavit příběh a vytvořit krásnou větu. Na větách si dával záležet. Jednu redigoval třeba půl hodiny.

Ta nabídka mě docela nadchla, nikdy jsem ještě žádnou knížku nevydal. I když jsem se o to už pokoušel s povídkami. V nakladatelství mi vždy něco vytkli. Jednou mi naznačili, že se snažím kopírovat Hrabala.

Navrhl, že si koupíme dvě tři lahve vína a každý pátek u mě doma ty příběhy budeme natáčet na magnetofon. Zůstalo jen u tří sezení a z toho vyšla jediná povídka, která se ještě Polákovi nelíbila, pořád na ní něco předělával a nakonec ji definitivně odložil. Možná mu chybělo to hospodské prostředí, kde se mohl uprostřed koncipovaného příběhu začít bavit se řezníky z jatek, nebo nás mohl u stolu navštívit pan Melichárek. Rozhodně ho to sezení u mě neinspirovalo, možná měl uloženo někde ve vědomí, jak se tu při návštěvě Franka Dvoraka z Austrálie opil z té donesené whisky do němoty a pak mi

promočil gauč. Nikdy se o té epizodě nezmínil, aniž se mi kdy za tu pročuranou matraci omluvil, natož aby koupil novou.

Byl držgrešle, otáčel při placení každou korunu a stalo se, že vydržel tak dlouho, až se někdo u stolu naštvál a tu útratu celou zaplatil, protože už se nemohl na Polákovo skrblictví dívat. Ale to bylo málokdy. Zřejmě Poláka, který tenkrát ještě studoval a dělal, že se mu na útratu peníze nedostaly, ještě dobře neznal. Já za něho nikdy neplatil. I když jsem spolu sedávali většinou sami dva. Vždycky ty peníze po dlouhém otálení nějak z peněženky vystrachal. Nikdy ale nedával dýško. Spíš dvě tři koruny zůstal dlužen a číšnice nebo Pampeliška v restauraci Vysočina velkoryse mávla rukou.

Za čas přijel Polák se zprávou, že pojedete do Mongolska. S podobnou partou spisovatelů jako minule. Přibalí si pro jistotu papachu i kožich, protože tam začínají mrazy daleko dřív, a delegace se smrskla na dvacet. Ze spisovatelů už nechtěl jet snad nikdo.

Taky se mu ta cesta stala zřejmě osudnou. Sice pochvaloval tu jejich pohostinnost, ale o krajině nemluvil, ani o jejich autorech, natož o ženských, říkal, že mu pořád není nějak dobře a místo vína, které mu vždycky tak chutnalo, si v hospodě poručil grog a pak dvojitou vodku, což opakoval.

„Ani ta vodka tam není tak dobrá jako v Rusku! Na sobí farmu a podívat se do jurty jsem s nima nejel. Raději jsem zůstal na pokoji a ležel v posteli, protože i v tom hotelu byla taková vlezlá suchá zima. Ta je tam, kromě letních veder, skoro celý rok. Není to pěkná země.“

To bylo poprvé, co jsme viděl Poláka nějak skleslého a bez energie. Později mi oznámil, že pořád chodí po doktorech a mívá horečky, které se nedaří srážet. Jeden doktor prý mu řekl:

„Něco jste chytil. Buďte rád, že nežijeme ve středověku, to by vás už vezli na krchov. Dálnej východ je zrádnej. Lidi tam mají jiné obrané látky v těle než my tady v Evropě. Nevím, proč tam lezete. Budeme na vás zkoušet antibiotika. Jste teď náš pokusný králík!“

V časných ranních hodinách v sobotu 26. dubna 1986 během technické zkoušky v černobylské elektrárně na severu Ukrajiny došlo k výbuchu. Hlásila

v těch dnech Svobodná Evropa a málokdo vzal tady u nás tuhle zprávu na vědomí. Prakticky o ní nikdo nevěděl a většina světa se to dověděla až mnohem později, protože ta neutajitelná pohroma byla přísně utajována co nejdéle. Koho by napadlo, že radioaktivní spad dosáhne až sem k nám. Proto tady šel život v normálních kolejích jako by k té světové katastrofě, největší jaderné explozi po druhé světové válce, nedošlo, a to ještě nepříliš daleko od nás.

Pár dní poté, kdy slunce svítilo jako v parném létě, přišla ke mně do fotoateliéru holka z učiliště a já věděl, že nechce fotografovat. Chodily sem obyčejně dvě, každou středu, kdy měly odpoledne vycházky. Jedna se hned vrhla na zbytky cukroví ze svateb, které tu v krabicích obyčejně zbývaly, druhá šla za mnou bezostyšně do temné komory, kde jsme se líbali a miliskovali a já jí sahal až tam do hlubin, jenže tomu ona statečně zabraňovala a vždycky na mne v tom intimně oranžovém světle, které její obličej činilo skoro krásným, jaksi prosebně hleděla, abych jí to její tajemství ještě ponechal. Za to mě ochotně až skoro mateřsky vroucně líbala, protože to ještě jinak neuměla. Někdy tajně dostaly štamprličku likéru, přestože jim nebylo ještě osmnáct, a taktně jsem je z ateliéru vystrkal, aby je tu někdo nepřistihl a neprohlásil mne za pedofila.

Vodku a koňak, které jsem občas dostával od těch majetnějších nebo servilnějších svateb, jsem schovával ve zvláštní skříni v komoře pro výjimečné návštěvy nebo jsem bral plné lahve na naše společensko-opilecké akce, které se konaly při různých příležitostech, něčích narozeninách a podobně. Taky jsem sléval zbytky kořalek, co tu nejspíš opilí svatebčané zapomněli. Náhodně jsem objevoval téměř prázdné lahve v koutech ateliéru, někdy i na chodbě nebo na záchodě. Míval jsem těch slitých zbytků občas i půl lahve; smíchanou zelenou, kontušovku, trochu rumu, kmínky, griotky a bůh ví čeho ještě, zkrátka pel mel, který náramně chutnal Polákovi, když jsme sem z hospody občas zašli. A on si takové pití nemohl vynachválit a já ho nemohl dostat domů, dokud ty slíjky nezdolal.

Ten den, těsně před prvním májem, za mnou jedna z těch dvou holek přišla sama a řekla:

„Dneska je mi přesně osmnáct.“

Nevěřil jsem jí, ale přesto jsem zamkl dveře ateliéru, bylo už vlastně po zavírací hodině.

Měla krásné zrzavé vlasy až k pasu, tvrdé jak měděné drátky a přírodně zvlněné. Někde v jedné třetině umně propletené růžovou stuhou, což jí asi dělaly holky na intru, když se jim svěřila, kam jde, a možná jim i prozradila, co zamýšlí. Mně se ta holka poměrně líbila, ale nikdy jsem ji nechtěl fotografovat pro tu spoustu pih, které měla na tváři i na šíji a proto jsem ji ani ještě nesvlékl, protože jsem si myslel, že má pihami poseté i celé tělo, ale teď jsem se rozhodl,

že ji k těm osmnáctinám vyfotím, i když její tvář bude na fotce nejspíš vypadat jako struhadlo, a přitom jsem litoval sebe, protože se budu snažit většinu těch pih na negativu vyretušovat, což mi zabere nejspíš dvě úporné hodiny, a tak jsem vzal dermacol, holku posadil na otáčecí stoličku, na které jsem fotografoval každého na průkazku, a jemňoučkou vrstvou toho krycího krému jsem jí nanášel na tváře i na čelo. Holka držela, bůh ví, co si myslela, a hleděla na mne oddaně a důvěřivě těma nazalenalýma očima, až jsem jí při tom musel lehce políbit. Chtěla mi tu pusu oplácet, ale já jsem pokračoval v líčení, takže mi lípla polibky na předloktí, hned tři za sebou. Byla zřejmě taky nervózní z toho co asi přijde, nevím, jestli se pozvolna vzrušovala, když jsem jí hladil šíji, ale byl jsem zvěděv, jestli má taky tak bílé tělo, a rozepnul jsem knoflíčky té její běloučké blůzky s volánky a vyrazily na mne maličké pihy z obou ramen. Byla jimi poseta.

Rozhodl jsem se ji vyfotografovat z profilu, aby ty krásné dlouhé zvlněné vlasy byly dány na obdiv, a prohlížel jsem si její profil, který mne překvapoval. Měla docela malý rovný nos, přiměřený tváři, jen nepatrně vystouplé lícní kosti, oči jsem raději nezkoumal, na černobílém snímku vyjdou stejně šedě. Představil jsem si obraz malovaný nejspíš Tizianem, ale raději Botticellim s vyhlazenými a bledými, lehce zářícími tvářemi. Byla svým způsobem krásná. Asi pro její mládí a zřejmou nezkaženost, kterou si ke mně možná přišla zkazit. O to víc jsem přemýšlel, co s ní. Pořídil jsem několik snímků za neustálého mlčení, jenom cvakala závěrka a ona se při tom ani nehнула.

„Co kdyby sis rozepnula tu blůzku víc, jenom ji sundej z ramen.“

Podívala se na mne a zřejmě tušila, co bude následovat. Jenže tam byla růžová ramínka takové nepříliš vzhledné podprsenky. Divil jsem se, že to ještě holky nosí.

„Ta podprsenka musí dolů,“ řekl jsem rezolutně.

Její pohledy se mi zdály skoro bezmezně oddané, jako by byla do mne blázen. A možná byla, jinak by sem asi sama nepřišla a nepředpokládala, co se stane.

Sundávala ji pomalu a přitom na mne hleděla. Vstal jsem a aniž bych na ni sáhl, políbil jsem ji na to jedno pihaté rameno.

Prsa měla dívčí. Ale ne úplně malá, spíš placatější, nenalitá ženskou mízou, z profilu se nejevila moc hezky, vlastně ani zpříma, vyzval jsem ji, aby držela těsně pod nimi ruce i s polosvlečenou blůzou. Tím jsme ta prsa trochu nadzvedli a zfotogeničtíli. Mohl to být takový rokokový obrázek nevinnosti.

Přestal jsem fotit a těch jejich prsíček se začal lehce dotýkat. Nebránila se. Připadala mi teď jak oddaná a skoro neživá panna. Přejížděl jsem jí po zádech a zajel do podpaží, které mělo rezavé chloupky, teď lehce propocené. Napadlo mne, že podobnou barvu budou mít i chloupky tam dole. A už mi

horečně začalo v mozku i mezi nohama pracovat spojení, které tam nahoře nabádalo k opatrnosti a přiměřenosti, k něžnosti a neukvapenosti, tam dole ale bylo všechno jinak.

Zvedl jsem ji ze stoličky a vedl k plochému gauči, na kterém jsem fotografoval děti, většinou nahá batolata. Měl jsem pro ně takovou beránčí kůži, na kterou jsme je posazovali, a mnohá nemluvňata si s tou kůží začala pohrávat, lehla si klidně na břicho a kopala nožičkami a já na ně zahvízdl nebo zavolal, a ona obyčejně otočila hlavu po zvuku tím správným směrem a v tom okamžiku cvakla spoušť. Děti jsem fotografoval docela rád, pokud nebrečely od chvíle, co je přinesli do fotoateliéru, a nepřestaly, dokud je nevynesli ven, aniž jsem pořídil jediný záběr. Někteří naháči se mi do té huňaté podložky vyčurali. Ale to bylo málokdy.

Ještě než jsem ji položil na gauč, líbal jsem ji pořád jen něžně, abych ji nevyplašil, žádné francouzáky jsem si nedovolil, protože ona je ještě neznala, držela jen pootevřená ústa a její jazyk se ani nepohnul.

„Jak ti vlastně říkají?“ namohl jsem si najednou vzpomenout.

„Ilonka, ušeptla a já ji už polosvlečenou na ten gauč položil.

Ještě jsem pořád nevěděl, co s ní. Možná jí opravdu bylo osmnáct. Nejspíš chtěla, abych ji zbavil panenství, jinak by sem takhle sama odhodlaně nepřišla. Ale já se bál. Bál jsem se sám sebe. Nebyl jsem na tuhle scénku připraven, neměl jsem při sobě ani žádnou ochranu pomůcku a při tom mém obyčejně rychlém vyvrcholení by mohlo dojít k maléru. Zbouchnul bych nezkušenou holku z učiliště, kde ještě byly víceméně všechny pod kontrolou. Je fakt, že se tu v městečku většinou chtěly vdát. Pocházely obyčejně z vesnic z okolí nebo z jiných malých hnízd. Místní kluci si vybírali jen ty nejpěknější, a to byly tak dvě, tři v ročníku. Ty další se tu většinou nechytly. Odcházely za krátkou dobu po vyučení jinam, z týchž důvodů. Chtěly se někde co nejdřív nechat zaopatřit. Jak se kdysi říkalo - dostat pod čepec.

Tuhle Ilonku jsem měl teď položenou na gauči, hladil jsem její prsíčka a pořád ještě něžně líbal, abych se sám tolik nevzrušil, pak jsem jí sáhl na stehno a ona se ke mně přitočila bokem, takže jsem po něm mohl putovat výš, až do záhybu, kde přecházel v docela hezky pevný a hladoučký zadeček, až mne ta její prdelka začala vzrušovat daleko víc než ňadra a já holku líbal vášnivěji a ona se i tím jazykem začala jakoby přizpůsobovat a dokonce mne objímala.

V tom slastném hlazení prdelky mi bránily její kalhotky. Nebyly nijak exkluzivní, asi ne ani kraječkové, jako její blůzka, dalo se pod ně snadno zajet rukou a tu prdelku hladit přímým dotykem a taky to zkusit dopředu, kde měl být vrchol všeho. Čím dál víc hrozil akt, ke kterému muselo chtít nechtě dojít. Trochu sebou cukla, ale já už měl kalhotky posunuté tak, aby přestaly překážet alespoň té počáteční fázi. Její mušlička, jak se jí říká v erotických povídkách,

byla nepatrně vyšpulená. Nahmátl jsem nad ní takový hustý chomáček chloupků, které byly bezesporu zrzavé, a jak se ukázalo později, nemýlil jsem se. Jenom zlehounka jsem jimi projížděl stále níž, až tam bylo něco, co jsem sice už znal z minulosti, ale ne zas tak detailně, abych věděl kam přesně zamířit prsty, a tak jsem zpočátku tápal. Byla ještě sevřená, jako by nemohla uvěřit, že až tam se dostala cizí ruka, pokud ale neblafovala a netvářila se pořád jako cnostná Dala. Taky jsem s pannami neměl ještě tu čest. Proto jsem ji hladil lehce a opatrně, až se pomaličku začala rozvírat. Připadalo mi to jak ve filmu, kde zabírají zpomalené rozevíraní nějakého zvláštního exotického květu. Ale neříval jsem se. Až později. Jenom jsem vnikal někam hloub a najednou jsem uslyšel, jak ta holka vzdychla. Chtěl jsem zřejmě ještě dál, ale ona mi pomalu ruku odtáhla.

Ted' to mělo zřejmě přijít. Musel jsem jí svléci kalhotky a ona už s roztaženými nohama, které byly také tvarohově bílé, zřejmě čekala ten svůj osudový okamžik, který prožívá každá poprvé a možná si ho ponechá v mysli až do hrobu, nebo si na něj nechce nikdy vzpomenout. Viděl jsem tu štěrbinku pod rezavými chloupky a měl jsem zákonitě do ní vniknout a spojit se s ní v tom aktu, který nařídila sama příroda, abychom se rozvíjeli a množili na této planetě, možná v zájmu jejího zachování, nebo jak se to začalo v posledních desetiletích jevit, tou vzrůstající masou přemnoženého lidstva, k její zkáze.

Místo, abych se svlékl, jsem jí položil hlavu do klína. Nečekala to, ale neprotestovala. Ten první kontakt jazyka ji možná jen zašimral, ale v těch správných místech a dalších dotycích byl asi stále příjemnější. Začala vzdychat víc a její tělo se lehce napjalo. Nepřestával jsem, naopak, a při tom jejím dalším vzepětí jsem strčil ruce pod její zadeček a ještě víc si ji k sobě přitáhl. Můj jazyk se snažil dostat všude, kam to jen šlo, a to její tělo se vypjalo do jakéhosi luku a vzdechy byly čím dál hlasitější, až jsem se začal obávat, že by to mohlo být slyšet přes okna ateliéru na náměstí.

Najednou mi cosi začalo zaplavovat ústa. Byla to taková neutrálně chutná tekutina, a k vyvrcholení v mých kalhotách už chyběl jen krůček. Opatrně jsem zvedl hlavu a najednou mi něco stříklo přímo do obličeje, až jsem se lekl, a znovu. Její vzdechy přešly v téměř nedefinovatelné skřeky a já pocítil slanou chuť na rtech a ty výstřiky jejího klína se stupňovaly, a než jsem se celý vyjevený zvedl z divanu, byl jsem i já mokrá, a ty gejzíry, které z holky vycházely, se rozlévaly po beránčí kůži a dosahovaly by ještě dál, kdyby je nezadržovala rukou. V tom nenadálém okamžiku s obličejem postříkaným slanou tekutinou jsem vyjeveně zíral na úkaz přírody, který jsem nikdy předtím ani potom neviděl a nezažil. Měla zavřené oči a její alabastrová tvář byla zkřivená do nehezké grimasy. Tělo bylo stále vypjaté. Už jenom chrčela jakousi doznívající slastí, Po šestém výstřiku konečně klesla bez hlesu. Nechal jsem ji tak a šel se umýt.

Najednou stála za mnou polonahá s kalhotkami v ruce, a když jsem se na ni otočil, začala brečet.

Nemohl jsem to udělat, neměl jsem to srdce ji z ateliéru vyhnat.

Přistoupil jsem k ní a objal ji. Dlouho u mne jen tak stála a vzlykala. Konečně zvedla bojácně hlavu a těma zelenýma ubřečenýma očima se na mne podívala.

„Už nebeč, hloupá, vždyť to bylo krásné! Nebo nebylo?!

Horečně začala přikyvovat!

„Tak vidíš, a umej se.“ A podal jsem jí ručník.

„Ale co ta deka? Je celá mokrá!“

„Dám ji zítra do čistírny, řeknu, že se mi na ní počuraly děti!“

Když se upravila, zase jsme se objali, ale to už mne držela pevně a sama mne začala líbat, jako bychom k sobě patřili. Jenže to jsem nemohl připustit. Vyprovodil jsem ji co nejšetrněji a nejlaskavěji z ateliéru, ale nenaznačil jsem ani v nejmenším, aby znovu přišla.

Hned jak se ztratila mezi lidmi na náměstí, jsem musel vykonat na záchodě to své. Už se to nedalo déle potlačovat. Jsem přece jenom člověk a příroda je mocná čarodějka.

Odcházel jsem z fotoateliéru uvolněný a skoro šťastný. Mohl jsem mít holku, která by mi byla nejspíš věrná, rodila mi ochotně děti a čekala na mne, až přijdu z práce, ale takové štěstí jsem si nikdy nepřál. Vyhovovala mi volnost, ve které jsem se nalézal, a děsil jsem se, že ta holka mne bude chtít dostat a taky se pak o to nejednou pokoušela. Asi jsem jí udělal hodně dobře.

Rozhlížel jsem se po náměstí, které znám od dětství a z té euforie, jakési příjemné a duševní pohody, by mne v tu chvíli snad nevyvedla ani zpráva, že před několika dny, někde na Ukrajině, vybuchl atomový reaktor.

V parku seděl Ludvík Trdla. Jen tak v trenýrkách, jako by byl na plovárně. Pořád stálo slunce ještě vysoko a pražilo. Na nohou měl vysoké turistické boty. Mával mi a já s ním šel poklábosit. Jeho tělo bylo už notně opálené a kůže načervenalá, avizující, že se mu v noci nebude moc dobře spát.

„Asi sem to přepísk. Celej den chodím po polích jen takle. Je ti tam nádherně. Specializuju se teď na léčivé rostliny. Ani nevíš, co roste kytek a rostlin, který mají nějaký léčivý účinky. Taková kopřiva!“ A začal mi jmenovat její přednosti. Vytáhl z torny barevný atlas rostlin, kde měl za různými listy založenou rostlinku nebo nějakou trávu.

„Začnu připravovat léčivé lektvary, jen co se trochu víc zorientuju. Takový sušený bylinný směsi, tinktury nebo mastě se dají velmi výhodně prodávat. Ty bys mi na to moh dělat fotografický nápisy. Byla by na nich kromě pojmenování i pěkná grafická silueta rostliny, jako za starejch časů na flaštičkách z lékárny.

Brzo ti napíšu, jaký názvy budu potřebovat. A vzal ten pytel, co měl u nohou a kde asi byly všechny byliny, které cestou nasbíral, a vstal. Ta jeho opálená záda se trochu potila a zdála se jakoby lehce přiškvařená. Žádné souvislosti nás v tu chvíli nenapadly. O žádném atomovém mraku nad Evropou jsme nevěděli. Žádný atomový spad tu nebyl nahlášen, a když byl, tak ho přísně utajili. To jen později, na opačné straně Šumavy zakázali Rakušákům sbírat houby v lese.

Ludvík mne ještě vytáhl na pivo. Po tom celém dnu na slunci měl notnou žízeň, ostatně já po nevídaném a asi neopakovatelném aktu také, ale to druhé pivo už mu nechutnalo. Cítil se unavený a malátný, přičítal to té dvacetikilometrové štrece, která mu dneska dala zabrat.

A dávala mu zabrat i příští dny. Ani ho nebavilo sbírat léčivé rostliny, po kterých místy i šlapal, protože neměl energii se jim vyhnout, natož je jako dřív posbírávat.

Za týden si zašel k doktorovi. Ten na jeho těle nic nenašel, ale když Ludvík naléhal, že nemůže do práce, že nemá žádnou energii, že tu trasu neujde, poslal ho k psychiatrovi, jestli to není nějaká simulace nebo od nervů.

„Jste zdravý, jen pokud se trochu nemění něco ve vašem mozku. Vitalita a energie, to je civilizační problém. Třeba to spraví dovolená. Máte nějakou dovolenou? Vyberte si ji. To vám můžu jedině poradit. A hodně sportovat. Sportujete?“

„Zdvíhám doma někdy činky, ale pak mne moc bolejí bicepsy.“

„Cvičte jenom prostná, jako dřív v Sokole. Chodil jste někdy do sokola?“

„Ne, já byl dycky jen skaut!“

Doktor ho propustil s vědomím, že to bude nějaký lehčí cvok.

Jenže ani po dovolené se Ludvíkova ochablost nezlepšila. Bylo mu pořád na zvracení. Ordinoval si sám prášky a dával na hlavu studené obklady. Pak se nechal odvézt do nemocnice. Tam ho prošetřili důkladně, několik dní čekal na výsledky a byl z nich šokován.

„Ubývají vám krvinky, oboje, budeme zkoumat, jak jste k tomu mohl přijít. Ještě vám musíme udělat test na Acquired Immune Deficiency Syndrome.“

„Co to je?“ ptal se naivně Ludvík.

„AIDS!“

„Vždyť já už dvanáct let žádnou ženskou neměl,“ přiznal se Ludvík.

„A nějakého přítele?“

„Jo, s těma chodím na pivo, jsou to fajn kluci.“

„Ale vždyť víte, co myslím – intimní styk!“ řekl primář a skoro se začervenál místo Ludvíka.

„Já sem vegetarián, mystik a taky asketa a asexuál. Já si raději místo toho poslechnu Mahlerovu symfonii.“

„Druhou,“ vyhrkl primář a bylo mu najednou nějak volně, jako by před sebou neměl pacienta, ale člověka, který právě udeřil na jeho skrytou strunu.

Dali Ludvíkovi kapačky. A měli ho neustále pod kontrolou. Před několika dny sem přivezli učitelku. Jela i s jinými na zájezd do Kyjeva. Její čas začali měřit na týdny. To už se o té katastrofě v Černobyli něco dostalo ven. Museli to přiznat i v televizi. Severské státy hlasitě protestovaly, protože ten mrak se údajně šinul přes ně. Ale nejspíš radiový spad zabloudil i sem.

Z Ludvíka se stal exemplární případ. Převezli ho do pražské nemocnice, kde musel podrobně svůj stav popisovat, a to několikrát různým kapacitám.

Co dělal v ony slunečné předmájové dny a kudy se pohyboval. Nechal si to od sestřičky napsat na papír v bodech, aby pořád nemusel opakovat každému to samé. Protože ho řeč unavovala. Nikoho k němu, kromě kapacit, zatím nepouštěli. Přijel i jeden specialista z Kyjeva. Ludvík se učil ve škole ruštinu pouze dva roky a tak chlápku téměř nic nerozuměl. Ten mu popisoval, co se stalo v Černobyli a jaké to má na lidí nedozírné následky. Ludvík jen přikyvoval, ale pochopil, že ta jeho nemoc je vážná a že postihla tisíce lidí, jako nějaký středověký mor. Místní kapacity pak přijaly názor ukrajinského experta, že jediná možnost je výměna kostní dřevě.

Přišli i za mnou, protože mne Ludvík navrhl. Tak jsem se všechno dověděl, ale chtěli ode mne i vzorek a já to pro Ludvíka udělal. Dost to v nemocnici bolelo, ale nebyla to ta správná dřevě, kterou hledali. Nevím, jestli ji našli, ale zřejmě ne. Za pár neděl, ani ne za čtyři měsíce od toho data, kdy jsme seděli v parku, Ludvík Trdla zemřel. Prý moc netrpěl. Tenhle druh nemoci zřejmě nebolí. Ale věděl jsem, co ji způsobilo, a tak jsem nebyl překvapen, když za mnou přišli dva dost elegantní chlápci, že se o té jeho smrti nemám nikde detailně šířit, protože by se jen komplikovaly výzkumy, které se teď zaměřují i na lidské posádky v kosmickém prostoru, a nemoci z jakéhokoli ozáření prý budou sužovat a limitovat lidstvo, než se najde nějaký univerzální prostředek a lék, pak teprve budeme moci bez obav letět na Mars, vysvětlovali a zamlouvali to, co se Ludvíkovi stalo. Oba mi stiskli pevně ruku, až to zabořilo. Řekl jsem to jen Polákovi, který si z toho Mongolska přivezl taky nějakou záhadnou nemoc, ale už se z ní pomalu zotavoval.

Ludvíka spálili hned v Praze v nějakém krematoriu, bez jakéhokoli oznámení, takže to v městečku skoro nikdo nevěděl. Zřejmě neměl ani na funus té nejnižší třídy, natož na muziku, i když byl svého času muzikant i milionář. Mě pozvali jednou na národní výbor, jestli bych nepřevzal jeho urnu, jelikož nemá žádné příbuzné, a ta nádoba skutečně obsahovala popel nejspíš po Ludvíku Trdlovi. To jediné zbylo z jeho těla a já se podvolil a bylo teď na mně, co s tím

lidským popelem udělám. Původně jsem chtěl chodit po okolí a z té kameninové urny usypávat. Něco do Hutního rybníka, kde jezdil po ledě na kole s přidělanou bruslí na přední vidlici, něco v lese Hájek, kam chodil na houby, trochu u lavičky v parku, kde naposled seděl s těmi opálenými zády pokrytými neviditelným atomovým prachem, a zbytek na rozptylovou loučku, kterou zrovna budovali u hřbitova. Polák měl jiný názor. Chtěl ho mít v kolumbáriu i s jeho fotkou, několika šutry, které po něm zbyly v garsonce, a tím oznámením, co jsem mu zhotovil k padesátým narozeninám, s nápisem JE MI DOST a vyobrazenými raketami Pershing. Ty mimochodem Američané ještě z Evropy nestáhli. Vypadalo to v té schránce, kterou jsem pronajal na pět let, jako malé pimprlové divadýlko, protože jsme mu tam dali ještě kameninovou muchomůrku, znázorňující tajně a symbolicky atomový hřib, a několik miniaturních trpaslíků, aby ho chránili. Babky se na to jeho kolumbárium chodily houfně dívat, jedny s negativními poznámkami, jiné kroutily hlavami. Tím se teprve rozkřiklo a přemílalo, jakou to záhadnou smrtí ten Ludvík Trdla pouť na našem světě zakončil.

17

Začal jsem psát román. Sbírkou povídek mi nakladatelství vracelo s různými posudky, i když ne vyloženě zápornými. Ředitel mi jednou řekl, že jsou to takové prdky, ať napíše něco pořádného, a myslil nejspíš jako on, který vydával, už v osmém pokračování jakýsi idylický román z jihočeských vsí, kde si vzal chudý čeledín statkářské děvče či naopak a vždycky to končilo dobře. Na každé třetí straně byla zlidovělá písnička, některá obsahovala i dvanáct slok, z nichž dvě, maximálně tři lidé znali a možná si je zpívali i při čtení. V lidových knihovnách kraje, kam se ty knihy dostávaly, byly nejvíc odrbané, protože je četly všechny babky a někdy i dědové. Svým způsobem to byl spisovatel-buditel, jenže doba už pulzovala o století dál. Mohl se zapsat mezi sběratele lidových textů, ale do literatury rozhodně ne, i když leckteří jeho ctitelé, kterým v nakladatelství dovolil vydat knížku, ho přirovnávali k Vlastě Javořické, přestože jí objektivně nedosahoval ani po kotníky. Byl totálně mimo mísu. Místo statkářů teď obdělávali pole jezeďáci s traktory a meze, kde se občas ti jeho hrdinové a dívky tenkrát milovali, už by nikdo nenašel, protože podle

socialistické písničky, kterou v tom veledíle neměl a hrávali ji tehdy často v rádiu, se zpívalo:

To ví dnes už přece každý,
že jsou meze na obtíž.
Rozorejme meze navždy,
budeme mít k sobě blíž.

(a oni to udělali, a teď se to bere jako národní katastrofa)

Povídalo se o něm, že má rád holky a zve si je do redakce, i když už v nakladatelství pro svůj věk dlouho přesluhoval. Já jsem při té akci tenkrát nebyl, přestože mne jako začínajícího autora na některé zvali a s pár spisovateli Jihočeska jsem se už znal. Stalo se to údajně jednoho zimního večera v jeho kanceláři. Něco se slavilo, a holek bylo dost, tak kdosi z redaktorů navrhl, aby se zhaslo a každý se svlékne. Měl to být takový grupenstriptýz, který byl v pokročilém obrodném procesu v jistých kruzích v té době módní, a tak když se později rozsvítilo, všechny holky zůstaly v původním oblečení, ale za předsednickým stolem seděl ředitel nakladatelství zcela nahý, jen prý měl boty na nohou. Drby kolují všude. Zvláště ty, které se líbí.

Ten román měl být o mladých lidech a později, po létech, když už konečně vyšel knižně, mi jeden známý důvěrně, jakoby objevně, sdělil:

„Já už pochopil, o čem ten tvůj román je! O létě!!“

Potěšilo mne to, léto mám rád a tady na Vysočině nebývá vždy teplé a ideální. Ale to, o kterém jsem psal, bylo krásné, protože bylo navíc o těch mladých lidech, kteří se v městečku o prázdninách objevili a scházeli a zase začátkem září zmizeli. Rozutekli se do všech světových stran a s nimi odešel i hlavní hrdina. V městečku žil trvale, ale musel z té zapadlé díry, kde ho po celý zbytek roku tísnily maloměstské poměry, pryč a udělal totéž. Odešel do nového neznámého světa, který mu dával daleko víc možností než to jeho rodné hnízdo. Musel se nejprve rozhodnout, a o tom ten román asi byl.

Jenže se porotě nelíbil. Vlastně pouze té jedné zkostnatělé polovině. Ti druzí namítali, to je ono, takhle se dnes musí psát. Bylo to necelý rok před sametovou revolucí a takovým způsobem se ještě psát nesmělo. Proto ten román dostal v soutěži druhé místo, přičemž první cena udělena nebyla, a tudíž nemusel být vydán knižně, což byl pro první místo jakýsi nepsaný bonus. Diplom mi dali a pár stovek, úryvky četli v Jihočeském rozhlasu, mohl jsem chodit do nakladatelství jako autor, a to bylo všechno. Naposled jsem tam byl v jednom revolučním dnu, kdy se náměstí Přemysla Otakara II. změnilo v nepřehledný dav, což nemělo pamětníky, a zbytky průvodů, které se nevešly, stály v přilehlých ulicích. Lidi cinkali klíči a mávali vlajkami a někdo na tribuně u

kašny řečnil a lidi hlomozili, překřikovali se a vítězně mávali a my na to koukali z oken nakladatelství a jeden z autorů, kterému už nějaké knížky vyšly, řekl:

„Já bych tam šel, myslíte, že by mě nechali promluvit? Ale co bych měl říkat? To co ostatní? Ty blbý kecy o svobodě? A víme, jaká ta svoboda bude? Vždyť jsme Češi a známe se. Nejspíš budeme chtít všechno minulé, dobré i špatné, naráz vylít coby splašky. Jako už tolikrát budeme začínat zase znovu. Nakonec svou hašteřivou povahou opět všechny šance promarníme!“

Ten román mi vyšel až za deset let. Napřed ho stopil nový ředitel nakladatelství. Nevím, co s ním měl za lubem, ale byl to kamarád jistého komunistického režiséra, který vypadl z kurzu. Chtěli prý podle toho románu natočit film. Léto, hezké holky, lásky, mejdany, pitky a bigbeatová kapela, to všechno tam bylo. Jenže se nějak nechytily, nový ředitel z nakladatelství vypadl příliš brzo a román se ztratil.

Je pravda, že jsem se o něj nezajímal. Měl jsem plnou hlavu revoluce, založil jsem v městečku OF a pořádali jsme veřejná shromáždění, také jsem si jako fotograf zavedl soukromý fotoateliér. Využil jsem ten starý atás u nás doma po tátovi, ale rekonstrukce stála hodně prachů. Matka nesouhlasila, vytvářela zábrany na každém kroku a předváděla scény: že v jejím domě už nikoho nechce, že je stará a nemocná, a taky byla, že ji připravím o zbytek života, který stejně prožila v utrpení. Nevím, na co si pořád stěžovala. Přežila bez nejmenší újmy válku, barák jí neznárodnili jako jiným v městečku, většinu doby nechodila do žádné fabriky jako jiné ženské a pomáhala jen tátovi. Platili ji sice jako uklízečku a pomocnou sílu, ale zato si žila pohodlně a klidně a byla svou paní.

Mému soukromému podnikání se zas tak nevedlo, jak jsem si původně představoval. Těch pár svateb, co ke mně přišly, jsem mohl odfotit i na radnici. A lidi se jinak moc fotografovat nedávali, jen na průkazky, ale hlavně na pasy, které chtěli mít hned, aby se mohli podívat za dřívější „železnou oponu“, a to byl jistou chvíli boom. Dělal jsem fotky na pas od rána do večera a ještě některé dodělával v noci. Všichni cestovali do zahraničí, alespoň do Rakous za humny. A bylo to tam opravdu jiné než u nás, jen jsme přejeli hranice. Všude plno zboží, které jsme neznali. Všude čisto a klidno, všude převislé pelargonie za okny a na dřevěných balkonech. Prostě všecičko schön. Při první cestě jsem tam nikde neobjevil jedinou kopřivu, které u nás rostou všude v nepřeberném množství.

Za čas mi to fotografování šlo stále bídňěji. Jednou mne zákaznice okradla. Přišla si pro fotky ze svatby, které měly stát docela dost peněz, nechala před vchodem trabanta s nevypnutým motorem, ze svatební skupiny jsem si ji nepamatoval, ale fotografie jsem jí dal. Chvíli je prohlížela a k placení se neměla

a najednou práskla dveřmi a v tom trabantu, jehož číslo jsem si nezapamatoval, jednoduše ujela. Nevěděl jsem, co s tím dělat, i takové byly důsledky revoluce. Všechno jsem to přikládal horečné době. V politice mne sice zvolili do zastupitelstva města, ale za menšinovou stranu, která nemohla nic ovlivňovat. Všichni teď byli neochvějnými pravičáky a všechno šmahem, co komunisti sebrali, zase vraceli a privatizovali a některým se to náramně povedlo. Z mého bývalého spolužáka, který po otci měl nárok na nějaký čamrdářský veřtat, kde jeho fotr zaměstnával jen pár lidí, se stal najednou velkopodnikatel. Uplatňoval i nárok na celou parcelu, na které postavili komunisti velikou fabriku, což byl svého času největší specializovaný závod na výrobu knoflíků v republice, a to všechno ten můj spolužák dostal v restituci a najednou nevěděl, co s tím.

Plácal jsem se v té nové éře docela těžce, dokud jsem se nedověděl, že shání fotografa do okresních novin. Naštěstí jsem se s tím šéfredaktorem znal. Největší mé životní přání se mělo teď splnit. Po čase se stalo nejhorším zaměstnáním, jaké jsem kdy absolvoval.

Mezi tou dobou Jiří Polák, kromě trvalého hendikepu s onou nevysvětlitelnou nemocí, už vedl nový časopis, pro který vymyslel i název. Zdál se mi dosti originální: Slunovrat. Kdosi majetný ten čtrnáctideník dotoval a zřejmě věřil, že se chytí a mezi tou novou a nekontrolovatelnou spoustou časopisů, novin a periodik bude proplouvat, a to s potřebnými zisky, protože v kapitalismu se prodělavat nemůže a nesmí, jinak je to definitivní šmitec. Taky jsem mu do toho Slunovratu musel přispívat povídkami, které mi teď nevracel, ale ani nehonoroval. Časopis se držel dost dlouhou dobu tak tak nad vodou a Polák z toho byl dost nervózní.

Jinak ale v sobě nezapřel profesionála. Kluci z té původní naší bigbeatové kapely ho pozvali jako konferenciéra oslavného večera svého nepřetržitého třicetiletého trvání skupiny The Ravens, se kterou jsem tenkrát dělal tu Big Beat Revui.

Objednali sál pro padesát lidí, dali každému pozvanému večeri a pivo, lahve vína na stoly a na konferenčním stolku, za kterým přes mikrofon konferoval s profesionální bravurností v károvaném saku a se širokými obroučkami kostěných brýlí Jiří Polák, postavili otevřené lahve tvrdého alkoholu různých druhů a značek. Polák suverénně přivítal hosty jménem kapely a přál všem vzpomínkový a zároveň jistě nezapomenutelný večer a takové ty řeči na začátek a sklidil oprávněný potlesk. Později postupně uváděl i celou historii skupiny, a mnozí se divili, že si to tak pamatuje, jenže on si to všechno předem zjistil a nastudoval, a ta jeho výjimečná paměť se nikdy nemýlila. Jednotlivé pauzy prokládal anekdotami a snažil se jimi bavit ty, co seděli v publiku, pokud muzikanti nehráli, a viditelně se mu to vedlo. Nadarmo si ho jeho bývalý profesor nevybral za mluvčího vzniklé politické strany. Jenže ten plný stůl

tvrdého alkoholu, který stál přímo před ním a kde si mohl do skleničky nalévat ze které lahve chtěl, vykonal během večera své.

Bylo mi ho pak až líto, když jsem šel v půl třetí ráno domů a viděl ho, jak sedí ve vestibulu v křesle s hlavou svěšenou na prsa, ruce podél těla a skopnuté boty, které ho jistě tlačily na těch oteklých nevyлéčených nohou, což mu způsobil nějaký neznámý „chorchoj“ v Mongolsku.

Ještě před třemi hodinami to byla neodolatelná osobnost, která se suverénně pohybovala ve společnosti a u stolů, kam ho zejména manželky muzikantů zvaly, vyprávěl vždy něco zajímavého a o někom ještě zajímavějším, kterého ony znaly jen z televize.

Pak jsem měl dlouho výčitky svědomí, že jsem ho tam nechal napospas všem budoucím drbům, které o tom večírku městečkem kolovaly, ale v tu chvíli, kdy jsem ho míjel, jsem neměl ani energii, ani představu, jak ho dostat v tom stavu domů, ani ten potřebný dětský kočárek, na kterém jsme ho jednou s partou vezli podobně zcepeněného. Pak u nich doma Rejža zazvonil, a v tom kočárku jsme ho nechali. Byl to můj přítel a já ho takhle zradil.

Zpočátku se mi v novinách líbilo. Dokud nepřišly ty rázné změny. Tiskový gigant Vltava-Labe-Press změnil naráz celou podstatu vydávání periodického tisku. Z okrajových okresních novin, zejména v příhraničí, vytvořil silný konkurenční Deník, který později obsáhl celou republiku. A protože jej vedli důslední Němci, byla i v jednotlivých redakcích přísná disciplína a Deník obsahoval mimo okresní mutace, které se podle míst různily, i krajské rubriky, ale hlavně celostátní část a byl tak univerzálním čtením, kde se každý mohl dovědět všechno hned v sedm hodin ráno u snídaně, protože byl doručován místními kolportéry přímo do poštovních schránek, a kdo si to domluvil, dostal, noviny až na rohožku u dveří bytu. Bylo to německy perfektně zorganizováno. Polovinu stránek zabírala reklama a my okresáci měli jeden jediný list v tom tlustém deníku, ale ten jsme museli denně naplnit. Když ne textem, tak fotografiemi a všechny fotografie jsem musel pořizovat já. Ráno něco nafotit, v poledne místo oběda, kam se šli redaktoři bavit, vyvolat filmy a zhotovit fotky a ve 14;25 stát u autobusu na České Budějovice a předávat obálku řidiči, na kterou už na konečné čekala asistentka. Byla to každodenní zabíračka, i když jsem měl nějaké fotky v zásobníku. Fotografie se pořád zhotovovaly postaru.

Taky jsem ale v těch novinách zažil pěkné momenty. Dostal jsem se až do medvědího výběhu v zámku v Českém Krumlově, vyjel si za ten novinářský plat na týden do Paříže. Začali mi vydávat na pokračování ten můj román Letní křídla a já si k němu sehnal ilustrátora, kluka z naší bývalé party, kterému se přezdívalo Rejža. Dovedl kreslit krásné jednoduché postavičky, které byly vždycky v souladu s nějakou akcí z děje a vypadaly většinou komicky, a já byl

hrdý, že mi vychází první knížka, i když v nepříliš udržitelném novinovém rámci, takže se nakonec nedala ani dobře svázat.

Zúčastnil jsem se otevírání nové budovy Moldau-Elbe-Press na břehu Dunaje v Passau, což ale nakonec způsobilo ten můj nepřímý vyhadzov.

Taky jsem si chtěl zahrát na investigativního novináře.

V bývalém podniku Buton n.p., který se transformoval na akciovou společnost, byli v představenstvu i bývalí komunisté a já jednoho osobně znal, a tak jsem to do novin napsal.

A nastal poprask. Těch bývalých komunistů bylo v Butonu samozřejmě daleko víc, už dostatečně zamaskovaných, aby noviny napadli a žádali omluvu a satisfakci, jinak hrozili soudem.

Měl jsem připravenou odvetu. Jednu uklízečku, která byla ochotná se o dotyčném soudruhovi vyjádřit. Navíc dobovou fotku, kde on stojí v první řadě milicionářů pod tribunou na prvního máje.

Ale šéfredaktor se nějak zalekl, možná měl i tajné instrukce, ten druhý článek už mi neuveřejnil a fotku zastrčil do šuplíku. Začal jsem ho považovat za sraba, ale bylo v tom asi něco podstatnějšího, nějaká vyšší hra, o které jsem nic netušil, ani mne vlastně nenapadla, pochopil jsem jen, že náš právník, který přijel do redakce věc urovnat, stojí totálně proti mně, jak kdyby spíš zastupoval komunisty z Butonu. Moje argumenty, že toho soudruha znám osobně jako funkcionáře z dob totality, nebral na vědomí.

Nejspíš to způsobily inzeráty, které si v poslední době podnik do našich novin dával na čtvrt stránky, což stálo slušné peníze. Redakce se pokorně v novinách omluvila, že došlo k záměně jmen, že v představenstvu podniku žádný bývalý komunista nesedí, i když já stoprocentně věděl, že tam je. Začal jsem se na ten náš demokratický systém, který zvítězil nad komunistickou lží a nenávisť jen pravdou a láskou, dívat trochu jinak a pozorněji. Na základě toho vyrovnání jsem začal věřit fámě, která kolovala už delší dobu. Že ten listopadový převrat byl s komunisty předem domluven. A že Václav Havel, představitel a iniciátor, mne podvedl. A taky jsem přestal věřit novinám. A nejen těm, ve kterých jsem pracoval. Jenže jsem momentálně neměl kam jít a do důchodu mi zbýval ještě celý rok.

Na dotvrzení mého pohledu ale ještě čekal ten poznatek z Pasova, kam nechtěl nikdo z redaktorů jet, protože to bylo v neděli. Jeli jsme s reklamním agentem, který pro deník sháněl inzeráty a dostával snadno i ty z Butonu.

Bylo to velkolepé. Na levém břehu Dunaje se tyčila vysoká budova, jejíž výtahy vyjížděly jakoby z vody a zase se do vody ponořovaly, takže lidé zpočátku mysleli, že si naberou přinejmenším do bot, a některé dámy v drahých vysokých kramflíčcích nechtěly zaboha do výtahu vstoupit, nebo si střevisky raději předem zuly. Byla to jen hříčka architektů, kteří uvnitř nepostavili žádné

kanceláře, jen veliké prostory s variabilními nevysokými stěnami a překážky pro jednotlivá oddělení, ve středu stavby nebyla podlaží, jen nevyplněná hloubka od přízemí k prosklenému stropu, jakési mohutné atrium, místy s palmami v květináčích. Tam dole seděli ti nejhlavnější a my z balkonů a galerií kolem se mohli na ně neomezeně dívat. A to byl ten můj průšvih, protože jsem musel o slavném otvírání Centra něco do novin napsat, a ocitlo se to, bůh ví proč, v rubrice Panoráma, která mělo celostátní dosah. Dodnes nevím, zda v těch novinách byla cenzura, protože takový článek se ven neměl nikdy dostat, prostě už proto, že se k události víceméně nehodil. Ale pro ten náš český šlendrián ho asi nikdo nečetl, než se předal k vysázení, které se už dělo moderní počítačovou technikou. A já o těch pánech, co seděli v prvních řadách dole pod galeriemi a poslouchali se navzájem při řečnění a oslavných ódách, které se provolávaly německy, jsem napsal, že jsou to nejspíš synové otců, kteří bojovali na východní frontě, možná i u Stalingradu a mnozí tam i padli nebo byli zajati, odvezeni do hlubin Ruska a už se domů, ke svým rodinám, nevrátili. Za tu bojovnost, odvahu a věrnost Říši, za odhodlání dobýt celý svět, což se jim naštěstí nepovedlo, teď sedí jejich potomci v prvních řadách těch, co otvírají a řídí nové světové novinářské centrum Moldau-Elbe-Press. Z toho článku stačilo vyškrtnout jen těch pár řádků a byl to normální text, nelišící se od ostatních novinových příspěvků. Přišlo se na to až později, při nějakém novinářském meetingu, kterého jsem se naštěstí nezúčastnil, ale jakýsi pisálek, bůh ví odkud, na ten článek upozornil a začalo se to lavinovitě rozmazávat: Že takhle tedy ne! I když Němci o tom zatím zhola nic nevěděli a bývali by na to asi sami nikdy nepřišli. Ten novinářík se za to upozornění nejspíš stal šéfredaktorem v nějaké malé okresní pobočce. Protože šefové zapadlých redakcí se měnili s rychlostí jarních vod.

18

Polák se trápil s časopejskem Slunovrat, který měl nižší a nižší náklad, čtenářský apetit opadal, lidé teď měli jiné zájmy, než číst časopisy na jisté literární úrovni. Chtěli senzace a drby, pro které se začaly vydávat zvláštní noviny a ty měly prodejnost stoupající, zatímco Slunovrat kolaboval. Mířil ke krachu a Polákovu propuštění, a tudíž jeho momentální nezaměstnanosti, kdyby si ho zrovna v tu dobu nevyhledal onen bývalý profesor z fakulty žurnalistiky, jezdící v době normalizace na stupátku kuka vozu. Ten teď spolu s jinými aktivními nadšenci se snažil založit novou politickou stranu a stát se tak

vysokou politickou osobností. Měla to být nejspíš satisfakce za místo popeláře, které vykonával skoro dvacet minulých let. Získal tím vynikající politický profil, který mu mnozí záviděli, neboť jejich minulost byla často těžko obhajitelná, obzvláště když o nich nepříjemní novináři vystrachali, jak konkrétně s bývalým režimem kolabovali nebo vlastnili přímo stranickou legitimaci. Polák, byl v podstatě bezúhonný, protože pracoval v kultuře, až na to, že s delegací československých spisovatelů navštívil jednou Sovětský svaz a po druhé Mongolsko, ale to jako nestraník, což se tudíž nebralo v úvahu.

Ta partaj chtěla být moderní, a tak potřebovala mluvčího, který by dotěrným novinářům dovedl odpovídat na nepříjemné otázky o orientaci nové strany, volebních ambicích a plánech. On musel její politiku náležitě vychvalovat a zviditelňovat pro veřejnost. To se mu zpočátku dařilo. Polák duely s tiskem zvládal bravurně i při přímých televizních vstupech, navíc se dovedl seznamovat a leckteré novináře dobře znal z dob minulých. Nedalo mu žádnou práci se při sklence na recepci či jinde seznamovat s těmi novými nezkušenými a některým i poradit. Dokud nepřišli na tu jeho slabost.

Strana to byla lehce pravicová, což ho ale přinejmenším rmoutilo, protože od převratu se klonil k sociálním demokratům, na čemž jsme se shodli hned na začátku nové éry. Teď jsme se vídali už sporadicky a zašli spolu v městečku do hospody zřídkakdy. Pampeliška byla dávno v důchodu, restauraci Vysočina pronajal jistý podnikatel a nedonesl nám víno Müller Thurgau, ale nějakou odšpuntovanou flašku, údajně víno z Moravy, a byl to patok odporný a zkyslý, který ani Polák nechtěl pít, a to už bylo co říct, protože na těch našich dřívějších jízdách vypil cokoli. Odešli jsme do jiné soukromé restaurace, kde si Polák spravil chuť několika velkými rummy a vyprávěl, jak asi bude muset vstoupit do strany, za kterou teď válčí, a zmiňoval se i o sociálních demokratech, které jsem volil já, že jejich čas přijde, jen co získají charismatického vůdce, který se prý už rýsuje. Ten rum byl i na jeho pražské zkušenosti dost předražený, což taky provozovateli, kterého si nechal zavolat, vytknul, protože jej za tu cenu odmítal servírce zaplatit. Tak jsem tu celou naši útratu, pro trapnost a uklidnění situace zacáloval já.

Toho potenciálního lídra sociální demokracie jsem zastihl ještě v novinách, když mne poslali na besedu podnikatelů s jedním z vůdců sametové revoluce. Samozřejmě, že jsem ho z dřívějších televizních vystoupení a z článků v novinách znal. Taky jsem mu položil jako zástupce tisku otázku a on na ni odpověděl s bravurou i pointou, kterou jsem od něj už slyšel. Na programu byla návštěva další obce v okrese, a když se nevědělo přesně kam, já mu bezostyšně navrhl, aby jel k nám do městečka. Souhlasil a vzal mne s naprostou samozřejmostí k sobě do auta, protože, jak prohlašoval, měl

novináře rád, což se později, když se stal prezidentem, totálně změnilo. Pořídil jsem s ním úžasnou fotku, která vyšla v novinách na půlce stránky.

Seděl za stolem s rukama napjatýma a roztaženými prsty na desce, jako by ještě víc vyzýval svou statnou postavou, ale spíš ji usměřňoval do naprosto sebevědomého postoje čekajícího neochvějně na jakoukoli otázku z publika, kterou svými originálními pomalými slovy a bonmoty bravurně zodpoví. Tazatele svou odpovědí buď naprosto uspokojil, nebo na základě nepříjemného dotazu hned elegantně setřel. Nevhodný dotaz nevídaného smělce totálně zesměšnil v nemilosrdném publiku. Vlasy měl už našedivělé ale rozvířené po celé hlavě a z toho pořízeného snímku vyzařovalo naprosté sebevědomí, i když jsem ho pořídil ze strany a do očí mu vidět nebylo. Zvětšil jsem profil neochvějného titána. Takhle si ho mnozí pamatují dodnes. V televizi ho teď radostně předvádějí jako sešlého starce s hůlčičkou.

Mohl jsem v těch novinách ještě do důchodu vydržet, ale spočítal jsem si, že mi půl roku nezaměstnanosti neuškodí, jenže uškodilo. Přiřkli mi pak nejnižší důchod, jaký se dal vyměřit za odpracovaná léta, a já jsem teď řazen mezi občany s existenčním minimem, hned nad sociální případy, div že mi nepřispívají o vánocích balíčky potravin jako bezdomovcům a svobodným matkám.

Naštěstí jsem prodal barák po matce. S požadovanou místní pietou za dva roky po její smrti, aby se nemusela v hrobě obracet. Ten dům už stejně začal chátrat, takže jsem to stihl jen tak tak, a protože byl ve středu města, pár kroků od rynku, získal jsem za něj poměrně slušnou sumu a hned zakoupil právě se nabízející garsonku na sídlišti a ještě nějaká koruna mi zbyla. Je mi v ní dobře, a tak z dlouhé chvíle něco píšu a už jsem v ní napsal dva romány. Píši do počítače, jak jsem se naučil v novinách. Je to obrovská past na ty mé hrubé pravopisné chyby a interpunkci, na což jsem si pořídil speciální program, a taky mohu z těch textů někdy i celé pasáže vymazat, protože nejsou k ničemu, a já na to přijdu většinou mnohem později.

Poláka si naštěstí přivlastnila jistá, mnohem starší redaktorka, jinak by se snad nekontrolovatelně upil k smrti. Zřejmě mu vyhovovala, říkal, že je to jeho milenka i matka zároveň. Byla o celých čtrnáct let starší a na mne spíš působila jako chůva, když ji sem do městečka přivázel ve společně koupeném autě. To bydleli celé léto ve vilce po rodičích, než ta jeho nevděčná a nafoukaná sestra, jíž patřily z baráku kdo ví proč dvě třetiny, nerozhodla, že se dům prodá. S tou sestrou žil v trvalém nepřátelství, snad už od dětství, protože se za něj jako velká slečna styděla. Narodil se po válce a ona byla už gymnazistka a nikdy ho

nevozila v kočárku venku, aby ji náhodou někdo nezaměnil za maminku, a ani později ho nebrala ven mezi své kamarádky, i když to bylo náramně roztomilé a kudrnaté dítě podle obrázků, které visely u nich v ložnici. Pak odešla do Prahy studovat medicínu a byla přijatá bez problémů, protože její otec, bývalý učitel, vyštvaný po Únoru z místní školy, kde aspiroval na ředitele, takticky zamířil do kladenských železáren v rámci právě té propagační vlny s heslem „Všechny ruce republice.“

Sestra mu vyplatila necelou čtvrtinu ceny a on se s ní soudit nechtěl, i když ho ta jeho redaktorka k žalobě stále ponoukala. Koupili si garsonku v Praze na Jižním Městě, kam mě dovezlo metro až do stanice Kačerov, a já vystoupil po eskalátorech na ulici a měl jsem to k jejich věžáku jen přes rušnou křižovatku, kterou jsem nemohl přejít jinak než za pomoci semaforů, takový tam byl nepřetržitý automobilový provoz. Ostatně nebyl jsem u nich moc často. Jen když mi začal redigovat ten můj román.

Sám se nabídl, bylo to teď jeho zaměstnání, kromě toho, že vedl i jakési kurzy psaní, kam se hlásilo víc zájemců, než čekal. V rekonstruované Chodovské tvrzi, což bylo teď kulturní centrum Jižního Města, mu poskytli místnost a on pak pravidelně v seminářích té Literární školy pro kreativní psaní a redigování, jak si sám podnik nazval, měl pravidelně třicet žáků, a to musel žádosti nejméně padesáti zájemců ročně odmítat. Každý teď chtěl být spisovatelem nebo alespoň novinářem, a většina nevěděla jak do toho, a i když absolvovali jakýkoli literární kurz, spisovatelé se nikdy nestali, a pak psali ty své podřadné texty, které mohli ovšem teď prakticky všude a všem přes internet nabízet, jako to dělám já.

Polák redigoval texty i několika světových autorů a nedělal rozdíl mezi mistrem a začátečníkem, dokonce se s Ephraimem Kishonem hádal na dálku po telefonu, že ten název, který pro jeho slavný román vymyslel, bude znít v češtině daleko lépe, než v doslovný překlad originálu Mein Kamm, což by tu asi lidi těžko chápali. Tak navrhl úplně něco šokujícího, název „Na ostří hřebene“, což obsah knihy vystihovalo daleko lépe a nakonec toho židovského mága přemluvil. Kniha je ještě na internetu k mání.

Brali ho za experta. A tak si ho nakladatelé sami vyhledávali. Zrovna jeden to zkoušel se začínajícími autory a Polák navrhl ten můj román Letní křídla, který jsem po létech oprášil a trochu předělal.

Trvalo to déle než půl roku, až mi konečně poslal kopii té zredigované podoby, a já své dílo nepoznal. Snad každá věta zněla jinak než ta původní. Když jsem četl stránku po stránce, nad něčím jsem zuřil, nad jinou pasáží málem brečel, ale už se asi nedalo nic dělat, román byl v tiskárně a jmenoval se děsně, a úplně jinak. Kdo ví proč na obálce bylo největšími písmeny napsáno ZIMNÍ SRST a pak teprve zcela maličkými letní křídla. To byla pouze polovina

názvu. Dodnes si ten dlouhý titul ani dobře nepamatuji, pokud se mne na něj někdo zeptá, vskrytu se za něj stydím. Letní křídla zněla prý příliš cukerinově, tak jsem to všechno skoušel a musel být rád, že mi vyjde knížka, která se ale nijak moc nechytla, nevyšla na ni jediná rezenze, možná kvůli tomu nepřehlednému názvu, možná že už obsah byl po deseti letech vyčpělý, v kurzu jiná témata, a navíc vycházely teď spousty titulů, v nichž se nikdo nezasvěcený už ani neorientoval.

Seděl jsem v tom havlíckobrodském kulturním domě, kde se konal každoročně knižní veletrh. Nakladatel zaplatil malý stolek v patře na galerii, kam mne s pětadvaceti kusy románu posadil a udal mi cenu, kolik za ty předané knížky chce, až se mi protočily bulvy. Nevěděl jsem, zda mám být na svou prvotinu hrdý nebo zaražený a stydět se, protože si mého stolku téměř nikdo nevšiml, natož aby vzal román do ruky a alespoň ho prolistoval.

Přišel jen jeden děda, který měl malou čistou kartičku a propisovačku a chtěl, abych se mu podepsal, a když jsem se zeptal proč, jen pokrčil rameny, že prý sbírá podpisy, má už jich doma tři tisíce šest set padesát, mnohé od slavných osobností. Nechybí mu Fittipaldi, ani Alain Delon, má podpisy Garyho Coopra i kosmonauta Armstronga. Kdybych k němu někdy zajel, všechny by mi je ukázal. Seřazené v šanonech podle herců, sportovců, politiků.

„A kde budu já?“ zeptal jsem se z legrace a on pokrčil rameny.

„Mám taky plný krabice těchto kartiček se jmény.“

Tak jsem vzal jednu z těch mých knih na stole, rozevřel ji a vykroužil na první stránku co nejumněji svůj první autogramiádový podpis, a tu knihu jsem mu dal zadarmo.

„Budete mezi spisovateli. Mám tam pár podpisů slavných autorů jako Ernest Hemingway nebo Milan Kundera.“

„Peníze mi pošlete, až knížky prodáte,“ řekl mi večer nakladatel, když jsme stánek sbalili a za těch 25 výtisků, co mi dal, chtěl rovných deset tisíc, aniž se zmínil o honoráři, který, jak jsem pochopil, jsem si měl ušetřit z prodeje.

Kdybych je prodával bratru po dvou stovkách, což tenkrát bylo za knížku dost, vydělal bych jen na půlku toho, co na mně nakladatel chtěl. Tak jsem je rozdával známým zadarmo a už jsem víceméně pochopil, že z literatury, o které jsem si myslel, že píšu, nikdy nezbohatnu.

Taky jsem si časem uvědomil, že to vlastně žádná literatura není, že to je spíš takové psaní pro psaní, co mne baví a mnohdy i drží v jakési povznesenosti a radosti, že vlastně můžu psát co chci, a navíc v tom světě techniky, kdy už se knihy nemusí tisknout a prodávat jen v knihkupectvích, ale bývá jednodušší je vystavit na sociálních mediích a dát je k dispozici zadarmo všem. Proto píšu i tenhle román neromán, a jestli ho ve svém pokročilém věku dopíšu, bude si ho

moci přečíst každý, kdo na něj náhodně narazí na světově neomezeném internetu.

X X X

Tady bych měl asi skončit s tím naším spolkem POTRKO, stejně už se dávno rozpadl nenadálou Ludvíkovou smrtí, která ho možná moc nebolela, zato ji očekával každým dnem, a nikdo nemohl dělat nic, aby ji od něj odvrátil. Ale ještě jsme tu zbyli dva, což byla v tomhle případě většina.

Jenže zase přišla ta zákonitá a neodvratitelná realita, která jednak brání a zároveň podporuje vývoj na téhle planetě. A někdy je dost zákeřná a krutá.

Polák byl na vrcholu svých tvůrčích schopností i sil. Jakžtakž se mu dařilo, především zásahy té jeho redaktorky, vyhýbat se nekontrolovatelnému pití. Už nechodil do míst, kde, se pilo neomezeně a mnohdy zadarmo, protože tam byla většinou společnost zabývající se buď politikou nebo literaturou. Doma mu jeho přítelkyně připravovala večeř před televizí jen laciné ředěné víno, kterého sice vypil přes půl lahve, ale vhodnými ředícími procedurami své družky ho udržovalo jen v lehké euforii a po uspokojivé souloži spal až do pěti do rána. Pak začal redigovat.

Na jeho kurzy tvůrčího psaní chodily vesměs atraktivní holky, kromě těch několika nevzhledných chudobek, které sice psát uměly, ale měly by nejspíš, pro vlastní dobro a možnost uchytit se, nosit muslimskou roušku. Bylo tam i několik kluků frajerů, jimž kurzy zaplatili papírkové nebo energické matky.

Ti o psaní či literaturu zájem nejevili, jen povinně kurz proflákali a svou častou nepřítomnost ani neomlouvali. Přesto se během roku vytvořilo vzájemně přitažlivé prostředí a obyčejně se po lekci vyrazilo do kavárny. Téměř všichni si tam připadali jako opravdoví spisovatelé, nejspíš z dob první republiky nebo dokonce z Paříže, a to pak byla Polákova družka ve střehu, neboť nebezpečí hrozilo už za stolem, u kterého ty atraktivní holky s Polákem sedaly a k panu „profesorovi“ se začaly chovat vstřícněji, než by se žádalo. Pozvolna to přecházelo s množstvím vypitého alkoholu v neodvratnou pohromu a možnou dehonestaci a devalvaci „profesorových“ hodnot, kdyby se z toho pití najednou ocitl pod stolem. Tahala ho domů všemožnými úskoky, kterým odolával, až se to z pohledů holek jevílo jako groteska, a díky těm potvorám, které ho tu nějakým kouzlem držely obyčejně pod tím stolem stejně skončil. Možná o to víc získával na oblíbenosti.

Vyprávěly o něm svým kamarádkám a známým:

„Je s ním děsná sranda, ten se vždycky zhuláká jak Dán! Kdo ví, jak ho ta jeho bréca pak dostává domů!“

Polák mohl používat i titul magistr, ale nijak ho nezneužíval. Mezi literáty platily jiné priority, jenže od těch holek si klidně nechal říkat pane profesore, protože tím ty jeho literární kurzy nabývaly na prestiži. Dokonce některé ročníky vydaly svůj almanach veršů a povídek, kde byl on zobrazen na přední straně s moderně sestřiženou bradkou a brýlemi, v nichž vypadal celkem atraktivně. Možná by se za čas neudržel, a tu slávu začal narcisticky přijímat, hlavně když mu ji vnucovaly a potvrzovaly ty atraktivní děvy, které při zoufalství jeho redaktorky byly stále někde okolo, ať se ocitl v jakékoli společnosti, z které ony pak těžily. Takového Kishona, který se náhodou objevil v Praze a nechtěl odmítnout pozvání svého redigovatele, doprovázela i Česká televize až do Polákova literárního kurzu, což byla nezaplacená reklama a holek se pak k němu hlásilo víc než k nějakému známému a pověstnému tančímajstrovi.

Zrovna redigoval jednu německou spisovatelku, když se objevil v městečku, aby si odstěhoval poslední knížky z rodné chalupy, kde už mu nepatřila ani klika od dveří. Měl je v takové velké truhle na klíč, a když ji přede mnou odemkl, zjevily se nevídané kusy. Kromě velkých literárních osobností, jako byl Balzac, Dostojevský, Tolstoj, tu ležela halda sebraných spisů Aloise Jiráska, ty si objednal zřejmě jeho otec, učitel. Pak jsem spatřil mého milého Hemingwaye s několika nezapomenutelnými tituly a taky knihu Něžná je noc od Francise Scotta Fitzgeralda, tu jsem kdysi přečetl na jeden zátah. Všechny ty knihy si chtěl odvézt do Prahy, a když jsem se zeptal, kam je v tom malém bytě umístí, vyzval mne, abychom si zapálili.

Vyložil mi, jak si pronajal, coby zastupitel městské části, jednu prostoru výtahové šachty, jeden a půl metru krát šest, úplně na vrcholu věžáku, něco jako nevyužívaný manipulační prostor výtahu. Tam všechny knihy naskládá do už objednaných polic, které si dal zhotovit přesně na míry v místní truhlárně tak, aby z jednotlivých dílců mohl sešroubovat obrovský regál, až na místě. Měl to všechno promyšlené a promakané. Z toho proskleného „apartmá“ věžáku prý bude vidět celé sídliště a ještě nemalou část Prahy, těšil se jako malý kluk a já mu pak pomáhal s těmi knihami do auta, dokud jsem na dně oné veliké truhly, která by se do auta nevešla, neobjevil Vpředy, Junáky a Mladé hlasatele, které se mi tenkrát tak záhadně ztratily, když jsem studoval v Brně, a Polák mi přísahal, že je vždy všechny poctivě vrátil.

Naráz jsem přestal mít zájem o jeho patrovou knihovnu, ani jsem nechtěl, aby mne tam pozval a ukazoval, co všechno má za knižní skvosty, protože bych tam našel zřejmě ještě pár svých knížek, které byly součástí mého mládí. Ten večer jsem poprvé odmítl jít s ním do hospody.

Po měsíci přijel a tvářil se nějak divně. V hospodě se o knihovně vůbec nezmiňoval. Jen žmolil cigaretu v ruce, jako by se rozhodoval, má-li si ji vůbec zapálit. Pak to udělal a řekl:

„Vždyť už je to vlastně jedno!“

„Co je jedno?“ nechápal jsem.

„Jestli si ještě mám zapálit. Našli mi tumor na plicích.“

Operoval ho věhlasný doktor Parfek, to zařídila jeho družka, která měla spoustu známých redaktorů a vyznala se. I tak mu uřízli kus plíce. Když přijel do městečka po půl roce, nepoznal jsem ho. Zhubl, vystoupil mu ten zahnutý židovský nos, i když on určitě žid nebyl, a zvýraznila se i jizva, kterou jsme tenkrát zavinili všichni, co jsme ho vedli domů, pustili těsně před těmi pěti schody, v půl třetí ráno zazvonili u jejich domovních dveří a utekli.

Elán ho neopouštěl, jen se jaksi zmínil. To jeho vyprávění o operaci jsem slyšet nechtěl. Museli jsme jít do hospody, kde se nekouřilo. Pil opatrněji. Přesto měl pořád nějaké plány a těšil se, že otevře další ročník Tvůrčího psaní a redigování. Jako invalidní důchodce na to mohl mít plno času. Taky začal redigovat, ale ta jeho redaktorka mi tajně sdělila, že je teď stále unavený a polehává a někdy usne i u psacího stolu. Pořád prý ho pobolívá hlava a zahání to prášky, kterých teď polyká dvacet denně. Měla s ním jako zkušená a mnohem starší žena trpělivost.

Já už jsem mu své literární pokusy k přečtení a posuzování nevnucoval. Ani tu knížku, kterou jsem vydal vlastním nákladem, ještě nečetl. Byl to pokus zobrazit minulou dobu, v níž jsem žil, nic výjimečného a literárně převratného. Mělo to název „Kronika malého světa aneb Jak jsme žili v komunismu“, protože jsem chtěl zůstat u té varianty dvojnázvu, zvolenou Polákem pro můj první román, který se v té současné literární záplavě zcela utopil. Ozvali se mailem jen dva lidé, kteří tu dobu prožívali asi podobně jako já. Ale i to mi bylo milé, byl jsem rád, že to vůbec někdo přečetl, navíc že si dal tu práci vyhledat autora a napsat mu.

Naše mládí v komunistické době nebylo tak hrozné, jak si mnozí z nové generace myslí, protože se celá ta doba teď předkládá jen v negativech. Dovedli jsme se bavit i prožívat své lásky, aniž na nás měl tehdejší režim nějaký vliv. A najednou z toho románu vyplývalo, že to nebylo tak strašné, jak popisují mnozí romanopisci, když si volí témata a prostředí z komunistických lágrů, útěky za hranice, hrdiny, co nesměli studovat, vyhozené profesory z fakult, disidenty a aktéry peticí.

Ano, všichni jsme kolaborovali a chodili povinně k volbám, na politická školení a první máje. Podepisovali jsme ty jejich normalizační listiny se souhlasem k vstupu spřátelených armád a podobně. V podstatě nám to bylo

v tu chvíli fuk, protože jsme večer pořádali mejdan nebo šli na ohýnek či na zábavu. Jedince, kteří nesouhlasili, diskriminovali. Těm ostatním nemohli udělat nic. Šlo v podstatě o celý národ, který poznal, že zase jednou prohrál. Vzpouzeli jsme se jen nenápadně a náhodně. Hráli jsme a poslouchali zapovídanou muziku, chodili po zábavách, vydávali si polotajné časopisy, jak to dělal Mirda, a četli je. Ti, co to přeháněli z jakéhosi moderního furiantoví a veřejně nadávali na režim, ty prostě skřípli. Některé předem i varovali. Jako Mirdu. Režim nechtěl mít koncentráky z nepřizpůsobivých jedinců. Zároveň nebylo žádné hrdinství nechat se zavřít. Protože je zase po čase pustili.

To, co později přišlo, po čem jsme samozřejmě ve velké většině toužili, po té vysnívané svobodě, se za čas ukázalo jako nenaplnitelný sen.

Máme svobodu, máme práva, máme možnost mluvit do čehokoli a vyjadřovat se jakkoli. Nikdo nás nemůže bezrestně zavřít ani soudit, ale vytratila se naše soudnost. Jsme bez povinností a taky bez skrupulí. Už nám není nic svaté. Odsunuli jsme se sami k jakési neschopnosti se radovat z toho, čeho jsme dosáhli, a teď nevíme, jak a kam dál. O tom měl být ten román, Jak jsme žili v komunismu. Jenže si tím nejsem jist. Vydal jsem ho vlastním nákladem a taky jsem ho chtěl vlastním způsobem prodávat, jenže to nevyšlo. Rozesílal jsem ho knihovnám po celé republice, aniž jsem se s nimi předem domluvil. Z jedné třetiny mi román zaplatili, z jedné třetiny ho vrátili, že si ho neobjednali, z té poslední se vůbec neozvali. Ale někde tam zřejmě je mezi ostatními knížkami a někdo si ho možná někdy přečte. Rozhodně jsem na něm absolutně prodělal.

Proto jsem přešel na nový způsob, který se ještě u nás moc neuchytil. Vydávat e-knihy. Je to vzpoura proti nakladatelům a jejich byznysu, ale časem se k tomu stejně dojde a knihovnička bude v každém mobilu, ostatně už tam je teď, a tahat s sebou do vlaku nebo na cesty a dovolenou objemnou knihu je zbytečnost. Škoda, už nebudou třeba ani veřejné knihovny. Časem je nejspíš zavřou úplně.

Zasílal jsem své další romány do vzniklých elektronických nakladatelství a tam je brali bez odporu, a objevily se v nabídkách vzápětí, zatímco v klasických nakladatelstvích mi hrozili dvouletými lhůtami v pořadníku. Pár lidí si ty knihy koupilo, ale pak zapadly ve spoustě dalších titulů, a bez jména autora, kterého nikdo nezná, už byly v nabídce těžko objevitelné.

Tak jsem pro ty literární „outsajdry“, jako jsem já, vymyslel vlastní stránky, mají adresu www.romanyzdarma.cz a poslalo tam své nikde nevydané práce víc než padesát autorů. Zřejmě si je i někdo čte, protože číslo na tabulce vstupů už před časem překročilo sto tisíc.

Polák mi ty stránky neschválil. Uznával jen tištěné knížky, které mohl redigovat a držet v ruce. Jenže ruce se mu teď začaly třást. Ta operace plic sice dopadla údajně dobře, ale měla následky. Zřejmě metastázy, o kterých nikdo nechtěl mluvit, ale za čas mu našli nádor na mozku. Byl dosud malý a odstranitelný tou novou metodou, které jsem nerozuměl, když mi o ní vykládal, jak všechno bude probíhat. Proběhlo to asi trochu jinak. Zasáhli mu nepatrně centrum řeči. Volala mi ta jeho redaktorka, že Jiří se teď učí vyslovovat jednotlivé pojmy podle obrázků a textů. Žárovka, kočka, maso. Že prý je to něco jako slabikář z první třídy. A časem se všechny spoje zase v centru řeči obnoví. Když mi ho ale po třech měsících dala k telefonu, byl jsem zděšen. Mluvil sice zpočátku skoro plynule, ale najednou se zarazil na termínu. Chtěl říci nějaké běžné slovo, které s tím předešlým textem souviselo, ale nemohl si na něj vzpomenout. Znal ho bezpečně, dokonce si to podstatné jméno dovedl jasně vybavit, ale nebyl schopen ho v tom svém slovníku v hlavě najít. Ta operace mu ho zřejmě vymazala a on se ho dosud znovu nenaučil. Vůli se vyjádřit gradoval tak intenzivně, že v průběhu toho hledaného slova začal koktat. Zpočátku jen lehce, někdy mu ta redaktorka pomohla, napověděla, snažila se to slovo sama vyslovit a zkoušela jich víc, až se jedno opravdu našlo a on ho pak bez problému opakoval, ale někdy synonymum, kterým se chtěl vyjádřit, nenašli a nenašel jsem ho ani já na druhém konci hovoru, a pak se ta společná snaha dosáhnout kýženého slova proměnila v drama, kdy z Polákových úst začaly vycházet jen koktavé slabiky, ze kterých se už nedaly rozeznat ani artikulované hlásky. Vycházely s jakousi nezměrnou snahou stupňující se ve zbytečné intenzitě, přitom jako by popadal dech a víc a víc se na to nenalezené slovo soustřeďoval, ta jeho nervozita a snaha začaly kulminovat v přicházející a narůstající stres, až mu ten telefon jeho družka sebrala a musela ho nějak uklidnit. Jednou s tím telefonem praštil sám a bylo po hovoru. Prostě se s ním už domluvit nedalo. Navíc se po nezdařeném kontaktu rozzuřil a jak mi později, to už bylo všechno jinak, ta jeho družka vykládala, začal z té nemohoucnosti nalézt a vyslovit běžné slovo se vším třískat a později se vrhl i na ni. V té době prý uvažovala dát ho do blázince, protože se ho už bála. Jenže blázinec předešla další metastáze, a tu následnou operaci mozku už Jiří Polák nepřežil. Možná to pro něho bylo vysvobození.

Na pohřbu jsem nebyl. Ani mne nepozvali, odehrál se v úzkém kruhu a ta redaktorka má jeho urnu s popelem na svém nočním stolku a občas mi volá, protože je sama a blíží se pomalu k devadesátce.

To je všechno, co bych asi o tom našem spolku POTRKO mohl vypovědět. Nikdo z městečka už si na něj nevzpomene, nezaslechnete o něm nic ani v místních hospodách. Proto občas uvažuji, že bych o těch dobách a událostech,

kteřé jsme my třĩ prožili, měl napsat. Nebude to řadný poutavý román na literární cenu, bude to snad jen takové vyprávění o době, jejíř pamětníci už za krátký čas vymřou. A následující generace bude mít svou historii a o jinou se nejspíš zajímat nebude. Tak nevím, pro koho to psát a vlastně proč to psát, když už nejspíš to číst nikdo nebude. Proto hledám nosnější téma na román, který by mne přežil, něco jako Kunderovu Nesmrtelnost, která bude asi opravdu nesmrtelná. Ale takový titán nejsem, neprožil jsem asi život dost intenzivně a pestře, abych ze sebe byl schopen vyplodit nesmrtelnou věc.

Bylo mi osmdesát tenhle rok. Na Poláka vzpomínám jen občas, to když bych chtěl něco napsat a předem se poradit. Teď nemám s kým. Chodím po ránu na procházky do přírody a hledám téma pro psaní. Někdy to vezmu k soustavě rybníčků, které tu vybudoval z ničeho jeden zarputilý zedník. Zvládá všechna řemesla a vykládal mi, že první rybníček vybudoval na návsi v jeho rodné obci, když mu bylo deset. Stačil na to krumpáč, lopata, kolečko a kamení, které vozil z lomu u lesa, aby zvedl a upevnil hráz.

U těch rybníčků je takový skrytý míř, jakási harmonie, nově vytvořená krajina člověkem, který s ní dovede cítit a má schopnost ji usměřňovat. Těch rybníčků vybudoval sedm, kromě nádrží a průtoků, voda se přelévá z jednoho do druhého, a protože je to člověk věřící, postavil u těch rybníčků i boží muka, jakýsi oltář v přírodě, a mnozí lidé, kteří sem chodí, se u těch muk zastaví a každému se zřejmě v mysli něco promítne a vybaví, protože dostal impulz a ti věřící věří, že ten impulz nebo námět nebo vzpomínky přišly z nebe. Ke mně se v těch místech řadný podnět nikdy nedostal, a potřeboval bych ho teď dost naléhavě. Chci ještě něco napsat, dokud mám v mysli pořádek a nedopadá na mne přílišná skleróza. Chtěl bych alespoň začít, abych se měl čím zabývat během dnů a v nespavých nocích, o něčem přemýšlet a fabulovat, jak mne to učil Polák, ale nemám nosné téma, které by zaujalo čtenáře a navíc bylo nadčasové a nezaniklo ještě před mou smrtí, jako ta předešlá, která se už asi nikdy z literárního propadliště nevyhrabou. Měl by to být nejspíš docela rozsáhlý román, ale zatím jsem zavrhl všechny nápady, i od těch božích muk, jako nedostatečné a plytké. Také si nechci na stará kolena moc vymýšlet. Za ten prožitý život jsem skoro nikde nebyl, nezažil řadnou válku ani řivelnou katastrofu. O velké lásce asi napsat nedovedu, protože tu už byli jiní, kterým bych nesahal ani po kotníky, a ty moje lásky nebyly zas tak jedinečné a hvězd se dotýkající, někdy sice vydržely poměrně dlouho, byly krásné i kruté a některé zanikly naráz a jiné se z mého života vytrácely pomalu, ale řadná nezůstala natrvalo, i když na některé občas vzpomínám a sem tam je i potkávám a říkám si, jaké by to asi mohlo být, kdybych s tou jednou až do dnešních dnů vydržel.

Mohu psát jen o tom, co jsem prožil, protože o jiném psát nedovedu a nechci.

K „Bouchalovým rybníčkům“ chodím ráno kolem oploceného kravína. Postavili ho tu izolovaně a bez rozmyslu v době kolektivizace zemědělství, protože v městečku působilo jak násilně zřízené JZD, tak státní statek, převedením městského velkostatku do státní správy. Pole na východní části katastru určili k obdělávání JZD, a to si postavilo tenhle kravín, aby vůbec něco mělo. Teď je to stejně jedno, všechny pozemky obhospodařuje nějaké společenství, které si pronajalo lidem vrácená pole scelená do velkých lánů obdělávaných čím dál většími stroji a traktory. Jenže se orá pořád z kopce do kopce místo po vrstevnicích. Tam, co chodím na procházky, je půda splavována právě do těch zbudovaných rybníčků, z čehož má jejich majitel pramalou radost. Do kravína teď jezdí šestkrát denně přes město traktory se siláží, slámou a hnojem a bůh ví s čím ještě a lidé na náměstí nadávají na ty smrady, které traktory s vlečňáky převážejí a rozsypávají po náměstí jak někde na vsi. Dávno už měli z toho kravína zřídit garáže pro auta ze sídliště.

Šel jsem jednou ráno kolem plotu toho obíleného objektu, který už tu dávno nemá co strašit, protože v blízkosti jsou navrženy parcely pro individuální bytovou výstavbu a mnohé postavené domky se už ke kravínu kvapem blíží.

Od mohutných dřevěných vrat jedné ze stodol, kam se ukládají balíky slámy, najednou zamňoukala kočka. Seděla tam zcela sama a měla zřejmě hlad. Blíž nepřišla, i když jsem na ni volal. Seděla sebevědomě a koukala na mne z té své povýšenosti a hrdosti kočičího rodu. Dostal jsem nápad, který jsem postupně začal uskutečňovat a vlastně to dělám dodnes. Ale nebyl to nápad na nový román. Takový nápad mi stále nedocházel.

Napřed jsem koupil jen kousek laciného točeného salámu. Rozkrájel ho na kostičky, ale příští ráno v těch vratech žádná kočka neseseděla. Pískal jsem a volal a pak jsem ty kousky salámu jen tak naházel přes plot a čekal. Stejně z kolny a z kravína nikdo nevylezl.

Až po týdnů pískání se objevila znenadání jakási šedivá kočka, popadla kousek salámu a zase zmizela.

Za čas se na pískání objevovaly další. Poměrně veliký černobílý kocour, dvě hubené kočky šedivky a ze vrat vystrkovala hlavičky koťata.

Do kravína jsem si za nimi netroufal, ale objevil jsem zarezlá a zamčená a zřejmě nepoužívaná vrátka, kudy se dala dole pletivem prostrčit ruka, a já tam kočkám naservíroval mističku se suchými krekry, které jsem koupil v obchodě místo salámu. Na pískání žádná kočka nepřišla, ale ráno byla miska prázdná. Za čas už příběhly kočky tři. Jiné koukaly zpovzdálí. Objevil jsem jich sedm, kromě koťat, která se dobře nedala identifikovat.

Jednou jdu a zdaleka jsem nebyl ještě u vrátek, když něco za mnou zamňoukalo. Vynořil se kocour a šel za mnou. Pohladit se nedal, ale neutekl. Dostal ty lepší zbytky od oběda, které jsem ke granulím přidával. Kocoura jsem pojmenoval Macoun, kočky jména nedostaly, až na jednu docela drzou Čiču, která už prolezla dírou ve vrátkách a třela se mi o nohy. Kvůli kočkám jsem málem přestal přemítat o námětu na ten svůj nový román. Měl být nejspíš poslední, a proto dobrý. Ale pořád jsem nemohl přijít na to, o kom a o čem bude.

Do webových stránek – romanyzdarma.cz mi občas autoři své práce posílají. Ale nejde o žádné budoucí bestsellery, ty ostatně nevycházejí ani z oficiálních nakladatelství. Fakt je, že ta kvanta vydaných knih nestačím sledovat. Nanejvýš jsem zaregistroval cizí autory, o nichž se psalo a mluvilo, mohl jsem si jejich práce objednat, ale byly na mne příliš drahé, a navíc bych kupoval zajíce v pytli, kdyby to nebyli autoři, od nichž jsem už něco četl. V dostupných veřejných knihovnách se objevují především knížky autorek, které čtou zase jen ženy. Netroufám si ty několikasetstránkové bichle ani nosit domů. Jednak dost váží, jednak se k literatuře nepřibližují ani vzdáleně. To spíš oceňuji nevyzrálé pokusy, co chodí na můj web a zájemci si je tu mohou číst zadarmo. Snažil jsem se na ty stránky dostat něco ze šuplíků zavedených autorů. Oslovil jsem mailem i jednoho z těch našich nejlepších. Kupodivu mi odpověděl. Vysvětloval, že se literaturou živí, kdybych prý vymyslel nějakou formu, jak by jeho práci čtenář zaplatil, je ochoten svá díla nabídnout i na mém webu, ale zdarma nikoli.

Začal jsem uvažovat, jak takové možnosti dosáhnout, a přestal myslet na svůj román, který pořád chci ještě napsat a na ten web romanyzdarma.cz vyvěsit, protože nepředpokládám, že by mně, neznámému autorovi, který se žádným nakladatelstvím nikdy neuzavřel smlouvu, některý nakladatel jen tak mírnyks týrnyks vydal knížku a ještě mi za ni vyplatil honorář.

Jednou se u těch vrátek, pod kterými jsem podstrkoval kočkám potravu, objevil pes. Kočky se samozřejmě rozutekly, i když on se k nim ani ke granulím dostat nemohl. Ale vrtěl přátelsky podvratácky zakrouceným ocasem, tak jsem mu pár těch kočičích granulí dal.

Nejspíš se tím změnil celý můj následný život, i když zpočátku tomu nic nenasvědčovalo. Za tím psíkem se objevila žena a začala se omlouvat:

„Je to hrozný loudil a slídil, jak ho pustím z vodítka, hned se někam zatoulá. A žebrá, jako by nedostal doma dost.“

Znal jsem ji podle vidění. Prodávala dřív v městečku v jedné drogistické prodejně.

„Je to milej pes, můžu mu dát granule pro kočky?“ zeptal jsem se pro jistotu, zatímco pes přede mnou seděl v napětí, zda něco dostane, protože věděl, že mám.

„Ale jen trošku, nechci ho přecpávat, i když on by žral neustále.“

Hovořili jsme, jako bychom se odjakživa znali. Přitom jsem o ní nevěděl zhola nic. Ale hned se mi zdála příjemná. Byla menší a měla takový mladistvý vzhled, i když nejspíš už byla v důchodu.

Až doma jsem usoudil, že je asi o dvacet let mladší než já. A že tou alejí ke kravínu chodí zřejmě na vycházky s psíkem pravidelně. Zatím jsme se potkávali zřídka. Ale každé to náhodné setkání, i když jsme prohodili jen pár slov, než pes zkonsumoval darované kočičí bobky, vyvolávalo u mne představu o dalším. Většinou jsme mluvili o počasí. Začala se mi líbit. Napadlo mne jí nenápadně nadbíhat. Změnil jsem svůj časový harmonogram vycházek, abych se trefil do těch jejích, které nebyly nijak přesné. Jednou jsem ji zahlédl, jak cupitá alejí a její tmavé vlasy stažené do ohonu jí poletují kolem hlavy, jak ji psík táhne podél stromů, než se u některého zastaví. Ona pak uvolněně stojí a čeká. Připadala mi trochu neskutečně v tom přítmí aleje, kdy se její silueta rýsovala na modrém horizontu oblohy, protože to bylo na kopečku, a ten obrázek její postavy jsem si fotograficky zachoval a dovedl si ho vybavit kdykoli jsem chtěl. To se mi líbilo. Umínil jsem si, že si ji co nejdříve vyfotografuju. Tak jsem jí začal nadbíhat. Mluvila se mnou normálně, byla zvyklá se bavit s lidmi v prodejně, ale když jsem jednou vytáhl foťák, odvrátila hlavu a trochu se rozčílila.

„Nerada se fotím, vypadám na fotkách vždycky hrozně, nemohl byste toho nechat?“

Stejně se ty záběry nepovedly, raději jsem z nich fotky nedělal. Taky jsem pořád neznal její křestní jméno, stejně bych si netroufal ho použít. Na těch společných setkáních dominoval v konverzaci především pes, který už si zcela samozřejmě ke mně chodil pro kočičí granule, o které jsem ty chuděry kočky teď ochuzoval.

Pořád jsem si netroufl říci jí, že se mi líbí. Ne, že by se snad urazila. Pro to se ženské neurážejí. Ale předpokládal jsem, že by to přešla jen běžnou odpovědí, které měla jako prodavačka připravené pro vlezlé a neodbytné nakupující.

Ale začali jsme si mávat. Chodil jsem si pro obědy do penzionu, kde se vyvažovalo pro důchodce, a ona bydlela v paneláku naproti. Jednou mi z balkonu sama zamávala. Byla to radost, pokrok v našich vztazích, jak jsem se domníval. Impulz, který jsem si možná mylně vysvětloval, ale v mém vědomí hrál silnou roli. Začal jsem na ni myslet víc, než bych měl. Zejména v noci, když jsem nemohl spát. To jsem si s ní v duchu povídal.

Přítom jsem stále udržoval ten utajovaný poměr s vdovou v mých letech, kterou jsem navštěvoval pravidelně po čtrnácti dnech, vypil s ní večer lahev vína a pak jsme ten rituál, který byl už léta zaběhnutý, dokončili v její posteli.

Tuhle ženu s psíkem jsem do vztahu s onou vdovou nechtěl vměstnávat, ani se prozrazovat, že na ni myslím víc než na ty své pokusy s psáním, že se jí snažím nadbíhat tak, aby to nebylo nápadné, že se snažím, aby mi řekla něco o sobě, a to se snažím pořád nějak marně. Navíc začínám mít před ní trému. Připravuji si předem, co jí řeknu, jako tenkrát ve škole, když jsem miloval Zdenu Domabylovou, od první do šesté třídy a zcela bezúspěšně, ale někdy až zoufale. I tahle se jmenovala Zdeňka.

Měla krásně nalíčené prsty na ruku. Takovou temně rudou barvou a já si toho všiml a začal je obdivovat.

„Byla jsem na manikúře,“ a jako by nic mi pravou ruku podala, abych si ji prohlédl.

Držel jsem ji snad až příliš dlouho, a ona neucukla, dívala se na tu manikérskou dokonalost spolu se mnou, jako by ji také obdivovala. Její ruka měla hezký tvar a zdála se mi skoro maličká. Jistě bych ji rád hladil, kdyby to dovolila, ale nikdy už mi ruku znovu nepodala a já se nesnažil ji svévolně uchopit.

Neměl jsem moc žen na to, abych se cítil před nimi suverénní, a tahle mne o ty zbytky mých jistot připravovala, jen jsem ji uviděl, jak cupitá za psíkem, který přidává na tempu, protože mne zpozoroval a ty kočičí granule mu asi z dálky voní a nesmírně chutnají.

I tak jsem při potkávání té ženy prožíval hezké léto, které bylo nebývale horké a já se s ní střetával někdy i v podvečer, když chodila koupat psíka k Bouchalovým rybníčkům, kam jsem měl procházky většinou nasměrovány. To jsme pak společně chodili i cestou domů. Ale přítom jsem jí přece jen tak nemohl říct, že ji miluju. I když byla ode mne jen na půl metru a mohl jsem uchopit tu její ruku s nalakovanými nehty a držet ji možná až k aleji, protože touhle dobou tudy moc lidí nechodilo. Ale netroufl jsem si. Byla ke mně sice stále mírně vstřícná, ale ne dost, abych našel odvahu, a nikdy mi nic podobného nenaznačila, ani nemluvila o sobě, jen jednou, když jsem se zeptal, proč se rozešla se svým mužem, odpověděla stroze:

„Začal chodit do hospod, a když přišel domu opilej, byl hnusnej!“

Měla s ním dvě už dospělé děti, se kterými se zřejmě běžně stýkala.

Nikdy se se mnou nebavila o nějakém svém problému. Nikdy mi nic nesvěřila ze soukromí. Ne, že by byla tajemná. Asi to nepotřebovala, asi mne nebrala jako vhodnou vrbu. Což jiné ženské dělávaly raději, než by se mnou spaly. Je zajímavé, že jsem o ní sexuálně nepřemýšlel, nikdy jsem si

nepředstavoval, že se spolu milujeme, i když tělo té mé baculky jsem si dovedl představit okamžitě. Má láska byla v podstatě platonická, a podobná těm z raného mládí, když jsem si ještě myslel, že sexem bych ženě ublížil. Tohle byla láska stařecká, ale krásná.

Jednou navrhla, že se mnou půjde mou cestou, a šli jsme tou alejí spolu až na její konec a docela velkým okruhem se vraceli, už nevím, o čem jsme mluvili, ale to napětí, že jí nejsem schopen vyznat lásku, ve mně vzrostlo do maxima. Přišel jsem domů, a napsal jí první básničku. Byla o aleji, o siluetě, kterou jsem viděl z dálky, o tom její koňském ohůnku, který se házel, jak pobíhala od stromu ke stromu za zrzavým psíkem se jménem Bony.

Psal jsem básničky i té mé boubelaté přítelkyni. Ta si je dokonce vyžadovala. Zapisovala je do notýsku a občas nějaké slovo vyškrtla, když se jí zdálo moc přisprostlé, a taky se snažila sama něco přibásnit, ale bylo to vesměs primitivní, až banálně naivní. Někdy jsem jí oslovoval hvězdičko, a abych v esemesce nemusel vypisovat celé slovo, používal jsem smajlíka. Na jejím staříčském mobilu se objevoval jen jakýsi hieroglyf, který chápala, ale ty smajlíky měly různé výrazy, většinou se smály, jenže někdy byly i přísné a občas taky s obrácenou podkovou, podle mé momentální nálady. Brala je všechny stejně a byla většinou s mými básničkami spokojená, až jsem se za tu trivialitu někdy styděl, když mi je při další návštěvě přečítala.

Jenže:

se to všechno stalo mžikem.

Byla to pro mne dáma s psíkem.

Nechtěl jsem kopírovat Čechova a jeho název povídky. Psíčkové byli i v názvech mnoha známých obrazů. Pro mne ten její pes byl psík Bony a ona se stala dámou, i když to byla původně prodavačka v drogerii. Měla velké hnědé oči a jemnou lehounce ztmavělou pleť. Báľ jsem se, jak na tu básničku zareaguje, protože jsem ji vložil do její poštovní schránky, když jsem šel do penzionu kolem jejich paneláku pro oběd.

Neřekla nic. Ani se nezmnínila. Napadlo mne, že tu bílou obálku s básničkou snad ani ve schránce nenašla, nebo ji vyhodila s reklamami, kterými schránky často přetékalý.

Ale už jsem nemohl zabrzdit. Nevím, co to bylo za vítr, který se ve mně zvedl a přešel ve vichřici a snad až ve smršť. Chrlil jsem básničky jednu za druhou a stále jen o ní. Šlo to samo. Vzbudil jsem se v noci a měl básničku během pěti minut hotovou, jako by vypadla ze snu. Rýmy se nabízely, aniž jsem je nějak klopotně dobýval.

Najednou z toho byla taková malá sbírka básniček i s těmi vyznáními lásky, která jsem si nedovolil jí říci nahlas. Teď tam byla lehce skrytá, zakamuflovaná do podobenství, někde téměř shakespearovsky rafinovaná. Divil jsem se, co jsem schopen zplodit. Byl to možná celoživotní vrchol mého básnění. Podstrčil jsem jí tu sbírečku do schránky.

A ona nic. Až jsem se musel jednou zeptat, zda ty verše dostala.

Přikývla a řekla:

„Nemám ráda básničky, jsem jinak laděná, než si myslíte, a nic na tom nezměním. Ani vy na tom nic nezměníte.“

Od té doby začala chodit s psíkem jinými cestami a v jiné době a já ji potkával jen zřídka. Neodmítala se mnou prohodit pár nepodstatných slov, ale nedávala mi v nich pražádnou naději.

Dlouho jsem nemohl vystřízlivět, měl jsem rozepsaných ještě řadu básniček, dala se z nich možná časem vytvořit i sbírka, ale proč, když ona o ně zájem nejevila. Mohl jsem si fabulovat její životní příběh, její nechuť k romantice, její zapšklost a možná i nenávisť k mužům, což třeba způsobil ten, se kterým se rozvedla. Ale mohl jsem pro ni být jen odepsaný dědek, snažící se z přemíry času dobývat o dvacet let mladší ženskou. Jistě měla pořád své představy o životě, jen tak pro nic si nebarví nehty na rukou i nohou a vlasy do temně rezava a chce být přitažlivá. Ale pro koho?

Začal jsem žárlit, pít se tajně, zda je opravdu sama, zda jezdí na víkendy jen za synem, zda do jejího bytu tajně nějaký muž nechodí, jako já za tou boubelatou paní. V noci, když jsem nespál, jsem horečně kalkuloval, ale kalkulace se mi nezdály dost věrohodné. A zamilovanost se nemírnila. Bylo nezbytné pochopit tu konečnou prohru. A vymanit se. Protože mi ještě pořád zbýval čas, který teď byl daleko krutější a stále se zkracoval. Jenže mi pořád dával možnost žít. Ale nemohl jsem žít bez cíle. I když jsem teď ten cíl, jak se zdálo, definitivně ztratil.

Jednoho dne jsem vyšel odpoledne, v tu dobu, kdy ona chodila s psíkem kolem, i když jsem už neměl v úmyslu jí nadbíhat, nebo jsem si aspoň umiňoval, že ji už potkávat nechci. A uviděl jsem ji, jenže ona mne ne.

Stačilo zavolat její jméno, nejspíš by se zastavila a počkala na mne, nepřerušila se mnou hovory definitivně, a když jsme se náhodou na dálku viděli, zamávali jsme si. Jenže by se asi už nic nezměnilo.

Díval jsem se za ní od sídliště, které stálo na kopečku, a ulice, kterou šla, směřovala k parku, kam ji psík táhl k vzrostlým stromům, a ona za ním cupitala těmi nenapodobitelnými krůčky, které jsem z dřívějších tak dobře znal a miloval, její temně zelené tílko se na kulise té zeleně místy ztrácelo, zvýrazňovalo její

obnažená ramena, která byla stále téměř dívčí a její koňský ohůnek se házel, jak ji psík poháněl od stromu ke stromu, kde nacházel psaníčka zanechaná jinými psy a luštitelná zase jen jimi. Pak vstoupila do plného slunečního světla a zdála se mi docela malá v těch šortkách a zeleném tílku, pod kterým v tom horku neměla dozajista docela nic. Ale já si nikdy nevybavoval její prsa, která nepůsobila dost výrazně, aby mne dovedla dráždit, jako prsa té mé známé, ale to neznamenal nic závažného, protože jsem v ten okamžik pochopil, že ta žena v zelené košilce může být jedině má Múza. O tom jsem byl najednou pevně přesvědčen, protože to, co následovalo, mé tušení utvrdilo.

Nepříliš široká ulička, po které se s psíkem vydala, směřovala dolu k rybníku a měla dost velký spád, aby na ní mohly děti v zimě sáňkovat, A jak z toho kopečka sestupovala a psík ji pořád táhl, její postavy najednou ubývalo. Napřed se ztratil psík, pak její nohy ke kolenům a dál až k nevýraznému zadečku a pasu. Ještě dlouho byla viditelná její horní část těla. Pak už ale jen hlava s tím koňským ohonem, který se házel ze strany na stranu a najednou se ztratil i ten. Zmizela.

Ale já ji pořád viděl ve svých představách a také jsem pochopil, že už nesmím marnit čas, a byl si v tu chvíli naprosto jist, že jsem konečně našel ten správný impulz pro příběh, který musím ještě napsat, a že ona mne k němu právě teď znenadání dovedla, aniž co tušila a aniž já tušil, že je to možná má pravá Múza. Šel jsem domů a začal psát:

V městečku nám tak od jisté doby říkali...

x x x

